

99ko ARGIA Komunikazio Sariak banatu dira

E u

ARGIA

o A s t e k a r i a

01701

Artearen Merkatua

SORMENAREN KONTURA

ELA-LAB

Bost urte elkarlanean

DISKETXEA

20009 DONOSTIA

Tel. 943 21 90 63

Faxa 943 21 93 22

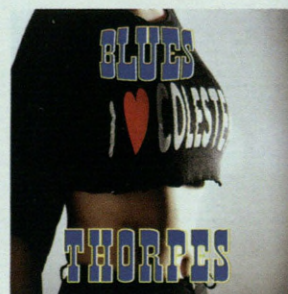
e-posta: ikuskin@euskalnet.net

FURUNDA
Juanita

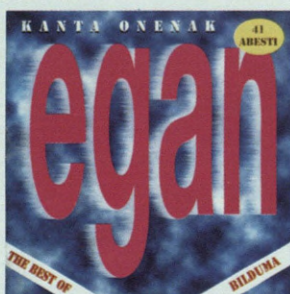
DANTZUT
Nahiezker

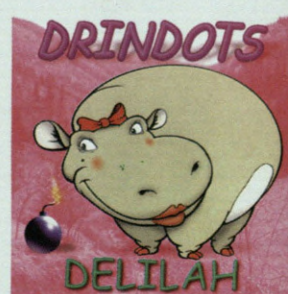
BLUES THORPES
I love colesterol

XABALTX
Zalantzak

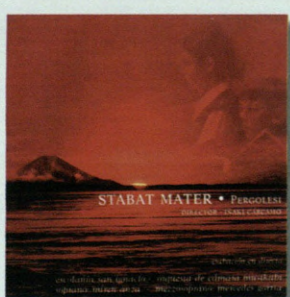
EGAN
Kanta onenak

DRINDOTS
Delilah

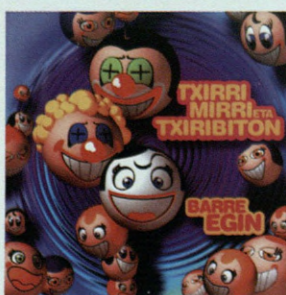
TOLOSA 1997
29. Tolosako abesbatz lehiaketa

ESCOLANIA SAN IGNACIO
Stabat Mater

AMAIA ZUBIRIA
Mami xuri

TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON
Barre egin

TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON
Han Urruñan etxe pospola

TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON
Gurekin hegan

Vincent Van Gogh, "Dr. Gachet"
Argazkia: Alberto Elozegi
Discinua: Aitzol Goikoetxea

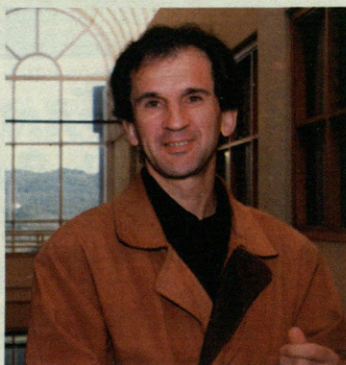
■ ELA-LAB: Bost urteko jarduera bateratua

14

■ 1999ko Argia Sariak banatu dira

20

■ J. Agirreazkuenaga: «Frustrazio iturri izan daiteke Biltzarra»

24

■ Dolar usaineko artelan preziatuak

32

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta 4

Irakurleak mintzo 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6

Elkarrizketa: Jean Pierre Mirande "Pepela".

Mikel Asurmendi 9

20 urtez preso (eta 2).

Xabier Letona 12

EKONOMIA

ELA-LAB: Bost urte elkarlanean.

Daniel Udalaiz 14

EUSKARA

Eibarkeraren gutxiespenak badu azalpenik.

Eneritz Garro 18

GIZARTEA

1999ko Argia Sariak banatu dira.

Onintza Irueta 20

Elkarrizketa: Joseba Agirreazkuenaga.

Aitor Zuberogoitia 24

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 28

Agenda 31

Dolar usaineko artelan preziatuak.

Iñaki Müller 32

Argitalpenak 39

AISIA

Irrati-Telebista. Eriz Zapirain 42

Denborapasa 46

Bizia 48

IRITZIAK

Politika: Juan Jose Pujana 8

Kultura: Imanol Agote 30

Azkena: Tere Irastortza 50

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen editziozko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Erix
 Zapirain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.
 Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/
 943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Iratxeko Monastegia 70, 3.
 ezkerre. 31011 Iruñea.
 Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.
POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria...15.000 pezeta.
 Ipar Euskal Herria...717 libera.
 Espainia...15.000 pezeta.
 Beste atzerriak...19.300 pezeta.
 Airez...30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

Getxoko Fernandez Gutierrez jaunari:

Lehenengo eta behin, Karrantzan, Val-
 puesta elizbarrutiko dokumentu batean ira-
 kur daitekenez, hamargarren mendean be-
 hintzat, euskaraz mintzatzen zela frogatua
 dago. Bai Karrantzan bertan eta bai Espi-
 noasa de los Monteros-en.

Bigarrenik: Karrantzan euskal toponi-
 mo gutxi badago ere, egon badaude. Nik,
 mutil koskor nintzenezan, *La Ventana de la*
Relus parajea, bere izen bitxi hura, *argiari*
 zegokiola pentsatzen nuen, baina orain
 gauza naiz nere kapela jateko jakintsuren
 batek agertzen badit *Larraluzea* edo *La*
rrainluzea ez dela. Karlos gureak *Las Arre-*
turas aipatu du eta zuk irri algara egin diozu
ruptura bat latinetik atereaz, baina *a* pro-
 tesiko hau nondik datorren? *E, a* eta *i* pro-
 tesikoak euskal substratuaren seinale iza-
 ten dira eta, esaterako, gaurko gaskoiera
 beterik dago horrelako hizkiz. Nondik ote
 datozkigu *errota*, *errege*, eta beste hainbat
 euskal hitz? Nik ez dakit, linguista ez iza-
 nik, nondik datozen *Arabuste*, *Armañon*,
Bospenate, *Salduero*, *Baljerri* eta horrelako
 izenak. Auskalo, baina ez erdaratik, ezta
 latinetik ere, nire eskua sutan ipiniko nuke.
 Eta Karrantzatik irteten bagara eta Ason
 ibaiaren ibarrera jotzen badugu, *Arredondo*,
Gibaja, *Ojuebar*, *Carasa* topatuko ditugu.
 Bereziki, *Ojuebar* eta Karrantzaren artean
 dagoen mendikatean, lehen existitzen zen
 Bazka Komunitate bat, izenez *Ribalzaga*.

Hirugarrenik. Karrantza izena bera, ez
 dakit nondik datorren, baina pentsatzen dut
 kelta hizkuntzetik etor daitekeela. Asturia-
 sen badago *Carrandi* bat eta Ariègeko pro-
 bintzian, Piriniotan eta gaskoi lurraldean,

La Carrança izeneko harantxo batean lo
 egin dut. Irlandan bertan ere, badago mendi
 bat izenez carrantu. Esanahia, uste dut, *Li-*
zarra edo horrelako zerbait dela. Baina Ka-
 rrantzako kasua ez da bakarra Euskal He-
 rrian. Gernika, Gorozika, Mundaka, Zega-
 ma, Ultzama... Zertarako jarraitu? Orduan,
 Karrantza euskalduna izan baldin bada as-
 paldi batean, gaurko Euskal Herrian baldin
 badago, keltar izena baldin badu eta Euskal
 Herria hirueledun herria baldin bada, ger-
 nikarrak, gorozikarrak eta gainerakoarrak
 bezala, zergatik ez dugu guk eskubiderik,
 gure herriaren izena euskal ortografiatz
 idazteko?

Laugarrenik. Baina eman dezagun Ka-
 rrantza ilargitik jausitako lur apur bat dela,
 haren biztanleak Marte planetatik etorri
 garela, gure hizkuntza txinoa dela, eta zer?
 Guk gehienok behintzat, azken bozketek
 frogatu dutenez, Karrantza Jeltzale bat,
 Karrantza Euskal Herriar bat eta Karrant-
 za Alkartu bat nahi dugu, beraz, K-rekin
 nahi dugu gure herria.

Bukaera. Karlos Santisteban Zimarrok
 honela nahi du bere izena (Francoc, alde-
 rantziz, Carlos Santisteban Cimarro nahia-
 go zukeen). Xabier Kintanak honela nahi
 du deitzea (nahiz eta "ABC"ren estilo li-
 burua konforme ez izan). Eta Carlos,
 Quintana eta Carranza idaztea zirikatzeta
 da, laidotzea da eta gizabide eskasaren
 seinale nabarmena.

JOSE MARI ALIX TRUEBA
 KARRANTZA (BIZKAIA)

Hiruko Txikian

SOMOS, SOMMES

Gara. Gure osaba Praxkumairen
 izana itxuratzeko edo, haren gu-
 rasoak Francisco Maria izenda-
 tzea deliberatu zutenean, bazekiten ez
 zutela sekula santan bere izen ofizialaz
 hots egingo, nahiz eta guk, etxeko erdal-
 dun kultoek, pasarte zelebretzat jaso ka-
 rabineroen aurrean edo Frantzizko esaten
 zioteneko anekdotario dramatiko hura.
 Eta nola ez, erdarazko izena ematea zen
 normalena, nahikoa desgrazia baitzen,
 berez, erdara ez jakitea eta lardaskan lar-
 daskan aritu beharra uniformedun eta
 enparauekin euskara erdaratutan. Hontan
 behintzat hobera egin dugu. «Egin»,

«Deia», «Berriak», «Garaia», «Ere»
 —«Punto y Hora», salbuespena—. Izen
 euskalduna, erdara euskaratutan jardute-
 ko. Eta «Egin»ekin ez bezala—azentoari
 erreparatu gabe— oraingoan erdaldunek
 ongi ahoskatuko dute «Gara». Ez dago
 kuidadorik, ez dute «Jara» esango. Lados
 vasca—la deux basque gutxiago entzuten
 da— la radio vasca. Abertzalegoak erdara
 du bilgune, ezker abertzalea barne. Eus-
 kara aldarrikatuz erdaraz bizi. Euskal
 prentsa erdaraz. Mila milioi pezetatik,
 berrogei milioi liberatik gorako lorpena.
 Y es que SOMOS la hostia ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

MEGABANKUAK

Banco Santander Central Hispanoren sorrerak, gero eta globalizatuagoa den ekonomian gertatzen ari diren fusio handien gaia mahaigaineratu du. Globalizatuagoa, ez soilik bankuen sektorean, sektore estrategiko guztietan baizik. Bi astetan bakarrik, 1998ko azaroaren 20tik abenduaren 3ra bitartekoan, hamabi fusio handi gertatu ziren mundu mailan, farmazia, petrolio, banku, paper, argindar, aseguru eta metalurgia sektoreetan. Historiako hamar bategite handienak 1998an izan ziren aipatutako sektoreetan eta telekomunikazio eta automobilgintzan. Eta egungo Jaungoiko gorenak, merkatuak, antzeko mugimendu berriak eragingo ditu. Euskal Herrian aurki izango da Banco Bilbao Vizcayaren eta euskal aurrezki kutxen txanda.

Fusio orok gehienezko etekinaren eta kostuen murrizketa handienaren filosofia dakar berarekin. Eta filosofia neoliberal basati honen baitan, kostuak beti lanpostuetatik hasten dira. Finantz-sektoreko langileek prest egon beharko dute aurre egiteko, ez soilik plantilaren murrizketei, baita mugikortasun geografiko eta funtzionalari ere, hau gero eta basatiagoa izango baita.

◆ DANIEL UDALAITZ

MAHAI ETA FOROEN DANTZA

AJURIA Eneko Mahaia hila dago tresna eraginkor gisa, Lizarrako akordioa indarrez ageri da eta funtzio garrantzitsua du Euskal Herriak bizi duen aro honetan. Baina ez da nahikoa PP eta PSOEk ordezkatzeko dutena gerturatzeko. Beste zerbait behar dela begibistakoa da. Ibarretxe lehendakariaren bake mahai berria denak bilduko lituzke, baina EAEko denak. Nafarroakoa zintzilik dago eta, beraz, bake prozesu osoa. Foro bakarren ideia ez dirudi nafar eskuintiar espiniarzaleen gogokoegia denik. Beraz, dauden foroez gain, foro paraleloen ideian hausnartzen hasi beharko da seguruenik. Baina ez dirudi ekaineko hauteskunde osterarte ezer argitzeko modurik izango denik.

EZOHIKO ELKARRIZKETA

ETA-REKIN elkarrizketa iragartzen zuen

Cambio16

POLITICA, ECONOMIA
CULTURA Y SOCIEDAD

29 Enero 1999
Nº 1.417
400 Ptas
2.40 €

Entrevista Exclusiva

**con portavoces
de ETA**

«El Gobierno sabe
que tiene interlocutores
entre los presos»

«Sin el acuerdo de
Lizarra no hay tregua»

■ «Cambio16»eko joan den asteko zenbakia.

Cambio16 aldizkari espainiarrak. Bitxi zen baina garai berriotan... Elkarrizketara joaz, ordea, ezo-hikotasunez bete zegoen ETArekin egindako ustezko elkarrizketa. Aldizkariak dioenez, ETako bozeramaleak «erakunde honen egungo pentsamolde politikoaren ENAMeko inguru-neetako kide gisa» agertu ziren. Horrez gain honako dedukzio lan zorrotza eskaintzen du ETArekiko elkarrizketaren egiatasuna frogatzeko: «Espainia ez den Europako beste herrialde batean izan zen, bi orduko bi aldi desberdinetan. (...) Ez zuten utzi argazkirik ateratzen ez ezer grabatzen. Segurtasun neurriak, ez ezagutzeko erabilitako janzkera (betaurreko ilunak, egun batzuetako bizarra, eta kokotzarainoko jasotako lepodun jertsea) eta modu pausatuan luzatutako beren mezu politikoak, egiazki ETArekin aurrean geundela adierazten zion aldizkari honi». ETArekin baino beste norbaitekin egindako elkarrizketa zirudien.

B A H E A ● Ibarretxe lehendakariak eratu beharreko bake mahaiari buruz: «Ezinezkoa da prozesuak aurrera egitea, PP, PSOE eta EH ez badira Mahai berean esertzen». Jesus Eiguren antzerako iritzikoa da: «Foro horrek zentzua du HB badoa, bestela hobe jarraitzea Ajuria Eneko Itunarekin». «Otegik Moncloara joan beharko luke, bere posizioa azaltzera eta esparru hartan eskatu behar zaio biolentzia gaitzestea», zioen Antonio Romero Andaluziako Iuren koordinatzaile nagusiak. Carlos Iturgaitzen ustez, «EAJk inoiz ez du nahi izan poliziak menperatutako ETA». Guardia Zibilaren Operazio zuzendariorde berriaren

E T R O A

UDALERRIEN BILTZARRA: OTSAILAK 6

DATORREN otsailaren 6an aurkeztuko dira Udalerrien Biltzarraren nondik norako nagusiak. EAJren batzar nagusiak jadanik eman dio bere sostengua bere garaian HBk luzatutako proposamenari eta EAko eskualde bilkura desberdinek ere bai. Hiru alderdiek batera landu dituzte proposamenak eta Euskal Herri osoko udalerrri zein zinegotziak egon ahal izango dira bertan.

PARLAMENTU KURDUA GASTEIZEN

HERBESTEAN dagoen Kurduen Legebiltzarrak Gasteizko Legebiltzarreko egoitzan bilkura bat eskatu ondoren, hilabete barru erantzungo diola jakinarazi dio Legebiltzarreko Mahaiak. Oraingoz PP aurka agertu da eta Xabier Arzalluz alde. Ez dirudi, beraz, EAJ, EH, EA eta IUk aurkako ezer eduki dezaketenik eta hilabete baten buruan

EH-REN ARANTZA

EZ da besterik zenbait komunikabidek islatzen duten errealitatean: EHk gaitzetsi dezala kale borroka. Modu erabat interesatuan, jakina. Baina horrek ez du esan nahi arazorik ez dagoenik, azkenean ezker abertzaleko zuzendaritzak —eta honetan HBko Mahai Nazionalak gero eta garrantzi handiagoa du— argitu beharko baitu kale borrokaren inguruan dituen irizpideak, legimititateari dagokionez zein eraginkortasunaren aldetik. Eztabaida sakona zein arantzatsua ezker abertzaleko zuzendaritzan. Ezker abertzaleko boto emaleek askoz argiago bide dute arazoa eta —inkestak ongi etorriak badira ere— ez da teknizismo gehiegi behar kale borroka alboratzeko dagoen gogoia ikusteko.

kurduak beren biltzarra Gasteizko Legebiltzarrean egin ahal izatea espero da. Elkartasuna berba hutsa ez dela kontuan hartzeaz gain, «mendiak dira gure lagun bakarrik» uste duten kurduak hori egiazkoa ez dela erakutsi behar zaie.

■ Kurduena lau estatutan banatutako herria da.

■ J. Urrutikoetxea

IZPIAK

Josu Urrutikoetxea preso eta EHko parlamentaria, Gasteizko Legebiltzarreko Giza Eskubideen Batzordeko kide izango da. EHren izendapenak egoneza ugari sortu du, batez ere popular eta sozialisten inguruneetan. Beste askok —baita Lizarrako akordioaren artean ere— ez du uste izendapena egokiena denik baino horrelako urratsak ezinbestekoak jotzen ditu bagegintza prozesuak aurrera egin dezan.

Miguel Sanz lehendakariak «Bai Euskarari» kanpainaren ondoren, Sadar futbol zelaira joandakoen artean batzuk presioz joan zirela adierazi zuen eta orain Nafarroan euskararen aldarrikapenetan ikurriña agertzea kritikatu du.

■ Miguel Sanz.

esanetan, «zenbait instituzio eta alderdi eskatzen ari da Guardia Zibila Euskal Herritik ateratzea eta askok, bere baitan gure lana onartzen badu ere, publikoki ez du horrelakorik esango». Arzalluzek kritika gogorrek izan ditu Tarradellas zena kritikatu izanagatik, Antoni Duran Lleida UDCKo buruzagiarenak: «Biziki sentitzen dut harreman ona dudanarekin desadostasuna agertzea baina Tarradellas katalanentzat ez da sinbolo bat bakarrik, Generalitatea berrabiarazi zuena ere bada eta, beraz, begirunea merezi du». Colom eta Rahola ados ziren Arzalluzekin: «Tarradellas traidore bat izan zen».

Abertzaleen elkar ulertzea altxorrik preziatuena

Joan den astean Euskal Herriari Herri izatetik dagozkion jatorrizko eskubideei buruz jardun nuen eta azken 20 urte hauotan herri honen bilakaerarako eman diren urrats garrantzitsuei buruz. Abertzaleen elkar ulertzeaz ere hitz egiten zen, hori baita, zalantzarik gabe, abertzaleok esku artean daukagun balorerik baliotsuena eta eraginkorrena.

Zuhurtasunez jokatzeko garaia heldu da, jakinik bidea luzea, latza eta oztupoj josia izanen dela, ahantzi gabe etsaiak, barruko zein kanpokoak, nolakoak diren. Ez da uste izan behar, nahiz eta presa izan, gauzak bat batean lortzen direnik, pazientzia, iraupena eta eroapen handiak beharko dira arazoak bideratzeko. Aurretik jakin behar dugu denok arerioaren ahaleginik handiena abertzaleon elkartasun hori apurtzea izango dela, bera baita gure garaipenerako bermerik sendoena. Direnak eta ez direnak egingo dituzte hori lortzearen, edozein baliabidez baliatu. Ez gaitezen, bada, bere probokazioetan eror.

AURRERA urratsak egiteko ezinbestekoa dugu bakea, horrek bakarrik ahalezko egiten baitu abertzaleon aipaturiko elkartasuna eta elkarlana. Beraz, helburu ezik bide ere bada arazoak gainditzeko, justizian oinarrituriko bakea hain zuzen. Herriaren aniztasuna kontutan izanik, guztion eskubideak errespetatzea behar beharrezkoa baita aberriaren erai-kuntzan, gehiengo borondatea bilduz, baliabide demokratikoak erabiliz soilik eta giza eskubideak zimentarri preziatu bezala jarritz. Herri erai-kuntzan ez da inor soberan eta ezberdintasunak aberasgarri izan daitezke demokraziaren arauak erabiltzen baditugu. Piztu den itxaropena indartu eta sendotu egin behar da, ezin diogu inondik inora ukorik egin, ezin zaio Herri honi iruzurrik egin.

Beste alor bati lotuz, hasi dira dagoeneko sasi-prophetak esaten Euskal Herriak, berez, ez duela lekurik Europa Batuan,

euroaren ekonomian. Nik ihardetsiko nieke galdetuz ea euskal Herriak ez dituen betetzen Europan parte hartzeko jarritako baldintza guztiak. Gaur egun Herriak ez dira neurtzen kilometro karratu edo biztanle kopuruaren arabera, herri horren ahalmen, lehiakortasun eta borondatearen arabera baizik. Alor honetan esan behar da, egia baita, azken denboretan aldaketa nabarmenak ikusten ari garela. Ekonomia sendotuz doa, esan liteke konplejuak alde batera utzi eta mundu zabalera abiatzeko

eta lehiakor izateko gogo sutsua agertzen dutela ekonomian ari diren agenteek. Punta-puntako teknologi berriak eskuratzeko, metodologi berriak ikasteko eta menderatzeko agertzen ari den grina pozgarria da benetan, horrek adierazten baitu euskal gizartea bizirik dagoela eta gai dela edozein lekutan duintasunez bere burua agertzeko. Demostratua dago, beraz, Euskal Herriak, herri bezala, lekurik baduela mundu globalizatu honetan eta ez diola inori zorrik.

AZKEN puntu bat aipatu nahi nuke gogoeta xume honetan, luzatu naizelakoan nagoen arren, Espainiako Justiziaren egoera eta erabilpen politikoa, hain zuzen. Salagarria da benetan egoera eta erabilpen hori. Badirudi euskal arazoren bati buruz denean koordinada razional guztiak urtu, kortozirkuitatu egiten direla, paranoia izugarri batean eroriz. Garbiki ikusten da neurtzeko neurri ezberdinak erabiltzen dituztela. Arazo hauetan Justiziak bere izena ere galdu egin du eta

egoera horri dagokion deiturarik egokiena eta zuzenena paranoia da. Hori guztia kezagarria den arren ez gaitu harritu behar, izan ere, bere terrenoan jotzen ari dira, ariketa pirriko batean, eta konturatzen ez badira ere, mundu guztiaren aurrean diren bezala agertzen dira eta bere garaian erdarazko «el alguacil alguacilado»rena gertatuko zaie.

Itxaropentsu eta baikor izateko arrazoirik bada. Jorra ditzagun bakebideak, sendo dezagun elkartasuna, sinetsirik demokraziaren arauz oztupo guztiak gainditzeko gai garela ●

Juan Jose Pujana
Eusko Legebiltzarreko lehendakari obia

*“Ez da uste izan behar, nahiz eta
presa izan, gauzak bat batean
lortzen direnik, pazientzia,
iraupena eta eroapen handiak
beharko dira arazoak bideratzeko”*

JEAN PIERRE MIRANDE "PEPELA"

Politikagintza aztoraturik dabil aspaldion Ipar Euskal Herrian. Frantziak bertako politikaren garapena «izozturik» duela salatu du Abertzaleen Batasunak (AB). Guk artean, Zuberora jo dugu. Maule kantonamenduko kontseilari nagusiarekin solastatu gara.

“EUSKAL DEPARTAMENDUA, NOIZBAIT ZENDAKO EZ?”

Jean Pierre Mirande zaitugu, ‘Pepele’ lagunentzako. Zuberotik kanpokoentzat xehetasun gehiago emanen al zenidake? Noiztik politikan, eta zertarako?

Bada 22 urte, Maule ondoko Garindaine herrian kontseilaria naizela Herriko Etxean. Sarri lau urte beteko ditut auzapez gisa. Orain bortz urtetik Mauleko kantonamenduko kontseilari nagusia naizela, Pauen dagoen Departamenduaren Kontseilu Orokorrean alki bat betetzen dut Zuberoko ordezkari gisa.

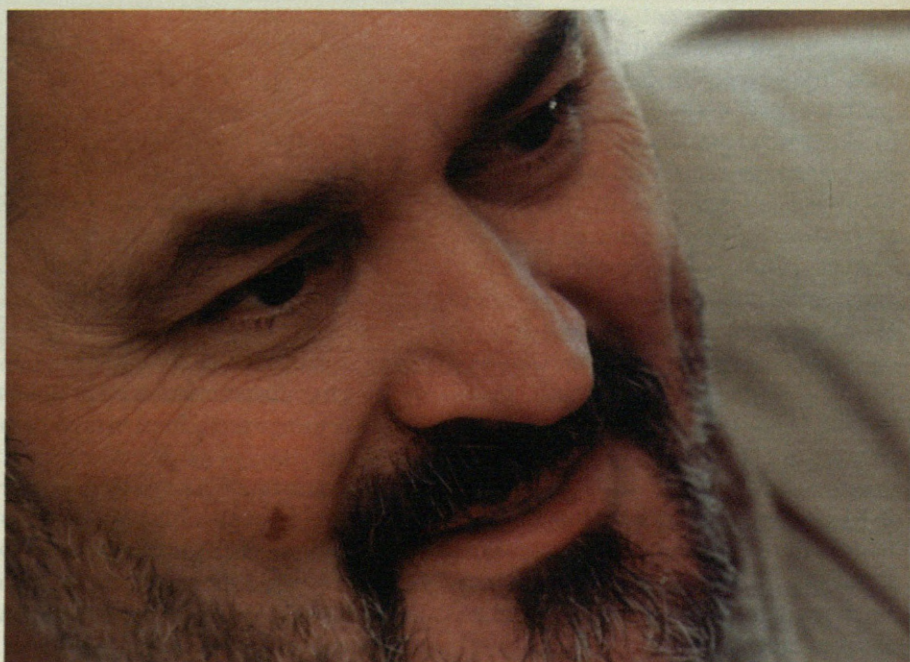
■ **Nik dakidanez, bat baino gehiago harritu egin du zu politikaren maila horretara iritsi izanak.**

Udalean kontseilari nintzelarik, ene kandidatura aurkeztu nuen eta ez nuen uste erreusituko nuenik kontseilari nagusia izaitea. Bertze lagun zenbaitekilan Zuberoan gaindi ari ginen, eta pentsatu genuen bertze indar bat egin behar genuela botearearen aldetik aitzinatzeko. Bai ekonomia-aren aldetik bai kultura nahiz sozial aldetik politikaren karguetara behar zela heldu pentsatu genuen. Politikaren postu altuetan parte hartu behar genuela abantatzeko alegia. Ez politika egiteko baina ekintza zonbaitetan aitzinatzeko.

■ **Hori orduan pentsatzen zenuen. Eta orain? Funtsean politiko bat zara, hau da zure profesioa.**

Egia erran, ez nuen pentsatzen politiko gizona izanen nintzenik. Gero sartu ondoren, politikan ari behar da izan. Politikan ari naiz, baina ene pentsamendua ez da politikan.

■ **Alta bada. Kontseilu Orokorreko hautetsi izaki, karguak ez al zaitu nahi-taez politikoki zure burua definitzera behartu? Abertzale gisa agertzeko ara-**

ALBERTO ELOSEGI

■ “Ene sentsibilitate politikoa badut ere, independente gisa jokatu nahi dut”.

zorik ote?

Ez dut kartarik. Ene sentsibilitate politikoa badut, baina independente gisa jokatu nahi dut. Zuberoan zenbaitendako abertzale osoa naiz, eta bon, nik ez dut kontrakoa erranen. Euskaltzale gogoa badut, kulturaren aldetik abertzale gisa agertu izan naiz. Politikaren aldetik ez naiz abertzaletasunari arras atxikia izan. Behar delarik, abertzaleen posizioak sostengatzen ditut lotsarik gabe, ene gogoa hor baita. Gero, abertzale zonbaitek pentsatzen dute ez naizela aski abertzale. Abertzale ez direnendako sobera abertzale naiz berriz. Non da arte ona? Ez dakit. Zernahi gisaz, ez da erraz arte on bat atxemaitea. Ene gogoa da, Zuberoan denek elkarrekin lan egin dezagun, Xiberoa aitzinarazteko molde ba-

karra.

■ **«Oi Zuberoa! Zer hintzen eta non hango» dio kantuak. Zertan da ordea Zuberoa. Hegoaldeko euskaldunek ez dute Zuberoa aski ezagutzen naski?**

Bai segurki eta maleruski. Kanpotik Zuberoa jainko bat bezala hartua da, bai kulturaren aldetik bai mintzairaren aldetik. Zuberoan gaindi politikari so bat eginez, 14.000 mila bizizale bertzerik ez gara hemen. Aurtan, bizizale-errola berri bat eginen da eta % 10etik goiti galduko du Zuberoak. Lantegiak aspaldian flakutzen ari dira eta departamenduaren barnean gure garapena zinez tipia da, herri tipia baikara. Hartakotz, bai Parisetik bai Bordeletik nahiz Pauetik erabakiak hartzea zaila da.

■ **Departamendua eta Erregioaren al-**

detik ez duzuela ukaiten behar bezain bat laguntza ekonomikoa erran nahi duzu. Erabakiak hartzea zaila zertan, konparazione?

Konparazione, diruaren partitzean. Erregio nahiz Departamenduan, aberats diren lekuetan, kostapartean konparazione, bertze maila ekonomikoa dute. Xiberoan jendea zahartzen ari da, gazteak kostalderat joaiten dira, edo Paue-rat, edo Bordelerat, edo berdin Pariserat oraino ere. Gazteek indar bizia emaiten diote ekonomiari, hemen gelditzen diren zaharrek ez dute ekonomia biziarazten. Guk zer emaiten diogu Departamenduari edo Erregioari ordea? Pobre gara, gero eta bizizale gutiago. Zuberoak bere finantzamendua bere gain hartzea gauza izugarri zaila da. Ekonomiaren alde-tik Zuberoa zor handietan sartua da eta orduan kulturaren aldetik ez dugu inbertsio handirik egin ahal izan. Ekonomiak du lehentasuna eta kultura heldu da gibeletik. Guk konparazione, Zuberoako Ikastolen aldeko proiektuak prestatuak ditugu, baina horiek ez dute lehentasunik Departamendu, Erregio edo Estatuarendako. Gure sa-keletik ezin dugu aitzina eraman, gutxi baikara. Alta, baratxe-baratxe, hemendik bizpauru urte Zuberoako Ikastolen aldeko proiektuek ukanen dute dirulaguntza.

■ **Frantzian, jabetasun sindikatek pisu handia dute ekonomiaren garapenean: Zuberoan bi kantonamendutan banaturik zaudete. Nola egituratuta zaudete aspektu horretan?**

Oraiko sindikatek, SIVOMAK (haranetako kudeaketa ekonomikoaz arduratzen den sindikatu mota) edo kantonamenduen arteko sindikatek ez digute deus ekartzen. Proiektu baten obratu behar dugularik, herriek paga-tzen dute osoki. Exenplurako, aurtan Mauleko kantonamenduko SIVO-MAK lantegiak laguntzeko egin duen inbertsioa. Bada, sindikata hau zorretan dago, jendeka 800 libera baizik ez baita bildu kantonamenduko. Hots, pertsona bakoitzeko sos kopuru hori baino ez dugu bildu.

■ **Entzuna dut ordea, Atharratz eta Mauleko kantonamenduetako sindikat bakar batean bilduko za-retela. Zer ekar dezake horrek?**

Eiki. Pentsamendu zenbait badira asmo hori gauzatzeko, nahiz badiren

■ "Bayrouren ekipan ari naiz, eta ene ustez indar gaitza ekartzen dut Zuberoarendako".

auzapez zorbait kontra ere. Elkarren kontra jartze ez gara abantzatzen, baina ideia honen aldekoen nahia da Komunitatearen Komuna delako baten egitea Zuberoan. Zuberoa sobera tipia da, eta bi kantonamenduek badugu interes aski formula honen barnean biltzeko. Akzione ainitz bereiz eramaten ditugu aitzina eta Zuberoako sindikata oso bat antolatu behar dugu fiskalitate osoa geureganatzeko. Oraiko gisan, fiskalitaterik gabe egiten dugu anitz akzio-ne. Gure fiskalitatea izatez, herriak bilduko lituzke hemengo profesionalen tasak, konparazione.

■ **Sindikatarik sindikata. Badago bertze bat ere, Irati pagadiko lur komunalen kudeakuntzaz arduratzen dena; zu buru izaki. Zein da bere zeregina hain justu? Kalapitak izan omen dituzue Larraineko herritarrekin.**

ABERTZALE POSIBILISTA

Zuberoako Garindainen sortu zen eta bertan bizi ere. Ezkondua eta bi seme-alabaren aita. Herriko Etxeko bere bulego paretak pastoral irudiez apainduak ditu; Garindainen jokaturiko Sabino Arana Goiri-ren irudia gailen. Bost pastoraletan aritu izana da. Kantua du afizio eta politika ofizio. Politiko gisa jardun aitzin, etxegintzan aritu zen teknikari. Bere aburuz, politikan baino aitaren etxea eraikitze lanetan ari da.

Mendiko sindikat hori —*Commission Syndical du Pays de Soule*—, Zuberoko eta, orain, Bortuko lurren propietatearen gestioneaz okupatzen da. Hastapenean kabaleen zaintza okupatzen zen, gero ehizaz ere okupatu da, eta berrikiago turismoaz ere. Ni naiz turismo sailaren arduradun nagusia. Kalapitak izan dira bai, Larraine eta Zuberoako gainontzeko herrietan. Orain urte zenbait Larraineri baimen bat eman zitzaion Bortuko lur parte bat bere gisara erabiltzeko. Konbentzio-ne bat izan zen eta denak akort.

■ **Baina ehizarekin arazo batzuk jaldi dira. Larraintarrak ez dira akort beren lur horretan ehiza libre egiteko nonbait.**

Akordioa sinatu zenean denak akort ziren. Hots, larraintarrak ziren lur horien jabe nolazpait. Orain berriz, gaineratikoek erraiten dute, funtsak —*lurrak*— zuberotar guziona direla. Arazoa da, jendeak ez di-rela beti berak. Hau da, sinatu zutenak eta oraikoak kanbiatu dira. Baina enetako hori arazo tipi bat baino ez da, zuberotarrek baditugu egiazko problemak.

■ **Joan gaitezen politika eremura, orduan. Zuberoa Biarnoko jauntxoetara omen dago.**

Salduak? Zuberoa ez da saldua, eta Zuberoko hauetsiak ere ez dira ez Paueri ez Baionari salduak. Zuberotarrak gara eta Zuberoarendako arrunt ari gara lanean. Hastekorik, gu lanean aritzen gara Zuberoa ondoan ditugun Salbaterre nahiz Barrenkoxe kantonamenduetako instituzione-kilan. Bai baititugu akzione zenbaitetan gauza ainitz elkarrekilan ekartzeko eta eramateko. Elkarri loturik gaude, bai errepideetan bai industria aferetan, beraz Biarnoko zenbait kantonamenduekilan bortxatuak gara elkarrekin lan egiterat; gauza naturala baita, eta beharrezkoa. Berdin ari gara ere Baxenabarreko Amikuze, Oxtibarre nahiz Donapaukeko kantonamenduekilan.

■ **Euskal Departamenduen afera nola ikusten duzu zuk zeuk? Zer iritzi duzu hortaz?**

Ene ikusmoldea aldekoa izan da betidanik. Orain aspaldi erraiten nuen bai Euskal Departamenduari. Gero politikan sartu naiz independente gi-

sara. Egun, erran nezake, ez dudala deus erraitekorik. Hola ez naiz ez alde ez kontra. Eta gisa honetara ez naiz saldua ez biarnesei ez euskaldunei. Alta bada, ene ikusmoldea da, egun batez badatekeela Euskal Departamendua. Ez dut pentsatzen biharko afera denik alta.

■ **Horiek horrela, zurea bada-teke alde ez agertzeko, edota kontra agertzeko manera bat.**

Ez, neholaz ere. Politikan ari garelarik ez gara soilik ari, dene-kilan ari gara lanean ditugun afe-rak eta arazoak gainditzeko eta ez blokeatzeko. Hautetsi gisa ene la-na da proiektuak ekartzea eta de-belopatzzea Zuberoaren onerako. Hasten banaiz politikaren afera handietan, filosofia baten alde akort batekila eta elkarren kontra bertzekila fini da ene lana.

■ **Alta bada, UDFko eta oraingo Departamenduaren buru den François Bayrouren hurbil ikusia zara abertzaleen begira-da zorrotzetatik. Bera biarnes jauntxoa eta Euskal Departamenduaren arras kontrakoa da.**

François Bayrouren ekipan naiz, baina independente bezala ohartaritzen dut. Bere ekipan lan egiten dut mementuan eta Zuberoarendako indar gaitza ekartzen ahal dut, eta ekartzen dut nik uste. Ni ez nintzen Bayrouren zerrendan aurkeztu, ni independentea naiz. Gero, Bayrouren sostengua ukan dut eta gogo onez baliatzen dut. Zonbaitek Euskal Departamenduaren afera baliatu nahi badute Euskal Herria bakarrik biltzeko edota her-steke, arras tronpatzen dira. Euskal Departamendua izanen delarik ere, Euskal Herriak bat egiteko behar-ko du izan eta hortik bertzeengana zabaltzeko.

■ **Hartara, zein da zure iritzia Euskal Departamendu baten alde paratu diren politikoez, Michel Intxauspe edota Nicole Peryz kasu, nahiz azken buruan deusik lortu ez duten.**

Ene ikusmoldea da, hauek politikan ari direla baina berendako. Jendea ekarraraz-ten dute bozen erdiesteko. Hauek dira zinez politika gizonak edo politika emaztekiak. Ni ez naiz politikan sartu orainokoa, poli-tikak bere berezitasuna ekartzen baitu. Politikak jendea bereizten du, eta nik edota ene ekipan ari garenok jendea bildu nahi

ALBERTO ELSOEGI

■ **"Lizarra-Garazi akordioa libertateari buruz joaiteko manera bat da, luzaz behar da atxiki".**

dugu elkarrekin lan egiteko. Hori da ene kandidatura sostengatu dutenen ikusmol-dea. Libroagoa gara eta aiseago mintzatzen eta obratzen ahal gara. Bestenaz, Peryk edo Intxauspek zer egiten duten? "Bai" erraiten dute bozen biltzeko eta gero kontrakoen egiteko. Abertzaleen jokoan sartu eta na-hasi. Parisera joan eta zer? Parisen ez dute serioski hartu oraino Euskal Departamen-duaren afera.

■ **"Salduak? Zuberoa ez da saldua! Xiberoko hautetsiak ez dira salduak ez Paueri ez Baionari"**

■ **Zure ikusmoldeetik aztertutik, Zube-roari interesatzen al zaio Euskal Depar-tamendu bat?**

Agian bai. Euskal Departamendurik ez dugu oraino, baina Zuberoari bera hasteko ez da bat. Oixtian aipatu Komunitatearen Komuna ez dugu oraino antolatu. Guk batu behar dugu lehenik, gu Maulekoak eta At-harratzekoak bereiz baikara. Gero gure on-doko kantonamenduetarat zabaldu, beste-naz kostaldeak erantsiko gaitu, kosta ari

baita azkartzen eta handitzen eta gu pobretzen. Zuberoan kontra-botere bat egin behar dugu, eta biarnoaldearendako berdin pen-tsu dut.

■ **Euskal Herria 2010 delakoak behar zituen kostaparte eta barnealdearen aldea orekatu, baita Ipar Euskal Herriak di-tuen beharrei erantzun ere. Zer balorazio egiten duzu Ga-rapen Eskema delakoaz?**

Baikorki ikusten dut. Kostal-deko azpiegitura azkarra da eta indar hori Landesetarat bideratu izan da osoki orain arte. Aipatu desmartxa honen bitartez Euskal Herria osoari buruzko proiektu ekonomiko-sozialak zabaltzen ari dira. Kulturak funtsa handia hartu du. Hedabideen —Euskal Irratiak— desmartxa hor dugu lekuko. Badakit hizkuntz ere-muan eskasia handia dela oraino. Hizkuntz Kontseilua falta da, euskararen ofizializazioa eta abar. Baina, egun denak akort ga-ra euskara galtzen ari dela errai-teko eta behar dela salbatu. Duela 10 urte nehork ez zuen oraiko sostengua ekartzen.

■ **Politiko batzuk ez dute Garapen Es-kema begi onez ikusten, uste baitute proiektuak Euskal Departamendura eramaten gaituela?**

Eramaten bagaitu, ontsa, zendako ez?

■ **Finitzeko. Zein da zure aburua Li-zarra-Garazi akordioaz? Udalerrien Biltzar antolaketa...**

Indarkeria izan delarik imagen gaizto bat ukan dugu hemen, bereizkuntza gaizto bat oraiko Departamenduaren bar-nean. Ezin izan dugu hegoaldeari buruz begiratu indarkeria zen bi-tartean. Orain, berriz, Lizarra-Garaziko akordioaren bidean ku-rutzatuko gara aiseago, bai ekono-

mia aldetik bai kultura aldetik. Udalerrien Biltzarra, zendako ez? Zuberoa lotua da molde natural batez Nafarroarekin. Liza-rra-Garazi akordioa da libertateari buruz joaiteko manera bat nik uste, alkarretaratze posible baterako hastapena. Gisa honetara Euskal Herria osoko jendea batuko baita egunen batez. Lizarra-Garazi akordioa gauza izugarria da, behar da atxiki, luzaz atxiki, sekulako atxiki! ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Joan den zenbakian azken 20 urtetako Espainiako espetxe ibilbidea aztertu genuen 19, 18 eta 10 urte espetxean iragan dituzten lau euskal presorekin. Oraingoan mahainguru bereko gai zehatzagoez jardun dugu, gauza arruntagoak, espetxeko eguneroko bizimoduari lotuagoak.

MUNDUKO ABIADA ZOROAREKIN AURREZ AURRE

Espetxeko eguneroko bizitzaz jardun dugu. Espetxetik kanpokoaz ere bai. Sentimenduak, beraien arteko harremanak, ihesaren griña... Begoña Sagarzazu (10 urtez preso), Jose Miguel Azurmendi (18 urtez), Juanito Nazabal (18) eta Jose Antonio Torre Altonaga, 'Medius' (19) ditugu mahainguruan. Hona mahaigaineratutako pasarteren batzuk, preso sozialena esate baterako.

JUANITO NAZABAL. Azpimarratu behar da preso sozial askoren jarrera ona. Batzuek laguntza handia eman digute.

'MEDIUS'. Madrilen Aznarren aurkako saioa izan zenean Navalcarneron lau euskal preso geunden, bakoitza modulo batean sakabanatuta, eta eskuindar preso talde baten aurrean nik sekulako babesa jaso nuen preso sozialen aldetik. Kafe batzuk ordaindu edo tabakoa ematen diezulako, adibidez, biziki eskertzen dizute.

B. SAGARZAZU. Tenerifen jipoitu nindutenean ni isolatuta nengoen baina nire patiotik beraienara bazegoen ate bat eta leiho bat, eta ikusiaz bat nola jipoitzen ninduten horma gainetik gauzak botatzen hasi ziren ni ezagutu gabe. Bost neska zigortuak atera ziren 14 egunez. Guri laguntzeagatik batzutan preso sozial batzuk hilabeteak beranduago atera dira espetxetik eta hori izugarri baloratzen duzu.

Preso sozialen artean 'fies presoak' bereizten dituzte, garai bateko COPE erakundearen filosofiari jarraitzen diotenak, hau da, beraien duintasun pertsonalaren alde egitea, horretarako espetxe sistemari aurre eginez. 50en bat dira eta sakabanatuak daude.

J.M. AZURMENDI. Espetxeko GAL antolatzen saiatu ziren zenbait presorekin

baina ez zuten asmatu. 'Fies' batengana jo zuten eta honek saiakera salatu zuen.

J. NAZABAL. 'Fiesak' saiatzen dira gurekin harremanak izaten, beraiek ere guk bezala espetxe sistemari aurre egiten saiatzen direla adierazten digute.

B. SAGARZAZU. Espetxe erregimenari aurre egiten dioten bakarrak dira. Preso sozialen artean, oro har, ez dago salaketarako jarrerarik eta «janaria gaizki dago»

«Kolektibo bateko partaide zara eta bakarrik egonda ere badakizu haren babesa duzula» J.M. AZURMENDI

izugarria da beraientzat; hau esatean bizpahiru elkartzen badira, espetxeak matxinadatzat hartzen du. Emakume sozialen artean espetxearekiko menpekotasuna are handiagoa da eta funtzionario emakumeen kontrola ere zorrotzagoa. Zure bizitza pertsonaleko gauzarik txikienean ere sartzen saiatzen dira.

J. NAZABAL. Aitarena, amarena, eta abokatuarena egin behar duzu sarritan beraiekin. Gu ideologikoki indartsu gaude baina beraiek ez eta egoerari aurre egitea oso zaila egiten zaie.

«Ateratzean munduak bere martxa jarraitzen du eta zu martxa horretatik kanpo geratzen zara» B. SAGARZAZU

J.M. AZURMENDI. Sarritan guregana etortzen dira beraien dirua zaindu dezagun. Beraien artean arazo handiak izaten dira eta. Huescan talde batek besteari dirua kentzen zion eta taldea etorri zitzaidan niri ea dirua gordeko genien; behar zutenean eskatzera etortzen ziren: «emaizkidazu 20 hogereko».

'MEDIUS'. Espetxeetan degradazio handia dago eta horrek kementsua zen preso ere etsipenera eramane du.

Iragan asteko kontakizunetan makinanatxo bat une gogor agertu ziren. Une gogor hauek beste erabatekoak dira. Pertsonalagoak agian baina kolektiboa ere hor ageri da beti.

J.M. AZURMENDI. Kolektibo bateko partaide sentitzen zara eta badakizu bakarrik egonda ere haren babes humanoa eta politikoa duzula.

B. SAGARZAZU. Egoera gogorrek sortzen dira isolamenduaren ondorioz eta batzuetan zure ezintasuna kidearen aurka

bihurtzen duzu; horrelako hanka sartzeaz konturatzen zarenean horrek mila jipoik baino min handiagoa egiten dizu.

J. NAZABAL. Niretzat une gogorrena aitaren heriotza izan zen.

J.M. AZURMENDI. Niretzat 'Kirru-li' (Joseba Asensio) eta Mikel Lopetegiren heriotzena. Ordura arte bagenekien kartzelak min egiten zuela baina beharbada une horretan konturatu ginen kartzelak hil ere egiten zuela. Duela gutxi lagun batek bere buruaz beste egin zuen eta Mikel etorri zitzaidan burura.

J. NAZABAL. Nik ikusten nuen kartzela jaten ari zela Mikel. Zama handia atera dugu espetxetik, ez gara kaleko jendea bezala eta espetxearen eragina gainean dugu, eragin gogorra.

'MEDIUS'. Jakina, supergizonak ez gara.

Harreman pertsonalak biziki aldatzen ei dira espetxe barruan eta kalean.

J. NAZABAL. Espetxean pertsona bat kalean hamar urtetan baino gehiago ezagutzen duzu. Kalean azaleko harremanak izaten dituzu sarri, barruan oso sakonak.

Zure akatsak eta mugak ezagutzen dituzu barruan.

B. SAGARZAZU. Kalean estimulu pila bat duzu, barruan gutxi.

'MEDIUS'. Logroño, nire azken espetxean, ezagutu bai baina inongo harremanik ez nuen kide batekin egotea egokitu zitzaidan eta sekulako harremana egin genuen. Biok geunden bakarrik, berak nigan babesa zuen eta nik berarengan. Bada, gaur egun —berak ez zuen familiarik—, nire familia joaten zaio bisitan, nik baimenik ez dudalako.

J. NAZABAL. Egoerak asko baldintzatzen ditu harremanak. Denak batera geundenean batzuekin hitz egin ere ez zenuen egiten. Gure artean tirabirak sarritan tontakeriengatik izaten ziren, kontu pertsonalak, ezberdintasun politiko txikiak...

'MEDIUS'. Edo futbolearen liskarren bat izan zenuela...

J. NAZABAL. Bai, bai. Gero sakabakak aurretik harremanik ez nuen batekin egon naiz sei urte modulo berean eta egundoko lagunak egin gara. Ez genuen uste horren ondo konponduko ginenik.

Azkenean urte mordoska pasatu ondoren, kalera. Kontrastea nagusitzen da.

B. SAGARZAZU. Batzuetan atearen aurrean geratzen zara, noiz irekiko den zain; maldan beheara erori behar nuela uste nuen beste behin, espetxean ez baitago maldarik —sekulako barreak egin nituen—, eraikuntza berriak, krisia ez da ikusten inon...

'MEDIUS'. Duela hogeitaz urteko erreallitatearekin konparatuta kalean egundoko abiadura dagoela ikusten duzu, jendea presaka ari da etengabe, gizakiak ala robotak diren galdetzen diot neure buruari. Gorbeara igo eta han morroi bat telefono mugikorrez hitz egiten. «Txoratura hago txo!». *(Barrez esaten ditu azken esaldiak eta barre artean jarraitzen du berriketaldiak).*

J. NAZABAL. Jendea bizitzen ari da eta ez da konziente hortaz.

B. SAGARZAZU. Erritmo karibeñoarekin ateratzen garelako esaten dute. Dena den badago zerbait gogorra, desfase bat badagoela konturatzen zara, denbora bat pasatu da eta zuk ez duzula zure adinekoein batera eboluzionatu.

'MEDIUS'. Hemeretzi urte espetxean egon ondoren atera eta hutsetik hasten zara, ezin zara denbora horretan guztian galdutakoa berreskuratzen hasi, hori lelokeria

bat litzateke. Barruko denborak merezi izan du, jakina, baina orain kalean gizaki berri bat naiz eta gauza berrien bila noa. Ikusten badut auto bat automatikoki zabaltzen, bada barrura! *(barre artean).*

J. NAZABAL. Zure burua prestatzen duzu eta gauza askorekin ez duzu horrenbeste ezusteko baina beste gauza batzuek norberaren kontroletik kanpo geratzen di-

Etxean bakar-bakarrik, saldatxo bat hartu, zainzuri lata bat zabaldu eta gustura! La-saitasuna behar nuen eta agian zenbait jar-reren aurka joateagatik ere bai. Iruditzen zait duela hogeitaz urte beste ilusio bat ze-goela kalean, bazirudien gauzak errotik aldatu behar genituela... orain badirudi gauzak automatikoki egiten direla.

Ihesa ei da preso guztiaren betebeharrak

■ Juanito Nazabal, Begonia Sagarzazu, 'Medius' eta Jose Miguel Azurmendi.

ra, batez ere jendea nola hazten den... Halako batean etortzen zaizu lagunak bat eta bere semea, adibidez, eta semea goitik behera begiratzen geratzen zara, «baina zer da hau!», esaten duzu. Hogeitaz urte pasatu dira.

B. SAGARZAZU. Gauza oso interesgarriak gertatzen dira. Adibidez, preso egon zarenean zu zara nolabait zentroa, lagunena, familiar, kalera atera eta ongie-

nagusia, ahal izanez gero bederen. Ihesa, alabaina, modu desberdinetan bizitzen da garaia eta espetxeen arabera. Guri Azurmendik egin digu ihes, jadanik ordu batzuek badaramatzagu berriketan eta berak lana zain du.

'MEDIUS'. Hasierako urteetan ihes egiteko ehundaka saio egiten genuen. Egunero zuloak nola egin edo beste zerbait asmatzen ari ginen. Soria eta Carabanchel hustu bazituzten erabat minatuta zeudelako izan zen. Zuloak benetan nora zihoazen batek daki! *(dio barrez mungiarrek, eta txantxa giroan jarraitzen du Nazabalek).*

J. NAZABAL. Sekulako informazioa genuen beti! Sartu zuloan, lurra toneladaka atera, ezkutatu, sekulako hotza pasatu... Prozesu bat da. Hasieran goitik eta behetik ihes nola egin pentsatzen ari zara; azkenean ikusten duzu han egon behar duzula, ikasten hasten zara... espetxean zure bizimodua antolatzen, alegia ●

◆ XABIER LETONA

«Zama atera dugu, ez gara kaleko jendea bezala eta espetxearen eragin gogorra gainean dugu» J. NAZABAL

torria... Baina gero bat-batean konturatzen zara munduak bere martxa jarraitzen duela eta zu martxa horretatik kanpo geratzen zarela. *(Zurrumurrua nagusitzen da eta baieztapeak entzuten dira «bai bai, eta a zer martxa!», dio Nazabalek.)*

'MEDIUS'. Ni afari guztietara joaten naiz.

J. NAZABAL. Bada, nik ezin dut. Badakizue Gabon Eguna nola pasatu nuen?

Otsailaren 19an ELA eta LAB sindikatuak elkarlanean hasi zirela bost urte beteko dira. Elkarlana barne-tentsio frankoren artean izanik ere, etorkizun hurbilean erronka berriekin segiko du. Eredu izan da alderdi eta talde abertzaleen batasunerako.

ELA-LAB: BOST URTE ELKARLANEAN

■ 1994eko urtarrilaren 20an sindikatu bietako ordezkariak lehenengoz manifestazio nazional bateratua egin zuten Gasteizen, enplegua eta berrindustrialtzearen alde.

Hamarkada hasieran ELA eta LAB elkarlanean aritzeari buruzko inkesta plazaratuko bagenu, gehiengo eszeptiko samar agertuko zatekeen seguruenik, eta agian ez zukeen inortxok ere aukera hori aintzat hartuko. Sindikatuon kultura sozio-politiko nahiz bakoitzaren politika sindikala aski desberdinak ziren, batzutan kontrajariak ere bai.

Alabaina, errealitatea arras bestelakoa izan da. Otsailaren 19an bost urte beteko dira ELA eta LAB elkarlanean ari direla. Eta bere horretan darrai, nahiz eta hainbat arazo eta barne-tentsio izan dituzten bidean. Prozesu benetan historikoa, euskal langileria batzeko baliagarria, eta Euskal Herrian zabaldu den prozesu politikorako funtsezkoa.

MOBILIZAZIO BATERATUAK. ELA eta LABen arteko elkarlana lan-erreforma zela-eta deitutako greba orokorraren bezperan hasi zen. Sindikatu bietako ordezkariak

■ Elorrieta eta Diez Usabiaga, funtsezko giltzarri bi

Aitortu beharra dago ELA eta LABeko idazkari Nagusiak, Jose Elorrieta eta Rafa Diez Usabiaga, buru eta gidari izatea erabakiorra izan dela ideologikoki ELA eta LAB bezain aldentuta dauden sindikatuek horrelako prozesu garrantzitsuari hel ziezaioten. Bere ideiekiko malgu eta sendo, Euskal Herriak subiranotasunik gabe ezin biziraungo lukeela eta bere eskakizun sozioekonomiko eta laboralak lortuko ez litzukeela jakinik, gogor aritu dira idazkari nagusi biak bere sindikatuetan, puntuan puntuko ezadostasunak

alde batera utzi eta gai amankomunean indarrak batuz: eraikuntza nazionalen, alegia.

Euskal Herriak, aurrera egiteko, Frantzia eta Espainiarekin konpondu gabeko gatazka politikoa duelako ideiaz jabeturik, bere helburu sindikalez gaindi joan dira bi sindikatu hauek. Horrela, alderdi politiko eta gizarte mugimendu abertzaleen arteko giro mesedegarria sortu eta ahalbidetu dute, alderdi politiko eta gizarte mugimendu hauek elkarrengandik sindikatuak bezain aldentuak badaude ere. Lizarra-Garaziko akordioa eta

ETaren su-etena direla medio, eszenatoki politiko eta sozial berri bati eman dio honek bide.

Bi sindikatuok elkarlanari eusteko ahalegina giro politiko eta sozial abertzaleak onartua izan da, nahiz eta sarritan zalantzan jarria izan eta bereziki Estatu mailako sindikatu, alderdi eta hedabideek gaitzetsia izan. Eta hauteskunde sindikaletako emaitzen arabera, jarduera bateratu horren alde azaltzen dira euskal langileak. Hori dela-eta, ELA eta LABek Hego Euskal Herriko gehiengo sindikala osatzen jarraitzen dute ●

■ Jose Elorrieta (ELA)

“Arlo askotan erreferentzia izatea lortu dugu”

1.- Zer balantze egingo zenuke ELA eta LABen bost urte hauetako jarduerara bateratuaz?

2.- Zeintzuk izan dira denbora honetan gainditu behar izan dituzuen zailtasunik handienak?

3.- Zein neurritan eragin du jarduera bateratu horrek egun bizi dugun prozesu politikoa?

4.- Zeintzuk dira sindikalismo abertzalearen erronkak epe labur eta ertainera?

5.- Zein da sindikalgintza abertzalearen egungo harremana estatalistarekin? Nola lortu haiekiko harreman normalizatu, elkartzunezkoa, begirunaduna eta eraginkorra?

6.- Zer erantzungo zenieke politikan sartzea leporatzen dizueten sindikatu estatalistei?

7.- Hauteskunde sindikalak amaitzeaz daude. Zer emaitza espero duzue?

8.- Posible al da epe ertain edo luzera sindikalgintza abertzaleak sindikatu bakarrean bat egitea?

Dudarik gabe, esan dezakegu oso positiboa izan dela ELA eta LABen arteko elkarlana. Denbora honetan, bi sindikatuok hausnarketa amankomunak egiteko gai izan gara eta dinamika honek erabakiak hartzeko orduan balio handia izan du. Era honetan, gehiengo sindikala erreferentzia izatea lortu dugu arlo askotan. Maila orokor batean, Euskal Herriak bizi duen egoera berri honetarako bi sindikatuok egin ekarpena ere aipatuko genuke.

2.- Bi eratako arazoak izan ditugu. Alde batetik, bi sindikatuok urte askotan eramane dugun jarduera eta kultura propioei zegozkienak. Baina, zorionez, ahalagin berezirik gabe gainditu ditugu arazo hauek eta une honetan kointzidentzia aipagarriak lortu ditugu. Bestetik, alde bakoitzak aurrera egiteko dituen mugak eta honek sortzen dituen blokeoak gain-

ditzeko, ezinbestekoak izan dira eztabaida eta hausnarketa, beti ere, leialtasun giro batean. Konfrontazioa ezinbestekoa zela jakin arren, kolaborazioaren bidez arazoei irtenbideak aurkitzen ahalegindu gara.

3.- Modu batean entsegu bat bezala har dezakegu bi erakundeon arteko lankidetzeta, baina ez laborategi batean sortutakoa, gizarte errealean baizik. Gure ustez, beharrezkoa zen entsegu hau egitea eta gure esku zegoen guztia jarri dugu aurrera ateratzeko. Bestalde, ez gara inoiz bakarrik egon, aliatu bat baino gehiago izan dugu eta hauen laguntza garrantzizkoa izan dela aitortu behar dugu. Zorionez, gauzak ondo joan dira eta Lizarrara iritsi gara. Erakunde bakoitzak bere bideak eta erritmoak ditu erabakiak hartzeko eta une honetan jarrera konbergente batetara heldu da indar mordoxka bat. Dena den, orain protagonismoa alderdi politikoei dagokie.

4.- Elkarrekin lanean jarraituko dugu, lehenasuna emanez enplegua bezalako aldarrikapenei. Gure lankidetzari beste ikuspegi bat eman behar diogu eta egoera politiko-juridiko berri batean, lan harremanen esparru propioa lortzeko gai izan behar dugu.

5.- Sindikatu estatalekin bi eratako arazoak ditugu: alde batetik, eredu sindikala eta bestetik, esparrua. Lehenengoari dagokionez, aipatu dezakegu estatu mailako sindikatuak ez dutela autonomia

finantzierorik, eta ondorioz administrazioarekiko menpekotasuna izugarria da. Diru beharrek estrategia sindikala baldintzatzen dute eta tentsio sindikala galarazten diete. Esparruari dagokionez, argi dago sindikatu hauek Estatu zentralista eta uniforme baten aldeko apostua egin dutela eta jarrera hau ez dator bat, erabat aurka dago, sindikatu abertzaleek defendatzen dugunarekin. Bestalde, kontutan hartu behar da, eraikuntza nazionalen esparru sozial eta ekonomikoak garrantzi apartekoa duela. Gehien goaren iritzia errespetatzen badute, konpromezuzko irtenbide bat lor daiteke, baina gaur egun sindikatu estatalak ez dira horren aldekoak. Arazo hauez gain, beste bat aipatuko nuke, aurreko arazoei zer ikusi handia duena. Sindikatu estatalek “navarrismo”aren aldeko apostua egin dute sindikatu abertzaleak baztertu eta erasotzeko. Nafarroan CCOO eta UGTk daramaten jarrera adierazgarria da ohar gaitezen nola jokatzaren duten sindikatu hauek gehiengo dutenean.

6.- Ez du erantzunik merezi.

7.- Hauteskunde sindikal hauetan ELA eta LABek gora egin dute eta inoiz izan dituzten emaitzarik hoberenak izan dituzte. ELAk ordezkarien %40,18 lortu du, inoiz izan duen kopururik handiena. Ngusitasuna homogenea da EAEn, eskuialde nahiz sektore guztietan nagusitu baita. Era honetan, aipagarria da Ibar Ezkerrean ELAk %43ko ordezkarietza duela.

Era berean, pozgarria da Nafarroan ELAk izan duen igoera. Hauteskundeak EAEn amaitzeaz dauden bitartean, Nafarroan oraindik asko falta da eta oraindik goiz da emaitzak emateko. Baina, aurrera dezakegu ELAk lortuko duen ordezkari kopurua %25tik hurbil egongo dela.

8.- Uste dugu une honetan hau ez dela lan hipotesi bat ●

riek lehenengoz manifestazio nazional bateratu egin zuten Gasteizen, enplegua eta berrindustrialtzearen alde. Hilabete beranduago, otsailaren 19an, sindikatuok beste manifestazio jendetsu bat egin zuten,

oraingoan lan-harremanetarako euskal esparruaren alde. Eraikuntza nazionalerako estrategiarekin bat datorren aldarrikapen hau mantentzen da oraindik.

Sindikatu bion artean izandako harre-

man, eztabaida, mahainguru eta abarrek bien arteko konfiantza areagotzea lortu zuten. Sindikatuon arduradunak gero eta gertuago daude Euskal Herriko egoera politikoa aztertzerakoan: lan eta gizarte gaie-

■ Hamarkada hasieran pentsaezina zen irudi hau ohiko bihurtu da azken boladan.

tan eskumenik eza, Autonomia Estatutua agortu izana, euskal subiranotasunik eza, euskal gizartearen esparru guztietan beharrezko den eraikuntza nazionala, etab.

Testuinguru horretan garrantzia berezia du sindikatu biok 1995eko Aberri Eguna zela-eta publikoki egindako lehen adierazpen bateratuak. Adierazpen horrek Euskal Herriaren autodeterminazio eskubi-

dearen alde egiten zuen apustu, hala nola «Euskal Herriak egun bizi duen gatazka gainditzeko elkarriketa eta negoziatio politikorako» bideen alde. Horrez gain, «lan-harremanetarako eta gune sozioekonomiko propiorako euskal esparrua» ere eskatzen zuten, «herri honetako pertsona askoren arazo ekonomiko eta sozialei Gobernu politikan dagokien lehentasunezko

arreta eskaintzearen».

Ordutik aurrera hainbat adierazpen eta manifestu bateratu egin izan dituzte, bai maiatzaren lehenean, baita bestelakoetan ere. Bazterketa sozialaren eta iruzur fiskalaren aurkako, eta enplegu politikaren aldeko mobilizazio eta lanuzteek garrantziatsuak izan dira. 1998a izan da bi sindikatu abertzaleok bultzatutako dinamikak ESK (euskal ezker sindikalekoa), STEE EILAS, (irakaskuntza sindikatua), EHNE (nekaritza eta abeltzaintza sindikatua) eta HIRU (garraiolari autonomoen sindikatua) bezalako sindikatuak ere bildu dituen urtea.

ELA eta LABek berriki bultzatutako lan-akordioa izenpetzea da —azken unean CCOO eta UGT ere atxiki zirelarik— elkarlan horrek lortutako azken helburu estrategikoa. Ordu estrak ezabatzeko eta 60 urtetik gorakoak langabezia diren gazteekin ordezkatzeko akordioa lortu ostean, helburu zail eta garrantzitsuena dago lortzeki: 35 orduko lan-astea. Helburu hori lortzeko konpromisoa hartua dute dagoeneko euskal sindikatuak, eta sindikatu estatalistek ere defendatzen duten xedea da.

Aldi berean, sindikatu biok, beste hainbat indar politiko, sozial eta sindikalekin batera, euskal preso politikoen, Irlandako Foroaren edo Lizarra-Garaziko Akordioaren alde aritu dira lanean.

■ Hauteskunde sindikalak estrategia abertzalearen alde

Iragan urte amaiera arteko hauteskunde sindikaletako emaitzak —EAEn dagoeneko ia amaituta daude eta Nafarroan urte erdi aldera arte jarraituko dute— ELA eta LABek azken urteotan gauzatutako estrategia sindikal abertzalearen alde azaldu dira. Gehiengo historikoak lortu dituzte bi sindikatu hauek. ELA sindikaturik nagusia da eta sektore eta eskualde orotan sendotu da, beste sindikatuak atzean utziz. LABek, bere aldetik, batzuek ukatzen zioten %15a gainditu du modu erosoan. Bigarren indarra da Gipuzkoan, Araba eta Bizkaian leku hori, hurrenez hurren, UGT eta CCOOK betetzen duelarik.

Datuok estatu mailako sindikatuenekin alderatuz gero, ELA eta LABek, batera, 8.708 ordezkari eta CCOO eta

UGTk berriz 5.218 lortu dituztela ikus daiteke. EAEn sindikatu abertzaleen ordezkartza estatu mailakoarena baino %66 handiagoa dela esan nahi du horrek.

SINDIKATUEN EMAITZAK HERRIALDEKA						
(Delegatuak eta batez bestekoak)						
	ELA				BESTEAK	GUZTIRA
ARABA	813 %30,8	289 %10,9	443 %16,8	638 %24,1	459 %17,4	2.642
BIZKAIA	3.073 %40,6	815 %10,8	1.468 %19,4	1.319 %17,4	896 %11,8	7.571
GIPUZKOA	2.395 %44,2	1.323 %24,4	819 %15,1	531 %9,8	353 %6,5	5.421
GUZTIRA	%40,2	%15,5	%17,5	%15,9	%10,9	

Urte erdialdera arte fidagarriak izango ez diren Nafarroari buruzko datuen esperoan, EAEn izandako emaitzak baino ez ditugu eskainiko, ia behin-betikoak izango baitira. Horrela, 1994ko hautes-

kundetan lorturiko %39,7tik 1998ko %40,2ra igaro da ELA. LAB 1994ko %15,4tik %15,5era igaro da 1998an. Gainontzeko sindikatuak dagokienez, berriz, CCOO 1994ko %16,5etik 1998ko %17,5era igaro da, UGT 1994ko %16,2tik 1998ko %13,9ra igaro den bitartean. Gainerakoan atalean, non sindikatu txikiak sartzen diren, honakoak izan dira emaitzak: 1994ko %12,1etik 1998ko %10,9ra igaro da.

1998ko amaiera arte hautatutako ordezkari kopurua EAEn 15.634 ordezkariokoa izan da. Horietatik 6.281 ELAri dagozkio, 2.730 CCOOi, beste 2.488 UGTri eta 2.427 LABi. Gainontzeko 1.708 ordezkariak sindikatu txikiek lorturiko %10,9ri dagozkio. Emaitzak, herrialdeka, ondoko taulan ikus daitezke ●

■ *Rafa Diez Usabiaga (LAB)*

“Bi fase politikoren tresna-zubia izan gara”

1.- Zer balantze egingo zenuke ELA eta LABen bost urte hauetako jardueraren bateratuaz?

2.- Zeintzuk izan dira denbora honetan gainditu behar izan dituzuen zailtasunik handienak?

3.- Zein neurritan eragin du jardueraren bateratu horrek egun bizi dugun prozesu politikoan?

4.- Zeintzuk dira sindikalgintza abertzalearen erronkak epe labur eta ertainera?

5.- Zein da sindikaligintza abertzalearen egungo harremana estatualistarekin? Nola lortu haiekiko harreman normalizatua, elkartasunezkoa, begirunaduna eta eraginkorra?

6.- Zer erantzungo zenieke politikan sartzea leporatzen dizueten sindikatu estatualistei?

7.- Hauteskunde sindikalak amaitzeaz daude. Zer emaitza espero duzue?

8.- Posible al da epe ertain edo luzera sindikalgintza abertzaleak sindikatu bakarrean bat egitea?

Guztiz baikorra. ELA-LAB jardueraren bateratuak hasieratik inertzia politiko eta sindikal asko ezegonkortu zituen, eremu ideologiko ezberdinetan, eta batez ere abertzalean, erreferentzia eta eragin handiko faktore politiko bilakatu. LAB jakitun zen kolaborazio horretan sakonduz gogoeta eta azterketa berriak sortuko zituen eta, horren ondorioz, estatutuaren “bidaia” zailantzen jartzen hasiko zena. Hots, kolaborazio horrek zailantzen jartze sakonago baten hastapena behar zuela izan, frankismoan sortutako esparru politiko, ekonomiko eta sozialarena alegia. Gaur, guztien ahaleginekin, elkarlanak horretarako balio izan duela eta, are gehiago, egungo egoera ahalbidetu duen faktore politiko garrantzitsuetako bat izan dela uste dut.

2.- Zailtasunak asko izan dira kon-tuan hartuta 15 urte iraun zituen “kultura” politikorekin hautsi zela. Barne-ezegonkortasun nabariak izateko arriskua zegoen eta horrek hausnarketa eta azalpenerako ahalegin berezia eskatzen zigun. Gezurra esango nuke prozesu honetan bidegurutzeak izan ez ditugula esango banu, baina unean unekoa erlatibizatuz eta beti ikuspuntu politikotik begiruta gainditu ditugu.

3.- Bi fase politikoren tresna-zubia izan da. Hego Euskal Herria pixkanaka heriotzera zeraman “autonomismo” batetik aterata eta etorkizunera hausnarketa eta aldarrikapen berriekin begiratu beharra zegoen. LAB-ELA beste bidai politiko bat abiatzeko oinarriak sortzen joan da. Euskal Herriarentzako Demokrazia, Bakea eta Subiranotasunarena. Euskal Nazioaren eraikuntza nazioal eta sozialarena.

4.- Gure herriaren etorkizuna eraikitzea ahalbidetuko duten oinarri demokratikoak lortzeko subjektu bat izan behar du sindikalgintzak. Lizarrako trenari indarra emateaz gainera, LABek beste balore eta konpromisoak dituen gizarte baten alde borrokatuko du. Lan eta aberastasunaren banaketa funtsezkoa da. Langileek ikuspuntu ekonomiko eta sozialetik Euskal Herriaren subiranotasuna positiboa dela ikusi behar dute. Lizarragaraziren sozializazioak PP, PSOE,

UPN, UGT, CCOO eta abarren irudi demokratiko faltsua agerian utzi behar duen bezala, erakutsi behar dugu Euskal Herriaren eraikuntza politiko, kultural, ekonomiko eta soziala demokrazioaren sinonimo dela.

5.- Ez dago harremanik. Estatuan CCOO eta UGTk bi urte baino gehiago daramatzate PPko Gobernuarekin “bake sozial”ean. Nafarroan sindikalgintza abertzaleari erabateko “apartheid”a egiten diote eta Vascongadasen PP eta PSOEren politikaren gatibu dira. Guk harreman eszenatoki bat nahi genuke, baina hori euren esku dago.

6.- Demagogia egiteaz gain, eskubiaren diskurtso erreakzionarioan dutela iturburua. LABen ustez, sindikalgintzak lantegien aldarrikapenei erantzuteaz gain, langileei eragiten dieten egiturazko arazoei egin behar die aurre. Historikoki sindikalgintzak eskubide demokratikoen alde egin du, baita autodeterminazio eskubidearen alde ere. Nor aldatu da? Bada, CCOO eta UGT. Lehena batez ere, bere historia kontuan hartuta.

7.- Emaitzek LABen aurrerapena berresten dute, eta oro har “gehiengo sindikal” horren indarra. Uste dugu Vascongadasen hirugarren izango garela, UGT gaindituz eta CCOOtik puntu batera. Orokorrean emaitzak onak dira. Hori bai, nabarmendu nahi dut Araban eta Bizkaian gure itxaropenak handiagoak zirela eta ahalegin bat egingo dugu horiek berbideratzeko. Nafarroan aurreikuspenak ona dira, oro har % 12 eta enpresa komiteetan % 15 gainditzea espero dugu.

8.- LABen ez dugu galdera hori egiten, pentsaezina da. LABek, sindikatu abertzale eta independentista gisa, estrategia ildo batzuk dauzka. Ildo horietara beste erakundeak hurbilduko balira, galdera planteatu ahalko litzateke ●

ELA eta LABek batera eginiko bidea ez da erraza izan. Beti izan dira arazo eta barne-tentsioak, Elorrietaren sindikatuan batez ere. Hala ere, konpondu egin dira. Elkarlanean aritzeko sortu den arazorik handiena ETak burututako borroka arma-

tua izan da, zenbait kasutan Ertzaintzaren gan eta ELAko afiliatu batzuegan eragina izan duelarik. Horrelako kasuek ELAN sorturiko tentsioa bi sindikatuon elkarlana zapuztea bilatzen zuen alderdi politiko eta hedabide espainiarrek osaturiko fronteak

ere elikatua izan da. Hala ere, nahiz eta ELAko afiliatuen aurkako atentatu hilgarriak izan eta sindikatuan bertan afiliazio bajak gertatu, zorionez elkarlanari eutsi zioten, eta oraindik ere jarraitzen du ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Mende honetan Eibarko euskarak izandako gutxiespenaren arrazoiak, eraginak, ondorioak eta abar bildu ditu Antxon Narbaizak. Euskal Herriko beste hiztun askok ere bere euskararen gutxiespenaren zergatia ikusteko bidea zabaltzen du liburu honek.

EIBARKERAREN GUTXIESPENAK BADU AZALPENIK

Azaroaren bukaeran, Eibarko kultur etxean Antxon Narbaizaren «Eibarko euskara: gutxiespenaren historia» izenburuko liburua aurkeztu zen. Liburuan, batez ere, Eibarko euskarari egotzi ohi zaion «fama txarra»ren arra-

zoiak aztertzen ditu egileak, gai honen inguruko testu, aipamen, datu historiko eta abarretaz baliatuz.

Liburu hau egitearen ideari buruz galdetzean «lagunartean, Eibarko berbeta internazionala, Eibarko euskararen gutxiespena... aztertzeo gogo sortu zitza-

dan» da Antxon Narbaizak emandako erantzuna.

Historia berreskuratu nahi izan du eibartar egileak. Euskaldun fededun topikoarekin apurtu, eta euskara beti ez dela ruralismoarekin lotuta egon erakutsi. Horretarako oso aukera ona eman dio bere herriko berbetak, Eibarren hiri-hizkera aberatsa baitzegoen gerra zibilaren aurretik ere, funtzio guztietarako erabiltzen zen hiri-hizkera.

Liburuan, Eibarko euskararen azterketa historikoa egiterakoan, hainbat testu eta idazlek berebiziko garrantzia dute. Alde batetik, eibarkeraren aldeko eta kontra iritziak sortarazi dituzten autoreak aipatzen ditu Narbaizak, eta bestetik, liburua amaietan, eranskin modura, liburua edukia hobeto ulertu ahal izateko garrantzitsuak diren testu zenbait biltzen. Horretaz guztiaz gain, beste euskalki batzuk zergatik hobetsi diren ulertzeko ere biltzen ditu zenbait autorek esan eta idatzitakoak.

EIBARKERA ETA BIZKAIERA. Liburu honetan bi ikuspegi desberdinetatik lantzen da gaia, eibarkerarenetik eta bizkaierarenetik. Liburuaren egileak aipatzen duen bezala «...Eibarko euskararen gutxiespena beste handiago eta orokor batean antzeman daiteke; hau da, bizkaieraren gutxiespenaren kontestuan». Hala ere, Antxon Narbaiza bizkaieraren eta eibarkeraren kontuak banatuta aztertzen saiatu da, nahiz eta momentu askotan bi bideek elkarrekin topo egin.

Eibarkerarekin eta bizkaierarekin pare gipuzkera eta euskara estandarra aipatzen ditu kontrapuntu bezala. Idazleak ez du euskalkien arteko eztabaida sortzea helburu, euskalkiak indartuz euskara batuari mesede egiten zaiola aldarrikatu nahi du. Honen harian, lanaren helburuetariko bat euskaldun hiztunak norberaren herriko

■ Narbaizak eibarkeraren erabilpena goraiatzeko du, gutxiespen guztien gainetik.

Babeslea:

hizkeraren berreskurapen beharraz ohar-taraztea da.

GUTXIESPENA ZERGATIK. Liburuaren ardatz nagusia Eibarko euskarak izandako gutxiespena da, hau azaltzeko arrazoi ezberdinak aipatzen dira lan honetan: arrazoi politikoak, sozialak, linguistikoak eta abar. Idazleak argi du hauetan garrantzitsuenak zeintzuk diren: «*Arrazoi extralinguistikoak dira benetan garrantzitsuenak*». Gutxiespen honen inguruan ehun urteko katea aztertzen da, hasiera iraultza industrial izango litzatekeelarik. «*Mitina da benetan hitz klabea, hor zerbait ezberdina gertatzen da; jende laikoa igo-tzen da agertokira Eibarren, eta euskaraz mintzatzen da*». Eibarko euskarari eginiko kritika asko testuinguru honetan ulertu beharra dago; askok, besteak beste euskarari buruz idatzi ohi zuten elizgizonek, ez zuten giro hau gogoko eta hori eibarkerari erreferentzia egitean argi ikusten dela erakusten da liburuan. Bestalde, erdarakada asko ere testuinguru honetan ulertu behar da, euskararentzat berriak ziren esparru haie-tan aritzeko hitz asko euskaratu beharra zegoen, eta hizlari hauek ez zioten lexi-koari garrantzi gehiegi eman.

Antxon Narbaizak arrazoi hauen guz-tien gaintetik eibarkerak izandako ezauga-ri nagusia goraipatzen du: praktizitatea. Baina, ez da horretara mugatzen, eibarke-raren aldeko argudioen artean mende ho-netan eibarko euskarari egindako goraipa-menak ere bildu nahi izan ditu, besteak beste, Orixe, Altube eta Omaetxeberriak eginikoak.

ESTANDARRARI EKARPENAK. Li-buruan konklusio nagusia, gerra zibilaren etena izan ez balitz, orain, agian, hiri-hiz-kera bizi eta harreman guztietarako egokia izango litzatekeela da. Hala ere, kontura-tzen da Narbaiza garai haiek, nahiz eta hizkuntza baten bizitzarekin alderatuz atzo goizekoak izan, oso urruti gelditzen direla.

Berebiziko garrantzia ematen dio idaz-leak hizkuntzaren erabilgarritasunari, bere esanetan «*erabiltzen ez delako da euskara pobrea, euskara ez bada funtzio guztietan erabiltzen, euskara pobretu egingo da*». Euskalki guztietako hitzuneak euskara es-tandarrari ekarpenak egin beharra behin eta berriz aipatzen du, norberaren euskalkia-reenik aberastu behar baita euskara estanda-rra

◆ENERITZ GARRO

Arturok jakin nahiko luke...

■ Zein egitasmo jarri dute abian berriki Hezibideko ikastolek?

“Gure zerbitzua hobetu nahi dugu”

Aintzane Gardoki

Hezibide Elkarteko kidea.

Hezibide, Deba Garaian 0 urtetik uni-bertsitate mailarainoko irakaskun-tza kooperatibak batzen dituen el-karte da. 8 ikastetxe dira guztira: 4 ikastola, Mondragon Unibertsitatea osatzen duten 3 fakultateak eta Ahizke-Cim hizkuntz eskola. Orotara, 11.920 ikasle eta beste 600 langilek osatzen dute Hezibide.

Elkarteko ikastolek «Hezibideren aldeko jo-koa, errenta segurua» kanpaina informatiboa jarri dute abian, bilerak urtarilaren 28an hasi eta otsailaren 11an amaituko dira. Horrekin batera, Arrasaten Informazio Bulego berria zabalduko da. Bulego berriaren hel-burua guraso guztiei in-formazio zerbitzua eskaintzea da, euren se-me-alabentzako ikastetxe bat ala bestea aukeratu aurretik ikastetxeak eta bakoitzaren proiektu desberdinak ezagut ditzaten.

Horrez gain, gure ikastolek elkarrekin, azken hiru urteotako hausnarketa eta azter-ketaren ondoren, beren hezkuntza eredua hobetzeko helburuarekin, Hezibideko Ikas-tolen Proiektu Berria sortu dute. Proiektua-

ren barne-helburuen ar-tean, hauek daude, besteak beste: langileen dedikazioa eta protagonismoa balora-tu eta bultzatzea; asetasun, onarpen eta motibazio-maila handia lortzea; eta hezkuntz filosofia beraren oinarritzko ildotetan bat etortzea hezkuntz prozesu osoan, betiere ikastola ba-koitzaren autonomia errespetatuz. Hartutako erabakien ondorio gisa, antolaketa berri bat aurri-kusten da, gizarteari zerbi-tzu hobea eta eskola-elkar-teari asetasun handiagoa emateko aukera izan dezagun. Hezkuntz eredu kooperati-boarekiko estimua handituz joatea espero da modu honetan.

teari asetasun handiagoa emateko aukera izan dezagun. Hezkuntz eredu kooperati-boarekiko estimua handituz joatea espero da modu honetan.

U r r e a

■ SPRI Industriaren Sustapen eta Eraldaketarako Baltzuak ESI European Software Institute-k antolatutako seminario baten inguruko informazioa zabaldu berri du gutun baten bidez. Gutunaren testua euskaraz dator emana lehenik. Ondoren, norbaitek euskarazkoa ulertuko ez balu, ingelesezko itzulpena ere erantsi diote SPRIkoek.

■ Atlanthal Miarritze eta Angelu artean koka-turiko Talasoterapia gune eta Hotela da. Gunea-ren eskaintza desberdinak jakinaraziz diptiko bat zabaldu berri dute bertako arduradunek (soirée basque-espagnole eta guzti). Badirudi, ordea, euskaldunak erakartzeko asmo handirik ez dutena, bertako testu guztia frantses hutsez idatzia baita.

■ Ezkerretik eskuinera sarituak: irrati atalean Bizkaia Irratia (Juan Mari Iraolagoitia zuzendaria), merezimenduzko saria Senideak-entzat (Feli Beamont eta Nagore Irastortza), beste merezimenduzko saria «Euskonews&Media» (Jose Mari Velez de Mendizabal), telebistan «Hitzetik Hortzera» (Maite Odriozola eta Iñigo Aiestaran, txalekoarekin), Internet saria «Kaixo» bilatzaileari (Aitor Lopez de Aberasturi), publizitate saria «Eguberri Zoriontsuak» (Jose Mari Otermin), prentsa idatzia Alberto Barandiaran.

A R G I A S A R I A K 1 9 9 9

Urtarrilaren 22an banatu ziren 1999ko ARGIA Sariak. Saritu eta gonbidatuen artean ehun bat lagun bildu ziren Lasarteko Txitxardin Beltxa jatetxean. 10. edizio honetan prentsa, irratia, publizitatea, telebista, Internet eta merezimenduzko bi sari banatu ziren.

KOMUNIKATZAILEAK SARITU DITU ARGIAK HAMARGARRENEZ

Lasarteko Txitxardin Beltxa jate-txeko atarian hasi ziren 1999ko ARGIA Sariak, hamargarrenez Euskal Herriko Astekariak komunikazioaren munduan dabilatzanei eskainitako sariak. Gonbidatuak eta sarituak apurka-apurka heldu ziren eta bazkal aurreko mokaduaren aitzakiz gonbidatuak berriketari ekin zioten. Behin mahaietan eserita, Pello Zubiria astekariko zuzenda-

riaren agurrak bazkaltzera gonbidatu zituen bertakoak.

Postrearen orduak ARGIA Komunikazio Sariak banatzen hasteko garaia zela adierazi zuen. Sari banaketari hasiera eman aurretik ordea, 1998ko urteak emandako hainbat gertaera gogorarazi zuen Pello Zubiriak. Iaz zendu ziren Koldo San Julian eta Imanol Laspiur oroitu zituen. Lehenak, «ARGIA»rekin kolaborazio lanak egin zi-

tuen 80ko hamarkada hasieran, astekaria suntsitzear zegoenean. Bigarrena berriz, urte luzez izan zen «Zeruko Argia»ko kolaboratzailea.

Astekariari lotutako bi gizon hauetaz gain 1998ko urtean zehar une latzak iragandako komunikabideak ere gogora ekarri ziren. «Egin» egunkariak eta Egin irratia jasandakoa berritzeaz gain, «Gara» egunkari berriari (ordezkariak bertan zi-

Ezkerrean, Olatz Korta ARGIAko kidea ekitadiari hasiera kantuz emanaz. Eskuinean, gonbidatuak Pello Zubiriaren sarrera hitzaldiari adi.

ALBERTO ELOSEGI

Ezkerrean, Mikel Aizpurua eta Baleren Bakaikoa Txitxardin Beltxaren atarian, solasean. Eskuineko argazkian, Ametzagaiñako Luken Goia eta Inma Gomila ARGIAko Lagunen Elkarteko kideekin berriketan.

ALBERTO ELOSEGI

Ezkerreko irudian, Alberto Barandiaran, Saria Marko Armspachen eskutik jaso ondoren. Eskuinean, Iñaki Esnaola abokatua Jose Felix Azurmendirekin hizketan.

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

Eskuinean, Jose Felixek esaten duenari adi «Diario Vasco», «Euskaldunon Egunkaria» eta «Gara»ko ordezkariak, baita Josune Ariztondo ere. Ezkerrean aldiz, Nagore Irastortza eta Feli Beaumont Senideakeko kideak.

ren) ongi etorria adierazi zitzaion. Bestalde, duela urte batzuk «Merezimenduzko ARGIA Saria» jaso zuen Euskalerrira Irratiari aipamen berezia egin zitzaion; edozein logikaren kontra legezkatzea ukatzen zaien bidegabekeriagatik.

Nola ez, Komunikazio Biziagoa enpresa berriaren berri azalpentsu bat eman zuen Joxe Mari Irazusta ARGIAko lehendakariak eta osatu berri den «ARGIA»ren 1.700 alea (1963ko lehen aletik kontatuta) ospatzeko gonbitea luzatu zien gonbidatuiei.

Ondoren zazpi sarien banaketari ekin zitzaion. Ohikoa legez, dirurik ez, baina ARGIAko kideen eta bertaratutako gonbidatuen zoriona jaso zuten. Guztion txaloea eta Mendizabal eskultoreak burututako oroi-garria eraman zituzten etxera.

ALBERTO BARANDIARAN EZ ZAIGU AHAZTU

■ «Ez zaigu ahaztu», Alberto Barandiaran nafar kazetariak idatzi du.

■ Prentsa idatzia

«Ez zaigu ahaztu»

Alberto Barandiaran kazetari nafarrak, erreportaje sorta bategatik eta liburu bategatik jaso du aurtengo prentsa idatziaren saria. Iruindarrak Historia ikasketak eginak baditu ere, kazetari lanean aritzen da egun. «Euskaldunon Egunkaria»n idazten du eta bertarako prestatu zuen saritutako erreportaje saila. Argentinako diktadura militarren urteetako errepresioa eta honek harrapatutako euskal jatorrizko herri-tarren historia bildu zituen. 1997ko azaroan hasi zen plazaratzen testu hauek «Euskaldunon Egunkaria»n eta ondoren iritsi zen «Ez zaigu ahaztu» liburua. Nafar kazetariak hamar hilabete igaro zituen dokumentazioa biltzen eta gero Argentinara bidaiatu zuen, hogeit egunez dokumentazio lana osatu eta estatua ezagutzeko asmoz. Barandiaranek prentsa idatziaren saria merezi izan du bai kontatzen duenagatik eta baita kontatzeko moduagatik ere.

■ Irratia

Hogeita bost urte

Bizkaia Irratiak jaso du irrati ataleko saria; jadanik hogeita bost urte igaro dira hasi zirenetik. 1973an, urriaren 11n aireratu

zituen lehen hitzak. Ordutik Bizkaia Irratia gorpuzten joan da. Gaur egun dozena bat langile ari dira bai esatari, tekniko eta gainerako lanetan. Urtean zehar ordea, dozena hori hamalau-hamabost lagunetara igotzen da. Lantalde honek goizeko 6:45 etan hasi eta 11:00ak arte luzatzen den tarteetan programazio mardula luzatzen die Bizkaiko entzuleei. Aste osoan zehar ordutegi bera izaten dute eta 11:00etatik aurrera musikak lekua hartzen du. Euskarari dagokionez, bizkaiera literarioaren aldeko apustua egin dute irratiako esatariak, nahiz eta saioetan zehar parte hartzen duten askok eta askok euskara batua erabiltzen duten.

■ Publizitatea

Eguberri zoriontsuak kantatuz

Gabonak heldu aurretik, abenduaren hasiera aldera, gabon giroa berotzeari heldu zion Euskal Telebistak. Saio baten eta bestearen artean, atsedena hartu eta mokadu baten bila joan ordez, pantailari

■ Bizkaia Irratiak hogeita bost urte daramatza airean.

begira egon gara gutako asko. Gabon zoriontsuak opatzeko asmoz, «Eguberri Zoriontsuak» izeneko abestia konposatu zuen Joxean Goikoetxeak Euskal Telebistaren enkarguz. Letra berriz, Xabier Euzkitzek jarri zion. Zein baino zein Euskal Telebistako aurpegi ezagunak kantari agertu zaizkigu: Julio Ibarra, Maialen Iriarte, Ixiar Oreja, Yolanda Alzola eta Goenkaleko aktoreak beste askoren artean. Ikusle alferrenek ahapeka bada ere abesteko adina ikasi dute abestia eta arreta pixka bat gehiago jarri dutenek edo telebista gehixeago ikusi dutenek buruz ikasi dituzte Joxean Goikoetxeak musikatutako Euzkitzeren bertsoak.

■ Nekez izango da «Eguberri Zoriontsuak» abestia ezagutu ez duenik.

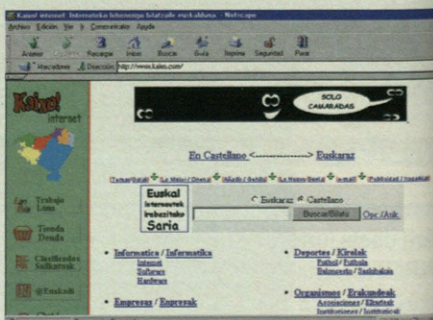
■ Internet

«Kaixo» bilatzailea nabigatzeko

Internetaren munduak ate asko ireki dizkio jende ugari. Batzuk jada zeharo murgilduta daude, beste batzuentzat zeharo ezezaguna da. Lantalde galantak, sormena eta dirua jarri dira komunikabide berri hau abian jartzeko. Aitor Lopez de Aberasturi gazteiztar gazteak nabigazioaren poderioz eta jakinminari esker berak sortutako bilatzailea antolatu du «Kaixo» izeneko. Gaztelaniaz zein euskaraz bilaketak egiteko aukera ematen du. Bilaketa arruntaz gain, berak proposatutako gaikako bilaketa egin daiteke. Informatika, enpresa, hedabideak, turismoa, irakaskuntza, aisialdia, kirolak, euskara eta beste hainbat atal ditu kontsultatzeko moduan. Horretaz gain, txat-erako, lan bilaketarako aukerak eta loturak eskaintzen ditu. Euskal Herriko mapan klikatuz berriz, zenbait herritako helbide elektronikoen interesgarrien berri ematen zaigu.

■ Telebista

Bertsozaleen gozamena

■ Aitor Lopez de Aberasturiren «Kaixo» bilatzailea.

Urtetako ibilbidea egin du «Hitzetik Hortzera» bertsozaleentzako telebista saioak. Tirabiraz eta hutsunez betetako bidea, baina zorionez gaur egun astero bertsolariak ikusi eta beraien bertsoak entzun ditzaiegu. Joxerra Gartzia aurkeztu zuen saioa lehenengo ekinaldian. Ondoren hasi ziren gorabeherak eta 1997ko udazkenean berriro «Hitzetik Hortzera» bere tenorera itzuli zen. Iñigo Aiestaranek hartu zuen saioa aurkezteko ardura eta zuzendari lanak Maite Odriozolak betetzen ditu. Asteroako ordu eta erdi inguruko programan bertso saioetako ahapaldi ederrenak eskaintzeaz gain bestelako aukerak ere eskaintzen ditu programak. Bertso giroko liburuak, aldizkariak, argitaratu direla, «Hitzetik Hortzera» hor da. Platoan bertan berri, gehienetan Iñigo Aiestaran bakarrik aritzen da aurkezte lanetan, baina noizbehinka bisitaren bat edo beste izaten du,

■ Hitzetik hortzera saioan, Iñigo Aiestaran eta Igor Elortza.

bertso liburu idazleren bat dela, azkenaldian gogor ari den bertsolariren bat dela... Esate baterako, Igor Elortza Bizkai-Araba-ko Txapelduna izan berri du Iñigo Aiestaranek bere platoan. Bestalde, bertso jarriei ere egiten diete tarteka leku.

■ «Euskonews&Media» astekari elektronikoa 18. era iritsi da jada.

■ Merezimenduzko saria

Astekari elektronikoen txanda

Eusko Ikaskuntza erakundearen eskutik sortu zen «Euskonews&Media» aldizkari elektronikoa. Astekaria da aldizkari elektroniko hau eta dagoeneko 18. alera iritsi dira, lau hilabete eta erdi sortu zela beraz. Urte askotan lanean aritu eta Internetaren garai honetan euskarri elektronikoan aldizkaria sortzeak merezi izan du saria.

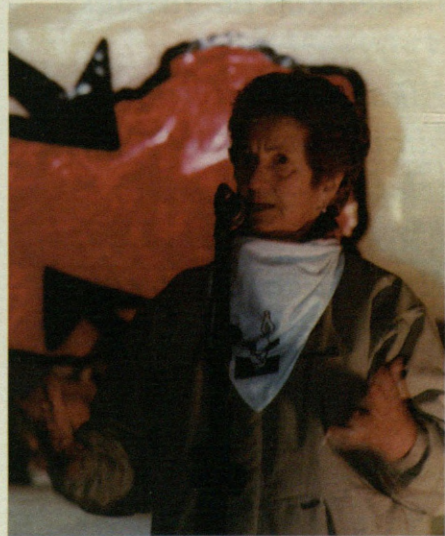
«Euskonews&Media»k atal ugari ditu. Elkarrietzeta bat du ardatz nagusi eta horren ondotik datoz asteroko gaiak (alor desberdinak ukitzen dituztenak). Efemerideak, hemerotea, erakusleioa, irakurlearen txokoa eta kultur iritziak ere asteroko alean daude. Aldizkariak gain irratia ere egin diote lekutxo. Radio Vitoria eta Herri Irratian egindako mahainguruak jasotzen dira, nahi denean entzuteko moduan. Irratsaio hauek gai ugari jorratzen dituzte, 18. alean adibidez, euskal literatura, musika,

alfareria tradizionala eta ekonomiari buruzko mahainguru bana entzun ahal da.

■ Merezimenduzko saria

Komunikazio bide irekiz

Komunikazio munduko sarien artean aurrean leku bat izan du Senideak erakundeak. Komunikabideen esparruarekin zuzeneko zerikusia ez badu ere, komunikazio lan zaila burutu du azken urteotan. Inkomunikazio garai zailetan aritu da lanean, luzatutako mezua inor gutxi entzuten zuenean. Euskaldunon artean itxaropena piztu den honetan lortu dute beren mezua Euskal Herri osoan zabaltzea. Duela zortzi urte sortu zen Senideak erakundea eta hamar bat langileren eta senide askoren laguntzaz 523 presoren alde ari dira lanean.

■ Senideak erakundeak bere ahotsa komunikabideetan entzutea lortu du.

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

JOSEBA AGIRREAZKUENAGA

“FRUSTRAZIO ITURRI IZAN DAITEKE BILTZARRA”

EHUko Historia irakasle, Bilboko Bidebarrieta liburutegiko kudeatzaile, Eusko Ikaskuntzako kide, ikerlari... Egunaren hogeita lau orduak batera eta bestera ematen dituen horietakoa da Joseba Agirreazkuenaga.

Elkarrizketak iraun duen bitartean ere makina bat telefono-dei jaso du.

Euskal Herriko (batik bat Hegoaldeko, egia esan) historia garaikideaz eta erakundetzeaz luze eta zabal hitz egin digu, eta guk ez dugu bere jarduna moztu gura izan (gure historia apur bat hobeto ezagutzeko parada eman digulako, besteak beste).

■ «Europar Iraultza Frantsesetik datorren tradizio konstituzionalista kontinentalaren bidetia»

ALBERTO ELOSEGI

■ «Lehenengo, sendotzen hasteko, aski litzateke “Laurak bat” lema»

Zure kezka nagusietako bat Euskal Herri izeneko hau kategoria politiko, geografiko edo kultural gisa noiz sortu zen iker-tzea izan da. XVI. mendean jada Leizarragak «Euskal Herria» hitza komunitate linguistikoaren batasuna eta eremu geografikoa izendatzeko erabiltzen zuela diozu. Haatik, zure us-tez XIX. mendean sortu zen Euskal He-

rria kategoria politiko gisa euskaldunen buruetan, juxtu Frantziako Iraultzaren eta karlistaldien ondorioz Iparra eta Hegoa elkarrengandik urruntzen eta erakundetze desberdinak hartzen ari ziren garaian.

Pentsatu behar dugu XIX. mendea Euskal Herrian ez ezik Europa guztian izan zela aldakor eta iraultzailea. Hemengo kontuei dagokienez, XIX. mendean gertatu zen gauzarik garrantzitsuena honako hau da: Euskal Herria subjektu politiko mo-

duan funtzionatzen hasi zela. Ordura arte, Batzar Nagusien inguruan antolatutako herrialde bakoitza zen subjektu politiko nagusi, baina 1764an Herri Adiskideek «*Nación Vascongada*» dute hizpide «*Irurac bat*» lemarekin. Horren ostean, XVIII. mende bukaeran, lema hori indartu egin zen. Hiru herrialdeetako ordezkariak sistematikoki biltzen hasi ziren. Estreinako bilera Bilbon egin zen 1793an eta bertan konpromisoak hartu zituzten. Gerora sen-

ALBERTO ELÓSEGUI

z eta hor jakobinismoak dira nagusi».

dotu egingo zen euren arteko lotura, eta mugimendu horren inguruan ikuspegi berri bat jaio zen. Haiek zera zioten: «*Guk karlista eta liberalen arteko zatiketa gainditu eta baskongadismoa defendatu behar dugu*». Euskal ikuspegia, azken batean. 1864an jada, «*Laurac bat*» lema hasi zen indartzen, Ramón Ortiz de Zarate ideologo gasteiztarraren ekarpenak direla tarteko batik bat. Proiektu komunak bultzatzeko asmoa zegoen hor, baina 1868an prozesua bertan behera geratu zen erlijio arazoak

H a m a r r e k o a

JOANNES LEIZARRAGA

«Euskal Herri kontzeptua komunitate-kategoria moduan definitu zuen»

ARNAUD OIHENART

«Izan dugun intelektualik gorenetakoa. Euskal Herriaren ikuspegi baskonikoa garatu zuen»

WILHELM VON HUMBOLDT

«Euskaldunok gure alde eduki dugun intelektual eta propagandista nagusia»

AGUSTIN XAHO

«Erromantiko handi bat»

BILINTX

«Erromantikoa hau ere; erromantikoa eta liberala»

SABINO ARANA

«Intuizio handiko ideologoa; printzipioak eta errealitateak eskatzen zuen praktika politikoa malgutasunez konbinatu zituen»

MIGUEL UNAMUNO

«Intelektual handia, bestelako alternatibak proposatu zituen Euskal Herrirako, baina beti kontraesankor, pentsakor eta guztien aurka»

JUAN PABLO FUSI

«Ekarpena egin zuen euskal historian langileriaren historia ikuspuntu politikotik aztertzean»

JOXE AZURMENDI

«Erreferentzia nire formazio intelektualean, bai bere poesiagatik bai bere saiakeren eraginez»

JON JUARISTI

«Eruditoa. Euskal gaietan oso jantzia, baina, tradizio luze bati jarraituz, oso kritiko eta kontraesankor euskal errealitatearekin»

zirela tarteko (bigarren karlistaldia etorriko zen handik gutxira). Beraz, protonazionalismo batekin egiten dugu topo hor. Hori guztia gaurko kategoriekin aztertuz gero, nazionalismotzat jo beharko genuke, baina hori bai, euskal erakunde sendoetatik eratortitako tokian tokiko botereen indartzearen ondorioz sortua. Aginte horiek desegin zirenean, hor kultura politiko berria sortu zen. Kultura politiko horrek ez zuen Espainia eta Euskal Herriaren arteko eskubismoa planteatzen; aitzitik, puntu komunak planteatzen zituen. Euskal lotura Estatu espainiarrean koroa eta monarkia-aren bidez sortu zuen; hori da fuerismo politikoa. Nire ustez, haiek formula honen aldeko ziren: estatu asoziatu bat Espainiako koroaren barruan. Euskal foru administrazioa administrazio publiko eta propioa zen, eta kanpotik ahalik eta gutxien esku hartzen zuten hemengo kontuetan (hala ere, batzuetan tirabirak izaten zituzten foru administrazioarekin).

«*La España foral*» deitzen zieten batzuek lau herrialdeei. Zer zen baina «*La España foral*»? Espainiatik aparte zegoen eta aldi berean Espainian bertan zegoen lurralde bat. Aparte, bai, lau herrialdeek funtsean Estatu-egitura zutelako. Hori ikusirik, 1859an Espainiako gobernazio-ministroak berak zera esan zuen: ezinezkoa zela Estatu bat mantentzea beste Estatu baten baitan. Kultura politiko hori Cánovasen 1876ko legeak desegin zuen. Cánovasek Espainia mailan teorizatu zuen nazio-idea Sabino Aranak jorratuko zuen gero.

Cánovasek eman zituen bestelako nazionalismo bat sortzea ahalbidetuko zuten aztarnak (Sabino Aranaren nazionalismoa desberdina izango baitzen formulazio mailan). Kultura politiko hori guztia umatuta zegoen jada; hortik sortuko ziren gero «*Euskal Herria*»-koak Bilbon (Sagarmínagaren jarraitzaileak). Horiek izan ziren lehen abertzaletasunaren zutabe soziologiko nagusi; 1898an EAJn sartu ziren, Sotaren bitartez. Zutabe doktrinarioa, berriz, Sabino Aranak berak ezarriko zuen bere doktrinarekin. Eta orduan sortu zen jada nazionalismo modernoa, XX. mendeko nazionalismoa. Kontuan izan behar dugu ordea horrek aurretik esperientzia politiko bat zuela, praktikan diputazioen eta Batzar Nagusien jardunean oinarritutakoa.

Fuerismo politikoa kulturen oinordeko da egungo estatutismo politikoa. Lehen aipatu dugun Cánovasek, bestalde,

foru-administrazioa desegin zuen baina atal bat utzi zuen indarrean hiru probintzietan: kontzertu ekonomikoa, autonomia fiskala. Nafarroaren kasuan, 1841ekoa da foruen aldagetakaren legea, eta lege hori zela medio herrialde horrek erresuma estatua galdu zuen eta probintzia foral bihurtu zen. Beste hiru probintziek, ordea, uko egin zioten estatus horri; zeozer sendoa goa nahi zuten, eta uko egin zioten probintzia soil izateari, ez zuten onartu foruen erreforma, politikoki sendoagoa izango zen erakundetzea gura zutelako. Horrela, negoziatio desberdin eta konstanteen bidez foruak zelan edo halan mantendu ziren; behin Cánovasek

ko ikuspegia eduki behar da. Zein izango da gero XX. mendeko borroka? Autonomia fiskala sendotu eta autonomia politikoarekin osatu. Orduan ez zeuden guztiak autonomia politikoaren alde. Gero, bartzuen eta besteen formulazioa ere desber-

Kultura politiko fuerista oinarri hartuta, estatu asoziatu bat sortzea izan daiteke urrats bat

dina zen: karlistek foruak berrezarri gura zituzten, alfonsinoek aski irizten zioten orduan zegoen autonomia fiskal eta administratiboari... 1917an hiru probintziek eta Nafarroako ordezkariak zabal batek

Eusko Ikaskuntza ere giro horretan sortu zen, 1918an, autonomia eta euskal unibertsitatearen premia aldarrikatzeko intelektualeen artean. Eusko Ikaskuntzaren bidez sortuko zen 1919an Euskaltzaindia ere. Garai hartan asmatu eta bultzaturikoa

gauzatu egin da mende bukaeran: autonomia estatutu politiko bat, erakundetzea, euskal unibertsitateak... Azkenean, 1917an umatu eta gihartzen ari zen modernitate politiko eta kulturala mende bu-

kaeran gauzatu da. XX. mendea euskal nazionalitatearen sendotzearen mendea da, beraz. Nazionalitatea ez dute nazionalistek bakarrik egiten, herri oso batek baidik. Estatutismoak euskal nazionalitatea

T a n t o a

Ekin, jakin eta lan egin

Joseba Agirreazkuenaga 1974 urtearen inguruan ezagutu nuen Deustuko Unibertsitatean. Franskismo garaia eta etorkizunaren hautabideak bat baino gehiago ziren egoera nahi hartan. Euskal Kultur Mintegian aurkitu nuen Joseba Busturiakoa, ikasle erakunde hartako koordinatzaile gisa. Historia eta Soziologia ikasteaz gain, etnografia lanak ere egiten zituen "Etniker" taldearen barnean. Hemen ikusten zen jada, bere jarrera intelektual irekia, Zientzia Sozial ezberdinetara bere kezak zabalduz. Politika arloan, berriz, itxaropenez somatzen zen garai berri baten atariari erantzuteko ipar eta hego Euskal Herria uztartuko zituen alderdi baten eraikuntzan parte hartu zuen. Oro

har, ekintzailearen giza profila betetzen zuen, lidergo eta gestio eginkizunetan jardunez. Baina ekintzaile irudi horren euskarria zera zen, bere izaera langilea, epe luzeari begiratzea, talde lanean jardutea eta eginkizunen erakundetzearen aldeko apustua egitea. Giza jokabideak ematen dituen aukeren artean "ekin, jakin eta lan egin" uste dut izan direla Josebaren bizi-lerro nagusiak, horien artean "jakintza" ardatza bihurtu delarik. Azken eremu honetan ezagutu dut batez ere, bai jakintzaren sorkuntzan eta baita ere bere hedakuntzan. Jakintzaren hedakuntzari dagokionez, alor hau 1980tik gaur egunera arte EHUn jorratu du. Eta bere biografiaren atalik garrantzitsuenarikoa kultur kudeatzaile eta eragilea izatearena da. Eusko Ikaskuntzaren His-

toria saileko arduraduna izan zen 1995ean, ondorengo urteetan sail honen emaitzak nabariak direlarik ikerketen alorrean, argitalpenetan eta baita ere kongresu antolakuntzetan. Eusko Ikaskuntzaren lehendakariordetzarako izendatu zuten 1991an, J. M. Barandiaran Lehendakaria izan zen azken garaian. Eusko Ikaskuntzaren XII. Kongresuaren sustatzailea eta hainbat barneko lan eta ekintza publikoen eragilea izan da hamarkada honetan.

Dena den, denbora-tarteak badute bere lekua, bere emazte biologarekin nekazaritzari eta lorazaintzari ere eskainiz dituen astiuneak. "Mens sana in corpore sano" ●

Rafael López Atxurra
EHUko irakaslea

1876an legea ematen duenean, berak egiten du foruen erreforma, Nafarroan eginda baitzegoen. 1876an, beraz, foru administrazioak bere eskumen gehienak galdu zituen, bere gaitasun politiko zein juridikoa. Praktikoki, azken hondar moduan geratu ziren kontzertu ekonomikoak (halaxe izendatu baitzituzten, «una migaja») bihurtu ziren autonomia fiskalaren zutabe nagusi. Handik ehun urtera, beraz, «migaja» izatetik eskubide historiko izatera igaro dira kontzertu ekonomikoak. Zelan aldatzen diren gauzak garai batetik bestera, ezta? Horregatik, kontu hauetan epe luze-

agiri bat apailatu zuten Gasteizen autonomia politikoa eskatzen. Hori da mugimendu autonomiko berriaren hastapena. XIX. mendeko kultura politiko fuerista estatutismo politikoan definituko zen orduan.

Iragan mendean asmatu eta bultzaturikoa gauzatu egin da mende honen amaieran

Nola autonomia fiskala hala administratiboa definituta zeuden, baina autonomia politikoa falta zen, subjektu politiko bat izatea. Hori sasoi horretan garatu zen.

sendotu eta definitzeko eta subjektu politiko erdiesteko balio izan du.

■ **Zuk aipatu duzun estatutismoaren bidea agortuta dagoela dio euskal alderdi eta gizarte-eragile askok.**

Gauza guztiakin bezala, batzuek aski irizten diote oraingo erakundetzeari eta beste batzuek urrunago joan gura dute. Bidezkoa da beste helburu batzuk planteatzea; Europa mailan (edota Espainiako koroaren barruan) estatu asoziatu izatea, adibidez. Nolanahi dela, orain erakundetze maila garrantzitsua dugu. Errealitate horretatik abiatuta egin behar-

ALBERTO ELSOEGI

■ «Juxtu bere sustatzaileek nahi dutenaren kontra bihur daiteke Udalen Biltzarra».

ko genituzke planteamenduak, honako hau ahaztu gabe: aniztasunak definitzen du euskal izatea. Hortaz, kontsentsu zabalak bilatu beharko dira. XX. mendean estatu-tuaren inguruan kontsentsua lortzea zaila izan da. Lortu genuen azkenean. Beharba-da kultura politiko fuerista oinarri hartuta estatu asoziatu bat sortzea beste urrats bat izan daiteke, baina ez dugu ingurumari europarra ahaztu behar (eta ezta Espainia-koa ere). Zaila izango da kolore guztietako euskal herritarrek poztuko dituen formula aurkitzea. Hori da erronka, baina hori lortze bidean nik ez nuke erreko orain arte sendotu eta gihartu den formula.

■ Lege zaharretik egitura politiko berrietara (oraindik indarrean diren Estatu-nazioetara) igaro zen garaia ikertu duzu zuk batik bat. Orduan ez zitzaion aterabide egokirik aurkitu euskal arazo deitu izan denari. Gaur egun berriz ere egitura zabalago baterako trantsizio-prozesua bizi dugu. Topatuko dugu euskaldunok lekuri Europako Batasunean?

Europa aukera bat da euskal lurraldeen arteko lotura sendotzeko balio dezakeen heinean, baina ez dugu ahaztu behar Europako batasun politikoak tokian tokiko botereei erasoko diela. Hortaz, ulertzen dut lekuan lekuko botereen defendatzaileek Europako Batasunarekiko duten mesfi-

dantza. Bi joera juridiko desberdin daude: batetik, joera kontinental, eta aldi berean badago tradizio anglosaxoia ere, *self government*-arena, autogobernuaren tradizioa. Guk azken horren ildotik jo beharko genuke, baina ez dugu pentsatu behar batasun politiko europarra ez dela izango erasokorra gure autogobernuarekin. Euskal abertzaletasunak, bestalde, beti Espainia markotzat hartuta pentsatu izan ohi du; orain, aldiz, Europa mailako gogoeta egitea dagokigu, eta European Espainia ere hor egongo da. Beraz, duela 100 urteko abertzaletasun antiespainolista berformulatu egin beharko dugu. Lehen aipatu dudana *self government*-aren tradizioak izan beharko du gure gida; alabaina, European tradizio hori indartu beharrean Iraultza Frantsesaren ondorio den tradizio konstituzionalista kontinentalaren bidetik doaz, eta hor sarritan jakobinismoak dira nagusi.

■ Estatu-nazioek, beraz, ez dute indar larregi galduko.

Galdutako dagoeneko, baina Europako Parlamentuan oraindik Estatu-nazioen erreferentziekin bozkatzeko dute. Ez gara sinesberak izango, hortaz: Euskal Herriak botere-zati bat galduko du European.

■ Guri dagokigunez, Erregioen Batzordea baino ez da aurreikusten Europako Batasunean, eta hor Extremadurak (adibide bat jartzearen) EAEk adinako ordezkartza izango du...

Noski. Horregatik pentsatu behar dugu apika boterea galduko dugula. Estatu-nazioak dira gaur egun Europako Batasuneko eragile nagusiak.

■ Euskaldunon erakundetze-kontueta-
ra bueltatuta, orain arte giharturiko formulak ez genituzkeela erre behar esan diguzu. Udalen Biltzarra aurki bidea urratzen hasiko da, baina kritiko zaitugu...

Udalen Biltzarra zertarako? Hori definitzeko dago oraindik. Sistematikoki euskal erakundeak aurka sortzen bada, denbora galtze bat izango da. Euskal nazionalitatea oztopatzeke formula bihur daiteke Udalen Biltzarra. Eusko Legebiltzarra, Foru Parlamentua eta hiru Batzar Nagusi ditugu; horien arteko akordioak zailak baldin badira, are zailago izango dira hitzarmenak udaletan oinarritutako 300 Batzar Nagusi sortzen baditugu. Biltzarra frustrazio iturri izan daiteke, eta lehendik ere dezente erreta gaude orain horrelako abenturetan energiak galtzen hasteko (nora eta zertara goazen argi jakin barik gainera). Ezin da biz-

tanleen %50entzako erakundea egin, ahalik eta jende gehiena eroso egoteko moduko erakundeak egin behar dira.

■ Bada, hara zer idatzi duen Mario Zubiaga EHUKo irakasleak: «Herri erakuntza oinarri egituretatik hasi beharra dago, hori baita partehartzerako esparrurik aproposena».

Zein da ordea oinarri egitura? Etxea? Familia? Zergatik ez auzoa? Oinarriko erakundea gizabanakoa da, eta gizabanako horrek ordezkartza desberdinak hautatzen ditu.

■ Hau ere idatzi du Zubiaga: «Lurraldetasunaren aldarrikapen zuzenena udalen bidez dator, egitura berriak egun-

ALBERTO ELSOEGI

■ «Nazionalitatea ez dute nazionalistek bakarrik egiten, herri oso batek baizik».

go zatiketa gairatutako bailuke».

Badira beste aukera batzuk. Gertatzen dena da Iparraldeak ez daukala legebiltzarrik, baina lehenengo, sendotzen hasteko, aski litzateke «Laurak bat» lema. Izan ere, zertarako Udalen Biltzarra? Herri-erakuntza sendotzeko? Hori praktika politiko-administratiboaren bidez sendotzen da. Euskara bultzatzeko eta beste ekimen zehatz batzuk aurrera ateratzeko interesgarria izan daiteke, baina hortik aurrera... Egun dauden erakundeak eurak ere desintegratzeko aukerak beldurra ematen dit. Hori da nire beldurra: alegia, tresna hori juxtu bere sustatzaileek nahi dutenaren kontra bihur daitekeela ●

♦ AITOR ZUBEROGOITIA

ALBERTO ELSOEGI

■ «Cánovasek teorizatutako nazio ideia Sabino Aranak jorratu zuen gero».

E Z P

PRINTZA

Euskararen baliagarritasuna Iparraldean

«Jakin»ek 98ko euskal kulturari errepaso egin dio azken zenbakian. Bertan, Allende Sokarros Ipar Euskal Herriko euskararen egoeraz mintzo da. Besteak beste eta «Euskararen gizarte eta ekonomia baliagarritasuna bultzatu» titulupean, zera esaten du:

«Ez dut mirakuluzko errezetarik baina uste dut jokabide egokienetatik bat izan daitekeela euskararen zokoratzeko baliatua izan den argudio nagusi bat alderantziz erabiltzea lortu behar genukeela. Euskarak ezertarako ez zuela balio sinetsarazi zieten gure aitetamei, frantsesa zela aurreakuntzarako eta lorpenarako hizkuntza, alegia. Alabaina, nik uste dut gaur badela garaia eta aukera, alderantzizkoaz gogorarazteko, hau da euskaraz jakitea dela erdaldunek ez daukaten zerbait gehiago. Euskaraz jakiteak aukera eta ahalik ematen duela Euskal telebistari begiratzeko eta ulertzeko, Hego Euskal Herrikoekin harremanak edukitzeko eta, egia baita ere zenbait kasutan, lanpostu baten lortzeko. Azken finean, euskarari begira herabe direnak (etsai amorratu daudenak konbentzitzea alferrikako lana da, ordea) euskararen aldeko jarrerara ekartzera saiatu beharko genukeela».

ALDAKETAK KULTURA SAILEAN

IRANGAN astean, Josu Jon Imaz Eusko Jaurlaritzako bozeramale berriak Gobernu Kontseiluak izendatutako kargu berrien berri jakinarazi zuen. Zentzu honetan eta Kultura Sailari dagokionez bada berrikuntza aipagarriarik. Esanguratsuen Imanol Agote Alberroren izendapena izan da. Pasaitarrak sail horretako aholkulari lanetan jardun du aurreko legegintzaldian eta hemendik aurrera Kultura, Gazteria eta Kirol sailburuorde lanak beteko ditu, kargu horretan Jose Inazio Agirre ordezkatzuz. Hizkuntz Politikarako Sailordetzari dagokionez, aldiz, ez da aldaketa nabarmenik izan, hots, Josune Ariztondok bere sailburuorde karguan jarraituko du beste lau urtez.

DONOSTIAKO IRAGANA KAIAIN

DONOSTIAKO kaia eta Parte Zaharra berreizten dituen hesi inguruan XV. mendekoak izan daitezkeen aztarna arkeologikoak aurkitu berri dituzte: eraikuntza hondakinak, zeramika arrastoak, hezurak, egur errea... Aurkikuntzok, kaia-aren inguruko zulaketa lanen ondorioz egin dira eta hiriaren bilakaera aztertzeke lagungarri izan daitezke, Aranzadi Zientzi Elkarteko arkeologoen esanetan, hiriaren lehen zabalgunea inguru horretan kokatzen baita.

■ Aztarnak aurkitu dira Donostian.

EUSKAL ZINEMA LURRALDEKA

JON Letamendiak eta Jean-Claude Seguínek «Los orígenes del cine en Gipuzkoa y sus pioneros» izeneko liburua kaleratu dute Euskadiko Filmategiaren eskutik eta Kutxa Fundazioaren laguntzaz. Modu honetan, Euskal Herriko zinemaren historia osatzen ari da egile bikotea, baina soilik 1895etik 1898ra bitarteko tarteari erreparaturaz. Lehenik Arabako zinemaren iragana izan zuten hizpide, ondoren Bizkaikoa eta, Gipuzkoakoa argitaratu berri dutenean, Iparraldeko zinemaren inguruko lantzen hasiak dira. Eta Nafarroa? Ezaguarri beretsuko liburu bat ba omen da lehendik Nafarroaren inguruan eta egileek zalan-tzak dituzte hura egiteak merezi duen ala ez.

HAUR NAFARRAK KANTUAN

GARESEN emango zaio hasiera martxoaren 7an Nafarroako Haur Kantari Txapelketari. Eus-

HITZ BITAN ● «Gara»ko zuzendaria den Mertxe Aizpuruak «Aizu!» aldizkari esanak dira hauek: «'Euskaldunon Egunkaria' hor dago, eta 'Gara'k oreka zail bati eutsi behar dio: merkatua hor dago, merkatua gizartea da eta gizarte hau ez dago oraindik bi egunkari euskaldun edukitzeko moduan» ● Batez ere, gizartea Ibon Sarasolak «Administrazioa euskaraz» aldizkarian deskribatu bezalakoa bada: «Jende askorentzat, gazteentzat batez ere euskara latinen tankerakoa da, azterketetan gainditu beharrekoa baina gero bizitzarako ez daiena... Hegoaldean, espainol mota oso txar bat ondo jakin gabe,

L A K

HASI DIRA INAUTERIAK

Urtarrilaren 17an Zuberoako Idauze-Mendiko 33 gaztek maskarada eskainiaz aurtengo inauteriei, hots, Pitxuren agintealdiari, hasiera eman zioten.

Iragan igandean Garindañen eskaini zuten ikuskizuna eta datozen lau hilabetetan Zuberoako 15 herri nagusietan arituko dira.

Urterik urte betetzen den ohiturari jarraiki, Idauze eta Mendiko biztanleei egokitu zaie aurtengo maskarada antolatzea (duela 70 urte egin zuten azkenengo aldiz).

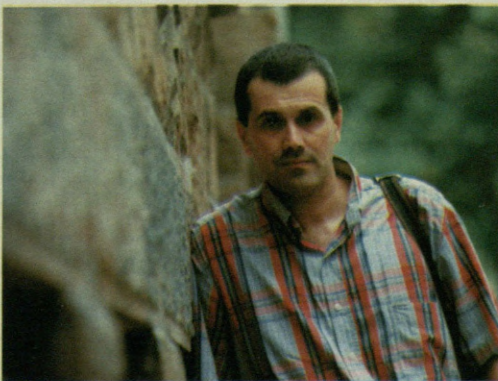
Datorren urtean Atharratzera joango da lekukoa; bertakoak dagoeneko hasiak omen dira prestatze lanetan.

kal Kantuzaleen Elkartek antolatzen duen txapelketak euskal kantagintza zabaltzea eta haurren kanturako zaletasuna piztea du helburu. Finala Iruñean burutuko da, martxoaren 28an.

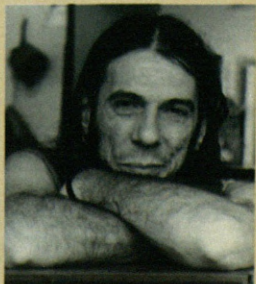
«BAKARRIK BAHAGO NEGUAN»

IZENBURU haxe du iaz argitaratu zen Jose Luis Otamendiren poesia bildumak. Eta haxe da iragan astean lehen aldiz eskaini zen ikuskizunari ipini dioten izena. «Dana lanbrotute ikustot» arrakastatsuen bideari jarraiki Gaztelupeko Hotsak zigiluak poesia eta musika uztartu ditu emanaldi sorta berrian. Ikuskizunaren oinarria aipaturiko izen bereko liburua da. Otamendiren errezitaldiak, idazlearen beraren hitzen gainean egindako kantuekin tartekatuko dira. Musika Labrit Zabalen eta Imanol Ubedaren esku dago. Bigarrenak badaki zer den Otamendiren hitzak moldatzea, Bide Ertzean taldeko partaide izaki;

«Dana lanbrotute ikustot» en ere parte hartu zuen; lehenak, usurbildar kantari gazteak Bide Ertzean-en diskoan parte hartu zuen. Ostegun honetan, otsailak 4, Soraluzen eskainiko da emanaldia eta hilaren 24an, aldiz, Tolosan.

■ J.L. Otamendi, emanaldiko protagonista.

■ E. Villarreal.

IZENAK

Enrique Villarreal

«Drogas»ek proiektu berria jarri du abian La venganza de la abuela izenez. Barricadako partaide ohiak izen bereko diskoa izango du aurki kalean, Gor disketxearen eskutik. XXI estudioan grabatutako lanean Juanjo Ojeta eta Konfusión taldea izan ditu laguntzaile.

Matilde Marcos Arte Ederretako irakasleak Aurelio Arteta margolariaren ohitura erreprezentatiboak eta hartzen dituen eskumenak aztertu ditu «Arteta» izeneko liburuan.

Juan Gorriti eskultoreak erakusketa bitxia zabaldu berri du Tolosako Aramburu Jauregian: babarruna dute oinarri bertan erakusgai dauden lanek. Horretaz gain, Suso Saiz musikariarekin batera «Babarrunaren kanta» diskoa burutu du.

■ Juan Gorriti.

ez dago zenbaiten euskara ulertzerik» ● «Bai euskarari» kanpainaren oihartzunak ez dira oraindik isildu. Txomin Garmendia ez dirudi oso gustura dagoenik: «'Bai' orrek ekintzak eskatzen ditu, eta ori ezean, trumoi asko eta euri gutxi izango degu» ● Trumoi, Jose Maria

Sanchez Carrion «Txepetx»ek «La política lingüística a la sociedad de la información» liburuan idatzitakoek ekar dezaketena, euskara taldeen gainbeheraz ari delarik: «Gelditu ziren mugatuak, tribalizatuak, karikaturizatuak, elkarte gastronomikoen suzedaneo gisa, indarrean diren botere eta kontrabotere egiturek domestikatuak» ●

Lan ildo berriak

Bake gogoa benetako bake bihurtzea da hasi dugun legealdi berriaren erronka nagusia. Hori horrela izan eta gauza dadin, hainbat dira euskaldunok egin beharreko ahalegin eta saioak. Horietako bat da, ez-bairik gabe, hurbiltze eta lankidetzarako giroa sortzea Euskal Herrian.

Egoera hori abiapuntu izanik, Eusko Jaurlaritzako Kultura, Kirola eta Gazteriaren Sailordetzak elkarlanerako guneak bultzatuko ditu kulturaren (Kulturaren Aholku Batzordea), kirolean (Kirolaren Euskal Batzordea) eta gazteriaren alorrean (Gazte Planaren Batzordea). Batzorde hauetan guztietan erakundeen arteko lankidetzeta eta arloz arloko gizartearen partaidetza bideratuko da, guztien artean kulturaren, kirolaren eta gazteriaren plan estrategikoak adostu (egiteke dauden kasuetan), ebaluatu eta aldiro-aldiro egokitzapenak egin ahal izateko.

Helburu nagusi horiekin batera, Kultura, Kirola eta Gazteriaren Sailordetzak hainbat jomuga zehatz jarri dizkio bere buruari.

KULTURA ondareari dagokionez, ohiko babespen politikaz gain, Kultura Ondarearen Plan Sektoriala burutuko da, lurralde antolamendu politika egoki baten barruan, erakunde publikoek zein pribatuek euskal kultura ondare inmueblea errespeta dezaten.

Halaber, garrantzia emango zaio kultura ondarearen zabalkundeari. Horretarako, Liburutegien, Artxibategi Historikoen eta Museoen Sistema Nazionala oinarrituta, kudeaketa arauak eta informatika tresnak bateratuko dira euskal ondare bibliografikoaren, artxibistikoaren eta museologikoaren katalogo bakkarrera iristeko eta, honela, era bateratuan zabaltzeko ahal izateko. Era berean, Kultura Sailak berandu baino lehen jarriko du Interneten euskal ondare arkitektonikoari eta arkeologikoari buruzko informazioa.

Guzti horren ondorioz, euskal herritarrok posible izango dugu, urte gutxiren buruan, teknologia berriak lagun ditugularik, euskal kultura ondarearen berri oparoa izatea.

Kultura ondareari zuzendutako dirulaguntza dela eta, Kultura Sailak ehuneko bat kulturara jarriko du aurten abian. Hau da, Eusko Jaurlaritzak herri lanetan egingo duen urteko inbertsio osoaren %1 gordeko du kultura ondarea babesteko eta ezagutzera emateko.

Kultura sortzearen alorrari dagokionez, ahalegin berezia egingo da kalitatea hobesten, kultur ekipamenduen arteko loturak egin eta harremanak estutzen, kultur eragileen arteko sareak trinkotzen, eta bertako kultur produktuak zein sortzaileak gure mugetatik kan-

po oihartzun handiagoa lor dezaten beharrezkoak liratekeen harremanak eta presentzia ziurtatzen.

Museo politikari gagozkiolarik, puntako euskal museoen egitura finkatuko da legealdiz honetan. Horretarako, Bilboko Arte Ederretako zein Donostiako San Telmo Museoen eraberritze eta handitze lanei segida emango die Eusko Jaurlaritzak eta era berean Gasteizko Arte Garaikidearen Museoren eraikuntza finantzatuko du hurrengo lau urteotan, beti ere beste euskal erakundeekin batera.

Kultura industriei dagokionez, Kultura Sailak, argitaletxeekin batera, euskal liburuen merkatu aztertzeari ekingo dio, euskal liburugintzaren alorrean sendotze proposamenak egiteko. Aldi berean, ikusentzunezkoen munduan aurreikus daitekeen eskaintza uholdea kontuan hartuta, gero eta beharrezkoagoa da euskal ikusentzunezkoen industria sendotzeko estrategiak aztertu eta finkatzea.

KIROLA dela eta, aurreko agintaldian onartutako Euskal Kirol Lege berria garatuko da. Garapen horretan bi izango dira lehentasunak: kirol plana landuko duen Kirolaren Euskal Batzordea antzaldatzea eta kirol munduko gatazkak bideratuko dituen Kirol Justiziako Euskal Batzordea sortzea.

Era berean, Kultura Sailak goi mailako kirolariak eta euskal selezioak lagunduko ditu. Horretarako, kirol errendimenduko zentroen bidez eskaini beharreko laguntza tekniko eta zientifikoaz gain, patrozinioko egitasmo berezia sortuko da. Halaber, Kirolaren Euskal Eskolaren zerbitzua antolatuko da kirol teknikari, entrenatzaile eta kirol buruei zuzenduta. Arrauna, herri kirolak eta pilota direla eta, berariazko egitasmoak landuko ditu Kultura Sailak Euskal Kirol Legearen haritik.

Kirol medikuntza kontuetan, bestalde, Kirol Gaitasunaren Testa estandarizatu eta garatuko da batetik eta, bestetik, Euskal Kirol Mutuallitatearen bideragarritasuna aztertuko.

Gazte politikari dagokionez, 1998ko ekainean Eusko Legebiltzarreko talde guztiek onartu zuten Gazte Planeko helburuak gauzatzen egingo du lan Kultura Sailak. Gazte Planak bidea emango du gazte politikan norabide aldaketa sakona egiteko. Aurrerantzean, gazte politika ez da aisialdira bakarrik mugatuko. Aitzitik, gazteek lana, irakaskuntza, etxebizitza, osasun eta bestelako alorretan dituzten benetako arazoei ere erantzutera zuzenduko da Gazte Plana.

Horra, arloz arlo laburbilduta, Kultura Sailak bultzatuko dituen egitasmo berriak, aurrera egitekotan, elkarlana ezinbestekotzat izango duten egitasmo berriak ●

Imanol Agote Alberro
Kultura, Gazteria eta Kirol sailburuordea

“Euskal herritarrok posible

izango dugu, urte gutxiren

buruan, teknologia berriak lagun

ditugularik, euskal kultura

ondarearen berri oparoa izatea”

GETXO urtarrilak 29 eta 30

"El tunel del amor"
La Trama konpainiak Patxi Bilbao Zalbideak idatzi eta zuzendutako lana taularatuko du bi egunez.
Getxo Antzokia
20:00

DONOSTIA urtarrilak 30

Bertso Eguna 99
Bat-bateko saioan M. Lasarte, A. Egaña, I. Lazkano, J. Agirre, E. Arozena, J. Lopategi, I. Elortza, T. Ezponda, J. Sarasua, X. Amuriza, J. Maia, A. M. Peñagarikano eta O. Perea izango dira. Jon eta Oihane Enbeitak bertso jarriak eskainiko dituzte.
Victoria Eugenia
18:00

DONOSTIA urtarrilak 30

"Printze Txikia"
Txotxongilo Taldeak hiru obra aurkeztuko ditu aurtengo haur antzerki programan. Lehen larunbat honetan.
Egiako Kultur Etxea
18:00

MIARRITZE urtarrilak 29

Les Amis du théâtre de la Côte-Basque taldeak "Le Cid" lana taularatuko du.
Gare du Midi
21:00

BILBO urtarrilak 29

Bertso afaria
Unai Iturriaga eta Maialen Lujanbio ariko dira afalostean bertsoetan.
Kafe Antzokia
21:00

ZARAUTZ urtarrilak 29

Bilintx
"Euskal literaturaren obra nagusiak" zikloaren barnean Antonio Zavalaren Bilintxen inguruko hitzaldia izango da entzungai.
Oleri Etxea
19:30

LESAKA urtarrilak 29

Bertso trama
J. Maia eta I. Elortza Josu Goikoetxearen gidaritzapean izango dira.
Arrano Elkarte

BILBO urtarrilak 31

Domekan jai
Bizkaiko Bertsozale Elkarteak hurrei zuzendutako "Ipotx traperoa" ikuskizuna antolatu du.
Kafe Antzokia
17:00

LIZARRA urtarrilak 29

Bertso afaria
A. M. Peñagarikano eta A. Mendiluzek afalostea girotuko dute.
21:00

Agendarako deialdiak hogei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

BILLABONA
Urtarrilaren 30ean, larunbatarekin
KIROLDEGIAN
Arratsaldeko 6etan

OIARTZUN
Urtarrilaren 31an, igandearekin
ELORSORO KIROLDEGIAN
Arratsaldeko 5etan

■ «Au moulin de la Galette» Renoir-en olioia 78'1 milioi dolarretan erosi eta zazpi urtera, 48 milioietan saldu zuten japoniarrek.

A R T E A

Arteak aspaldi gainditu zituen kulturaren mugak, ekonomiaren esparruetara zabaltzeko. Negozio bilakatu zela zalantza izpirik ez zuten utzi 80ko hamarkadaren amaiera eta 90ekoaren hasierako enkanteek: gosea pasatako artisten lanak milioika dolarretan saldu ziren.

DOLAR USAINEN ARTELAN PREZIATUAK

Esaten omen da artearen mundua ekonomiarekin lotuta dagoela. Indikadore gisa erabiltzen dute batzuk. Arte-merkatua eztulka hasten dela, ekonomiaren egoera okerrera joan baino urte eskas lehentxoago. Horrelakoen aurrean, bizitzarako hain garrantzitsuak ez diren arloak, luxuzko kontsumoa edo artea, kolokan gelditzen dira.

Hala gertatu da hamarkada honen ha-

sieran. Irak-en aurkako gerrak markatu zuen mundu mailako krisi ekonomikoaren hasiera. Krisi honen ondorio ekonomikoak japoniarrek euren arte inbertsio eta espekulaziotan jaso zuten izugarritzko zaplastearekin lotzen dira. Nork ez ditu gogoratu Monet, Manet, Van Gogh, Renoir eta beste artista ospetsuen lanekin ordaindutako zifrak? Artelan horiek Europara itzuli dira dagoeneko, ordaindutako pre-

zioaren erdian. Bigarren mailako hamaika artelan aldiz, Japonian gelditu da, almazetan pilaturik. Arterako senik gabeko espekulatzaileari, balio-galera eskarmentu.

Asiako krisia lehertu baino lehen ere antzerakoak ikusi dira. Enkante etxeetan Bordeleko ardoaren prezioak gora bultzatzen zituzten korear, txinar eta enparauak merkatutik desagertu dira une batetik bestera. Ardoa osasunerako ona zela eta, Co-

ca-Colarekin nahasten zuten horietako aberats berri batzuk.

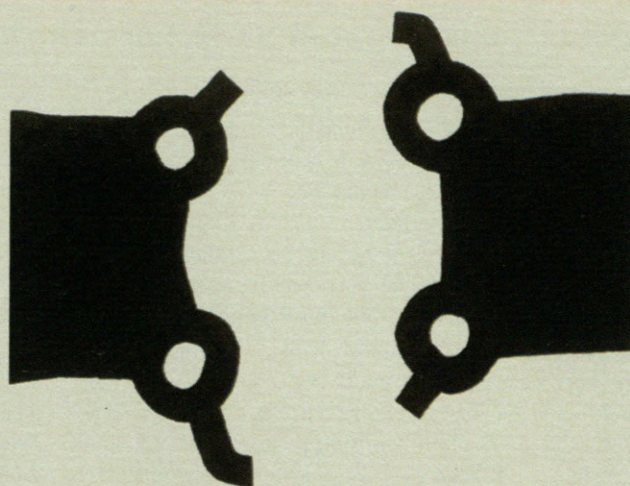
Arte-merkatuaren egoeraz iritzi boluntarista eta interesatuak entzungo dira batik bat. Gauza garbirik ez dago eta nahiz eta galeriek edota enkante etxe handiek merkatuaren sendotasunaz gauza ugari esan, egoera orokorrak makal samar jarraitzen du hamarkada honetan. Arte-merkatua indikadoretzat hartuta esan al daiteke ekonomia ez dela oraindik osatu edo ikusitako gorakadak haize beroaren itxurakoak izan direla? Ez da erraza asmatzea.

Europari dagokionean garbi dagoena zera da: arte-merkatuak azken urte honetan izan duen gorakada ez dela mekanikoki ekonomiaren egoerarekin nahastu behar. Euroaren eraginez, diru beltz kopuru izugarrien aurrean dago arte-merkatua eta biziko dituen egoerak ez dira derrigorrez ekonomiaren ispilu.

■ Arteak zenbat balio du?

Arte merkataria eta galeristek nahiago dute beraien artelanetaz hitz egin prezioetaz baino. Ez da batere harritzekoa, prezioen eraketa korapilotsuari begiratzeko bazeaio.

Edozein koadro, eskultura edo marrazkiren prezioa asmatzekotan, eskaintza-eskariaren arauak agintzen du arte-merkatuan.

■ Txillidaren lanek gora egin dute merkatuan eta marketingak izan du eraginik horretan.

Baina merkatuaren mekanika estalian gelditzen da, ez baita erraza asmatzea artearen tira noiz, zergatik eta zein artelanetan gauzatuko den. Aspektu partzialak dira, beti ere, artista konkretu, garai edo eskaintza-aren arlo baten prezio eraketa (nolabait) argitzen dutenak.

Txillida garestituko dela aurreikus daitekeen gauza da. Bere lanen eskaintza mugatua da eta aspaldi atxikitzen dira artista horren lanak. Gaineratu behar da azken aldian antolatu diren artistari buruzko erakusketa ugariak eskaria izugarri puztu dutela, bai hemen, bai atzerrian. Europan ere prezio sendoak ordaintzen dira Txillidaren grabatuengatik, beste materialeko lanengatik zer esanik ez. Deus ere ez da aldatu Txillidaren "oeuvre"an, asko kolekzionista eta museoen balorazioan.

Hiru dira, beraz, artelanen preziotan eragina duten faktoreak: artelanaren bakantasuna, bere garai bakoitzeko garrantzia eta erosle zirkuluetan duen entzutea.

Bakantasanari helduta esan daiteke artisten gazte-lanak sarritan geroak baino garestiagoak izaten direla. Kritiko eta arte-historialariek ere artista asentatu aurretiko epeak dituzte gogoko, bere hasierako lan edo garai sortzaile berezi horietako freskotasuna.

Testuinguru historiko edo nazionalan aurki daiteke, bestalde, obraren garrantzia. Zumeta, Ibarrola, Txillida, Oteiza edo Basterretxea bihurtu dira euskal arte modernoaren lekukoak. Eskari handiko artistak dira bai Euskal Herrian, baita Espainian ere.

Arte-merkatariek badute bere eragina,

■ "Art 29'98 Basel": Eskultura eta fotografiarako joera

Iaz ez bezala sosegatua azaldu da «Art 29'98 Basel» erakusketa oraingoan. «Art»ek klasiko alemanak erosteko gogo berretsi du aurten ere, baita eskultura eta fotografiarako joera.

Arte moderno eta garaikidearen mundu-mailako aitzindaria da Basileako erakusketa. Era askotako artelanak aurkezteaz gain, mende honetan gauzatu diren tendentzien lekukoa da. Artezale, kolekzionista eta museo-gizonen komunitate internazionala bertara abiatuko da prezioak eta artearen bide berriak gertutik arakatzeko.

Goi mailako 270 galeriak izan du aurtengo erakusketan parte hartzeko aukera. Balio handiko artelanak aurkeztu

dituzte, bertan margoak, eskulturak edota bideo instalazioak ikusgai izanik.

Basileako Beyeler galeria arte garai-kide alemanaren izen sonatuetan zentratu da, merkatuaren eskaerari jarraituz. New Yorkeko Barbara Mathes galeristak apustu bera egin du. Meritua dagokie Baselitz, Polke, Kiefer, Gerhard Richter eta inguruko obrak plazara eramateagatik. Horien goi mailako artelanak gero eta urriago ikusten dira merkatuan. Enkanteetan, aldiz, puntako prezioak lortzen dituzte.

Nabarmena izan da aurten ere eskultorikoak sortu duen interesa. Eskultura areto zabal batekin erantzun dio «Art»ek iaz gauzatu zen merkatuaren joera horri.

«Art Sculpture» aretoan kokatu dira eskultura handi, bideo instalazio eta eremu eskultorikoak. Antolatzaileek erosle potentzialak hartu dituzte kontuan: jakina da finantza-munduak arte erakusgarriaren premia galanta duela espazio publikoak hornitzeko.

Arte garaikideak ere izan du bere lekua «Art»en. «Statements» arloak 26 artista gazteren banan banako aurkezpena ikusi du, makina bat gauza berri eta interesgarri iragarritz. Mota anitzeko eskaintzak itxura freskoa eman die, baita ere, belaunaldi berriak aurkezten dituzten galeriei. Eta baieztatu egin da, berriz ere, eremu horretan fotografiak hartu duen indarra ●

■ "Eskuak geldi!": enkanteetan parte hartzeko zenbait aholku

Enkante edo erremate etxeetan artea eta beste anitz gauza merke erosteko aukera izango duzu. Baina, hasierako beldurra dela eta, ez da jende asko horrelakoetara hurbiltzen. Ez du zertan arazorik izan beharrik, arauak ezagutuz gero.

Enkantean agertzen den eskaintzailea objektuak saltzeko bitartekaria da. Materiala enbarguetatik etor daiteke, baita etxeko likidazioetatik ere edo bilduma zaharretatik. Materialaren jatorriak ez du praktikan inongo garrantziarik. Edonork igor dezake materiala, edonork erosi. Hona hemen hanka sartu gabe aritzeko aholku batzuk:

✓ Eskaintzak hitzez, idatziz edo telefonoz egin daitezke. Hasiberriak eskaintzak egiteko aretoan egotea komeniko litzateke.

✓ Hasieran aprendiz moduan joan zaitez enkantera. Eskaintza luzatzeko prest egon-

da, zure izena aldeztu aurretik eman eta eskuratu zure zenbakia.

✓ Katalogoan aztertu enkantean erosteko arauak eta baldintzak.

✓ Materialaren aurretiko aurkezpenean parte hartu hutsik egin gabe. Enkante etxeetako aurkezpenak hainbat egunekoak izaten dira. Ordu erdia izango duzu ordea, prozedura judizialean eskainiko den material enbargatua ikusteko.

✓ Ez erosi aldeztu aurretik eskuartearen eduki eta ondo kontrolatu ez duzuna: objektuak dauden egoeran puzatzen eta errematatzen dira. Ez dago gauzeekin atzera egiterik. Zalantzarik baduzu, galdetu aretoko pertsonalari. Kontuz prozedura judizialean: egiaztatu auto (desagertu) baten paperak eskainiko diren ala autoa bera.

✓ Jarri goiko muga tinkoa eskaini nahi du-

zun prezioari; kontuan hartu komisioa hitu behar zaiola. Ez gaingitu muga inolaz ere, nahiz eta ingurukoak, eromduan, prezioak gora ereman.

✓ Katalogoan lote bakoitzaren estimazio prezioak aurkituko dituzu. Eman dezake koadro baten azpian 1.000\$-1.200\$ agertzen dela. Beheko kopurua merkatuaren beheko prezio ona omen da; goikoa, bileren mazale batek ondo ordainduko lukeen prezioa. Baina gauzak ez dira beti hain garbi: estimazioak askotan nahiko baxuak jartzen omen dira jendea animatzeko. Eta kontuan hartzeko beste puntu bat: materialaren igoerleak muga jar dezake eta prezio gordinarekin enkantegilearen mahaitik zure aurka puzatu.

✓ Eskaintza goiko estimazioaren erdian, kin hasiko da, hau da, 600\$ oinarri hartu-

artistaren entzutea, bere ospea eta merkaturakokapena garatzeko orduan. Marketing tresneria ganoraz erabiltzen duen galeristak bere artistak erakusketa onenetara bidaliko ditu, baita museoetara ere. Gauza bera egin dute garai bateko Maeght galeriakoe Parisen, baita Lelongek ere Txillidarekin. Azken hau oso ondo dago Europako merkaturan kokatuta. Ez da ordea, gauza bera Euskal Herriko beste artistekin gertatzen.

Jatorria da artelanen garrantzia indartzen duen beste faktore bat—batez ere, subastan eskaintzen baldin badira—: merkaturaren prezioa altuagoa izango da, arte-

lana ezagutzaile adituaren kolekzioan egon bada.

Arte merkaturaren modak ere bere eragina izaten du sarritan. Nork ez ditu gogoratuko 1987 eta 1991 bitartean inbertitzaile eta

■ Artearen merkaturak ez da burtsa. Artearen prezioak indextatzeko saioek ez dute inolako zentzurik

espekulatzaile japoniar eta iparramerikarrak egindakoak. Zerura eraman zituzten inpresionisten, modernoaren eta arte garaikidearen prezioak. Muturrez aurrera jausi arte.

Konfiantza-krisi sakona zabaltzeaz gain zera erakutsi zuen arte merkaturaren 91ko zapuzteak: artelanak ez direla burtsarako akzioak eta artearen merkaturak ez dela burtsa. Artearen prezioak indextatzeko saioek ez dute, ikuspegi horretatik begiratuta, inolako zentzurik.

Badirudi espekulazioaren giroa berpizten ari dela, eta Espainian bereziki. Euroa atarian, badaude diru beltza artean kolokatzeko ahalegin ageriak. Dirua sobran eta ezagutza gutxi. Horixe dute oinarri arte arrunta larrutik ordaintzeko apustua egiten dutenek.

Baina horrek hasierako galderara era-

■ Enkanteetan ez dago saltzen ez denik!

Edozer aurki daiteke erremate etxeetan. Badaude kolekzioarako klasikoak, filatelia kasu, baina baita beste anitz gauza bitxi ere.

Akuarelak, alfonbrak, altzariak, animazioa, arkeologia, arma historikoak, arte afrikarra, arte garaikidea, asiarrak, autografoak, automatak, automobilak, banku-bileteak, barometroak, beirak, bitxiak, Bordeleko ardoa, brontzeak, erlojuak, errifleak, eskuizkribuak, eskularruak, eskulturak, fotografiak, grabatuak, gramofonoak, ikonoak, inpresio-

nistak, iratiak, itsasontzi maketak, jostailuak, kaligrafia txinarrak, kamerak, komikiak, koñakak, koadroak, liburuak, litografiak, maiolika, maisu zaharrak, medikuntza-tresnak, militarria, miniatura trenak, musika-tresnak, netsuke, numismatika, panpinak, pelutxekoz hartzak, poltsikoko erlojuak, portzelana, sozialistika, telefono-txartelak, uniformeak, whiskya, xakea, xanpaina, zilarra.

Ez da askotan erraza enkanteetan eskaini direnak zehatz kokatzea. John F. Kennedyren peleeleak kasu edo Marilinen

bularretakoak? Bi pertsonaia ospetsu horien barruko jantzien morboa ezagututa, memorabilia edo efemerideak proposatu beharko ●

gure adibidearen kasuan. Madrilgo Fernando Duranek ez du estimazio preziorik jar-tzen, irteera prezioak baizik. Eskaintzen hasteko prezio horiek izaten dira, hain zu-zen ere, igorleek jarri dituzten mugak.

✓ Amateurrak irteera prezioaren gaineko pausua ordainduko du ia beti, eskua arinegi altxa duelako. Enkantegilea lote berri ba-tekin hasten denean, ez eduki presarik. Aretoan eskaintzarik ez badago, hasierako prezioa bera errepikatuko dute. Eta zuk, «600\$ baietz» esanez, irteera prezioan ero-siko duzu zurea.

✓ Badaude enkantean zure aurka ari diren pertsonak izorratzeko bideak. Arerioa gas-tuetara eramatea da bata, tentsioa sortzea bestea. Lehen kasuan prezioak igoko di-tuzu, ezer erosteko asmorik gabe —are-rioak laupabost objektu eros ditzan, baina larrutik ordainduta—. Helduen fintasun handia behar du horrek, prezioa igo behar

baituzu neurritz kanpo atera gabe. Zure es-kaintza azkena izan bada, zuretzat oparia. Tentsioarena oso sinplea da: aldatu zure enbidoen abiadura. Garaipenaren usaina utzi behar zaio arerioari, bere ilusioa azken unean zapuzteko. Egin zure eskaintza en-kantegileak besteari errematea eman baino lehentxoago. Bi-hiru aldiz horrela luzatzen joan eta hasi orpoz orpo segitzen: arerioak bere eskaintza eman bezain pronto, zuk zurea egin.

✓ Objektuak mailu kolpez errematatzen direnean ez dago atzera egiterik, zure eta enkantegilearen arteko kontratu irmoa bai-tuzu. Mantendu eskuak geld, ez dezatela pentsa prezioa igotzen ari zarela.

✓ Erremate salneurriari komisioa erantsi behar zaio, portzentaia aldakorra enkante-etxe batetik bestera. % 15 eta % 20 bitar-tean ordaindu ohi da. Kopuruak katalogoan aurkituko dituzu. Komisioari BEZ gehi-

tzen zaio.

✓ Fidatu zaitez zure gustuaz. Erosi ezazu gustatzen zaizuna, gustuko denak beti mantenduko du bere balio pertsonala.

✓ Kontuz modekin eta kontuz prezioaren balioa mantendu edo handituko dela argu-diatzen bada. Rolls Roycek balioa handi-tzeak ez du esan nahi Seat 600ak gauza bera egingo duenik. Errezesioak artearen pre-zioak satora eramaten ditu. Hurrengo mer-katu-zapuzteak gauza bera egingo du.

✓ Enkantegileek fede onez deskribatzen dituzte loteak. Ez dira, baina, benetakota-sunaren erantzule. Ez dituzte, hala ere, fal-tsifikazioak apropos prograan sartuko. Erosleak uste badu faltsifikazioa erosi due-la, berari dagokio frogatzea.

✓ Arte enkanteetarako garai oparoenak ekaina eta abendua izan ohi dira Europan. Espainian sasoi egokiena azila eta otsaila omen da ●

maten gaitu berriro: nola neurtu artearen prezioa?

■ Japoniarrak belaunak txakil

«Japoniarrei edozein ekintzatan —baita ekimen kulturaletan ere— intere-satzen zaïen lehen gauza zera da: dirua», aitatu zuen Toyota museoaren bozerama-leak 1991n. Urte berean desagertu ziren japoniarrak mendebaldeko arte-merkatu-tik. Arte-harrapariak joan eta kolokan gel-ditu zen Tokio, arte-merkatu globalaren ekialdeko erdigune hasi berria.

Ez da aspaldiko kontua japoniarrek mendebaldeko artea pilaka erosten zutela. 1990ean lau mila milioi dolar ordaindu omen zuten artelanetan. Londres eta New Yorkeko enkante etxeetan milioietan ba-loratzen ziren hamaika koadro, inpresio-nismoaren adierazleenak batez ere, Japo-niara joan ziren urte horretan. 1991an bu-katu egin zitzaïen txoïloa, nahiz eta uneko inportazioek mila milioi dolar gainditu. Bertan behera joan ziren Japoniako arte erosketak hurrengo urtean, hasierako sei hilabeteko fakturazioa 270 milioi dolar izanik.

Artearen prezioak manipulatzear gain, fiskoa eta kreditu-emaileak kaltetu zituz-ten «aferagizon» japoniarrek. Koadroak banku eta aseguru-etxeen eskuetan gelditu ziren, baina koadroen uneko balioa hain behera joanda, galera bikoitza gertatuko

■ Van Goghen «Dr. Gachet» lanak enkanteen historiako errekor guztiak hautsi zituen.

zitzaien artelanak saltzen hasita. Koadro asko ia salezinak ziren nolanahi ere. Arterako senik gabeko espekulatzailak garestiegi ordaindutako «izenak» —Picasso eta Renoirren bigarren eta hirugarren mailako lanak, baita Utrillo eta Buffet asko ere—. Bada, bost txakur txikitik saltzen

hasi ziren artelan «ospetsu» horiek Mitsubishi eta Takashimaya erostetxeetan, kolekzionista edo bildumagile berrien ondarsun preziaurako.

Era berean, Japonian zegoen artea mendebaldera itzultzen hasia da. Oso era diskretoan eta askotan —likideziaren arazoak medio— garai batean ordaindutako kopuruaren erdian. Horrela itzuli dira Van Goghen «Dr. Gachet» eta Renoirren «Au moulin de la Galette», artearen historian garestien tratatutako koadroak. Koadro biak mahai azpitik saldu omen ziren Sotheby's bitartekari zela: Renoirrena enkante etxe ospetsu horren New Yorkeko egoitzan errematatu egin zen 45 milioi dolarretan. Zazpi urte lehenago 78,1 milioi ordaindu omen zituen lan horrexegatik dagoeneko zendua den aferagizon japoniar ba-

tek. Basileako Ernst Beyeler arte-merkataria omen da, telebista japoniarraren esanetan, eguzkia altxatzen den herrian oso merke erosten dutenetako beste bat. Baina Japonian erosle partikularrak gelditzen dira, oraindik ere. Horrelako batek «Gabrielle avec Jean Renoir et une petite fille» erosi zuen. Eta baita Maneten «Bouquet de pivovines» ere —Sotheby's-en garai bateko 4,4 milioi dolarreko prezioaren erdian—.

Garai haietan lortu ziren hamaika koadro, baina, Tokioko portuko biltegi erraldoietan daude gorderik. Han ezkutatu zituztenek ez dituzte lanok maite, haiekin izan baitzuten, azken finean, bere biziko arte-abenturarik mingarriena.

■ Faltsifikazioekin kontuz

Eroslea liluratzeko ipuin eder batekin etorri ohi dira faltsifikazioak normalean. Saltzeko beharra azpimarratuko da eta horrek argituko du eskatzen den prezio baxua. Salneurri apalak eta horien azalpena izan daitezke faltsifikazioen ezaugarri. Erantsi behar zaie materialari dagozkion aspektuak, baita datu estilistiko eta historikoak ere. Jatorri garbirik gabeko artelanak erosten dituen faltsifikazioak erosteko arriskuan dabil. Gero eta faltsifikazio gehiago agertzen ari da, batez ere grabatuen arloan. Arte-lapurretak gutxitzen ari dira, bestalde, faltsifikazioak burutzeak arrisku gutxiago baitu.

Faltsifikazioen arazoa masifikazioan datza. Ardura tekniko izugarriak hartzen dira artelanak berregiterakoan eta kopuru handietan saldu behar dira errentagarri izateko. Mundu-mailako arte-faltsifikazioaren dimentsioak 1992an agerian geratu ziren, Amiel inprimategia desegin zutenean New Yorken. Zortzi urtez faltsifikatu zituzten han Picasso, Mird, Dalí, Chagall, Braque eta beste artista ospetsu batzuen lanak. Erregistroaren egunean 83.000 orri konfiskatu zituzten, haien salmenta-balioa 1.500 milioi dolarrekoa izanik. Agertu ziren fakturak inprimategi honen aktibitate biziak frogatzen zituzten. Faltsifikadoreek dozena bat bezero hornitzen zituzten munduko kontinente guztietan. Bitxikeria dirudi, beraz, Leon Amiel Daliren antzinako editore nagusienetako bat zela jakitea. Editeur Hamon zen beste bat. Azken honen almagazetan ere, Daliren artelan faltsifikatuak aurkitu zituzten duela hamar urte. Osora 18 tonelada paper!

Jatorria izan daiteke faltsifikazioak

■ Marc Chagall-en lanak faltsifikatzen zituen, besteak beste, Amiel inprimategiak.

■ Enkanteguneak eta zuzenbideak

Sotheby's eta Christie's dira mundu mailan ari diren subasta etxe nagusiak. Eibartar eta plentziarren antzera ari dira beraien artean, bata besteari aurrea kendu nahian. Sotheby'sek une latzak bizi izan ditu iaz, antzeman baitzen arkeologia eta arte klasikoaren materiala, lapurrak igorle, Italiako hilobi eta nekropolietatik sortzen ari zela, artea eta herrien ondarea babesteko Unidroit hitzarmenari uko eginenez. Arkeologia sailari, Londresen ezabatu eta New Yorken eman diote jarraipena dagoeneko. Christie'sek, bestalde, udan jaso du François Pinaulten hartze-eskaintza. Aberats frantsesak 721 milioi libra esterlina eskaini ditu, Artemis bere holding-aren bitartez. Christie'sen akzioen balioa laurden batean gainditu duenez, akzionistak pozik. Ikusteke dago hartze honek Frantziako arte eta subasta mundu hertsian izango duen eragina.

Artearen arlo guztiak eskaintzen dituzten beste etxe ospetsu batzuk badau-

de European: Drouot etxea Parisen; Suitzan Koller eta Stucker dira ezagunenak; Vienako Dorotheum etxeak Pragan zabaldu du egoitza berria, ekialdeko arte demanda bereganatu nahian; Berlin metropoli kultural berriak Villa Grisebach du aipagarri.

Espainiak ere baditu etxe interesgarriak, Madrilen batez ere: Duran, Ansoarena, Castañana 150 eta Finarte besteren artean. Hona hemen batzuen helbide digitalak euren eskaintza eta agenda ezagutu nahi dituztenentzat:

- ✓ Duran Subastas de Arte, Madril:
<http://www.duran-subastas.es>
- ✓ Finarte España, Madril:
<http://www.finarte.es>
- ✓ Sothebys, Londres:
<http://www.sothebys.com>
- ✓ Christies, Londres:
<http://www.christies.com>
- ✓ Gallerie Koller, Zurich:
<http://www.galeriekoller.ch>
- ✓ Dorotheum, Viena:
<http://www.dorotheum.com> ●

gaintitu beharko lukeen beste frogak. Natalja Varchakowa Parisen epaitu zuten 1994ko udan. Emakume hau Leningradoko eskolako aditua zen, Drouot enkante etxean. Bere agindupean 30 pintore errusiar zituen, kate-lanean paisaje postinpresionisten eta errusiar abangoardiaren estiloan pintatzen. Lan hauek Drouot etxean saldu omen ziren Varchakowaren ziurtagiriekin egiaztatutik, nahiz eta merkatuaren soegile askok klasiko errusiarren ugaltze paregabea usaindu eta salatu.

Estilo eta artelan «errazak» hautatzen dira faltsifikazioetarako. 1996an argitara atera zen iruzurgile talde bat Holandatik gaizki deklaraturako mihiseak merke saltzen ari zena, batez ere «made in Hongkong» paisajeak eta bodegoiak. Ekialdeko lantegi txikietan pintore azkar anitzek artelanak sortzen zituzten Ad de Roo, Ron Miert edo Herman Wijngaarden estiloan. Egunkariko iragarkietan jarri zituzten salgai, likidezia arazoak zituztela argudiatuz.

Turistentzako industriari lotuta daude Egipton egiten diren imitazioak. Faltsifikazioak, aldiz, eskabazio ilegalean lapurtzen diren objektuekin nahasten dira. Egipto

■ Gehien faltsifikatuak izan diren artisten artean Pablo Picasso dago.

to ez da, baina, arkeologia klasikoaren eremuan zalantzazko material ugari sortzen duen herri bakarra. Zeramika, txanpon, kameu, marmolezko eskultura, koroplastika eta edozer artelan faltsu ezagutzen da Italian XIX. mendetik gora. Turkiako faltsifikazio-industria, aldiz, berriagoa da. India oso ezaguna da fundizio eta brontzezko lanetan. Metalezko tresneria egiten da han, baita lan erlijiosoak, Budaren irudiak eta abar luze bat ere.

Artea erosteko orduan zuhertasunak izan behar du nagusi: saltzeko motibazioak eta ematen diren azalpenek hasierako zalantza piztu ditzakete. Norberaren gustuak eta esperientziak izugarritzko garrantzia dute materiala edo artelan mota baloratzeko orduan. Faltsifikatzailea hamaika akats egiteko aukeran dago eta, beraz, akats batzuk egin egingo ditu. Lehenengo unetik errepasatu behar dira garai bakoitzaren formak, edukinak, printzipio kreatzaile, tradizio eta konbentzioak. Gustua, esperientzia, ikusmen konparatzailea eta oroimen fotografikoa behar ditu artea erosi nahi duenak.

◆ IÑAKI MÜLLER

■ Editeur Hamen argitaletxean Daliren lanen faltsifikazioak egiten ziren.

Enkanteak on-line

■ eBay-ren gunean denetarik erosteko aukera dago.

Modan jarri dira, azkenaldi honetan, Interneten bitartez antolatu diren enkanteak. 200 bat gune aurki daitezke egun eta jakina, edozein gauza eskaintzen dute bertan. Garbi dago Interneten abantaila non dagoen: erremate errentagarriak eratzeko adina erosle dago ziber-espazio zabalean. Enkante handienek milioiko salmenta-kopuruak egiten dituzte sarearen bitartez hurbiltzen zaizkien erosleei esker. Artea dela eta, eBay azoka digitala aipatu beharra dago. 25 milioi objektu inguru saldu dute eBaykoak horretan hasi zirenetik, 1998ko urrian, esaterako, 781,436 objektu eskaintzen zituzten 1.086 atal desberdinetan banaturik. Gune horretan saltzen diren objektuen prezioak 25 eta 30 dolarren artean mugitzen dira.

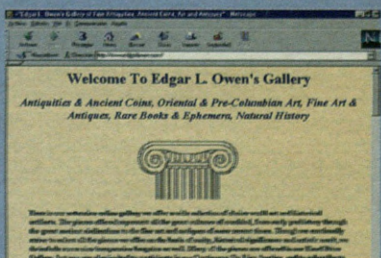
Hona hemen hainbat gune interesgarriren helbide elektronikoak:

✓ eBay, azoka digitala: <http://www.ebay.com>

✓ Interactive Collector, antigoaleko gauzak: <http://www.icollector.com>

✓ Edgar L. Owens Gallery, objektu arkeologikoak: <http://www.edgarlowen.com>

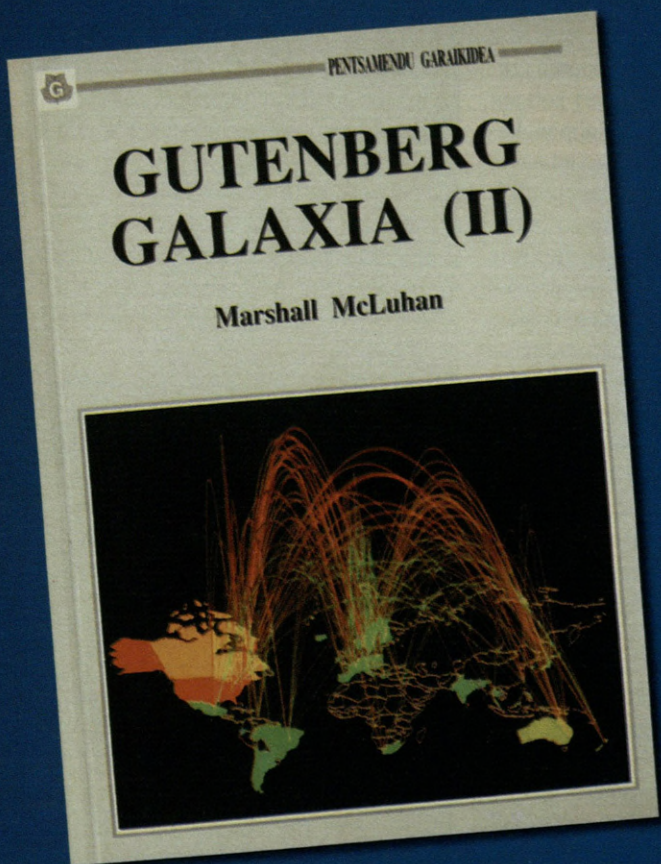
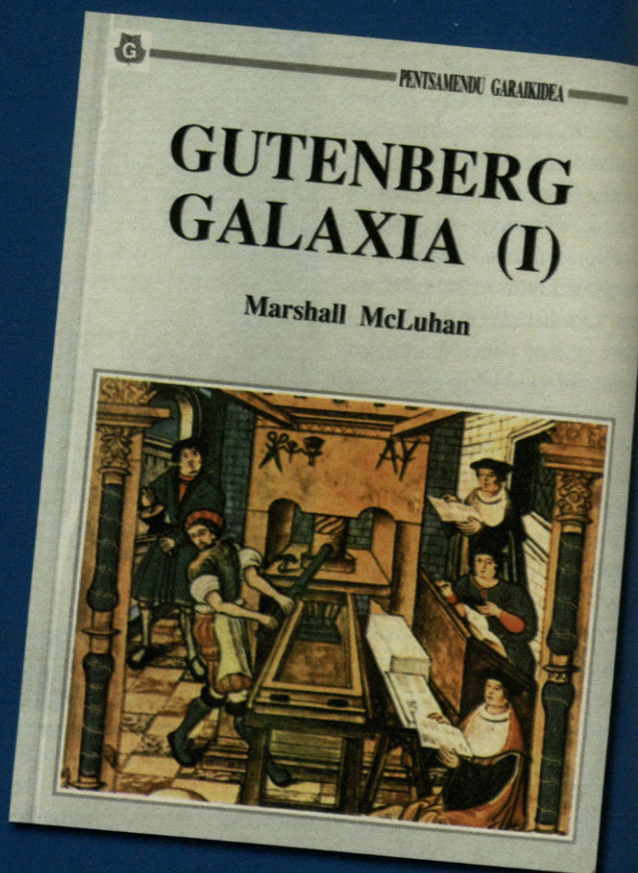
●

■ Edgar L. Owen arkeologian dago espezializatua.

Liburuaren (Gutenberg galaxiako bitartekorik enblematikoenaren) asmakuntzak kontzientzia indibiduala bultzatu zuen. Baina, egun, telebistak (aro berriaren ikurrak) gizarte osoa estaldu eta irauli egin du, liburua (euskarri bezala) baztertuz. Egun ikusentzunezkoen iraultzak "aldea globala" sortzea lortu du, zeinean dena interkomunikaturik dagoen.

Egunerokotasunez beterik dauden burutapen hauek, Marshall McLuhan-ek, lehenengo aldiz, eta jadanik klasiko bihurtu den liburu honetan, maisuki azaldu zituen. Orain, modernitatearen pentsamendu hori euskaraz irakurtzeko aukera duzu irakurle.

*Jadanik
salgai zure
liburudendan!!*

GAIK

ARGITALDARIA

L I B U R U A K

MARIJANE KONTA ZAN

Marijane Minaberri

Elkarlanean
195 orrialde
1.100 pta.

ZAPELAITZ BEGI

J. Fenimore Cooper

Gero
191 orrialde
1.400 pta.

LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA A LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

Toni Mollá

Edicions Bromera
360 orrialde

Os korritzen eskutik "Marijane kanta zan" entzun badugu ere, oraingoan «Marijane kanta zan» datorkigu. Elkarlanean argitaletxeak 10 urtetik gorako haurrentzat Marijane Minaberriren ipuinak bildu ditu. Ipuin gehienak Nafarroa Behereko Bankan jaiotako Minaberrirenak dira, berak jasoak eta apailatuak. Ipuinetan animaliak dira protagonista eta asotoak, arrainak eta oilarrak izango dira lagun. Ipuin bakoitzeko bi bertsio irakur ahal izango ditugu gainera, bata, Minaberrirena eta bestea haurrek errazago ulertzearen euskara batuan dagoena ●

Zapekaitz begi»k Natty Bumppo du protagonista. Natty Bumppo azken finean, "Zapekaitz begi" edo "Laruzko Galtzak" da indiarrentzat, hala deitzen baitiote. "Zapekaitz begi" azalgorrien artean hazi zen eta zibilizazioaren gehiegikeriekin desadostasunean, bertatik aldentzen da. J. Fenimore Cooper-ek idatzitako kondaira honek indiarren eta zurien arteko gaia jorratzen du, baina ez da lehen aldia. XIX. mendearen erdi aldean bost liburur idatzi zituen gai beraren inguruan («Azken mohikanoa» beraietako bat) eta hau laugarrena da ●

Soziolinguistika gaietan dabilten euskaldunek ezagutuko dute Toni Mollá. Berak Valentziako Bromera argitaletxea zuzentzen du. Honek, azken hiru urteotan Alcoi-ko udalak antolatutako Jardunaldietako zenbait ponentzia biltzen du. Hitzaurrean Mollák dioenez, hizkuntza politikak bizi dituen faktore berrietaz interesatutakoentzat dira jardunaldiak eta liburua. Artikuluen artean, J.M. Sanchez Carrion "Txepetx"en hitzaldiak, Euskal Herriarekin izan duen eta duen harremana azaltzeko hainbat klabe eskaintzen du. Polemika piztu beharko luke ●

4.800 pta.
192 libera

DOSTAIZU!

Idearipez,
Marrazkitz,
Debekaizu!
eta Asmaizu!
denak batera
aspertzeko
betarik ez
izateko!

DOSTAIZU!

Idearipez jolasak (360 txartel / 2.160 galdera) dugun euskal kultura, eta Euskal Herrikoa ez dena ere bai, aberasteko aukera ematen digu, eta *Marrazkitz* (192 txartel / 960 hitz), *Debekaizu!* (384 txartel / 2.304 definizio) eta *Asmaizu!* (10 zerrenda eta 80 definizio) tresna ezin hobeak dira euskal hiztegia e t a irudimena lantzeko.

iaso zeure etxean!
Diru sarrera gure kontu korrantean egin ondoren bidali abonarea eta zure datuak (izena, helbidea eta telefonoa), eta berehala jasoko duzu etxean. AIZU! aldizkaria. Perro Kalea, 1 - 3 48005 Bilbo - Tel. 94 - 415 52 57 Kontu korrantea: BBK 2095 0061 57 38-3076821-7

LETRAS & IDEAS

1. zenbakia

Txalaparta
32 orrialde
290 pta.

Txalapartak argitaratzen zuen aldizkariak urteroko maiztasuna zuen lehen. Urte honen amaieran neguko alea kaleratu berri dute, baina ez da betiko aldizkaria. 1. zenbakia jarri diote. Funtsean betiko aldizkaria izaten jarraitzen du, baina argitaratze maiztasunari dagokionez aldaketa nabarmena nabari da; orain hiruhilabetekaria da. Josemari Esparza aldizkariko editoreak adierazi digunez «*maiztasunarekin harpidedunaren eta aldizkariaren arteko harremana areagotu nahi da*». Edukiak bertsuak ditu aldizkariak. Politika jorratu da neguko ale honetan, baita kultura eta literatura ere. Gehiago zehaztearren aipa ditzagun azalean bertan gomendatzen zaizkigun artikulua.

Jose Antonio Agirrerri buruz bi artikulua aurkituko ditugu, bata Iñaki Egañarena eta bestea Joseba Egibarrena. Lehena gaztelaniaz eta bigarrena euskaraz. Alfredo Griego y Bravok berriz "Memorias del zapatismo" izenburupean mugimendu honi buruzko artikulua idatzi du. Kulturaren alorrean azken aldian hain modan jarri den euskal erotismoaz jardun du Juan Martin Elexpuruk. Andrés Sorel-ek gure kulturaren miseria idatzi du "La miseria de nuestra cultura" artikuluan ●

Josemari Esparza

«Gaztea, emakumea eta euskalduna da irakurlea»

Txalapartaren «Letras & ideas» aldizkariaren editorea da.

Urtean behin argitaratzen zenuen aldizkaria, hiruhilabetekaria bihurtu da. Zergatik aldaketa hau?

Aldizkaria Txalapartaren inguruko familiarentzat zuzenduta dago, harpidedunak direla, kolaboratzaileak, idazleak... Bestalde, aldizkaria salgai dago. Helburu nagusia ordea, harpidedunekiko harremanak areagotzea da. Bereziki beraientzat da aldizkaria. Maiztasuna aldatu diogu baina edukiz ez da aldaketarik izan.

■ **Gai mota asko jorratzen dira aldizkarian.**

Barietate handia badago, hobe irakurlearentzat. Argitaletxearen zerbitzuan dago eta nolabait Txalapartak duen aniztasuna islatu nahi dugu. Gai desberdinak jorratzen ditugu liburueta eta aldizkarian berdin egingo dugu. Aldizkarian literatura, kultura... orokorrean gizarteko gaiak agertuko dira eta nola ez abertzaletasunaren kutsu hori alde batera utzi gabe. Badira aldizkari politikoak, badira literatura aldizkariak ere, baina zerbait nahi genuen esparru horiek uztartzeko.

■ **Txalapartako iturria bakarrik ez duzue baliatu aldizkarirako.**

Esparru bat utzi dugu gainerako argitaletxeentzat. Argitaletxe kideei eta liburu onak eskaintzeko dituzten argitaletxeei tokia egin diegu eta ez da harritzekoa Txalapartakoak ez diren egileen eta gurean jorratu ez ditugun gaiak aurkitzea.

■ **Norengan pentsatu duzue aldizkaria egiterakoan.**

Ezker abertzaleari dago zuzenduta zentzu zabalean. Irakurle amorratuak ere hurbilduko dira gure aldizkarira, progressistak ere bai (zentzu zabalean hartuta) eta Euskal Herriatik kanpokoak ere bai. Aldizkaritik kanpo geratuko dira Txalapartarekin gertatzen den bezala, euskaldunen lagunak ez direnak eta eskuinteko idazleak eta liburuak.

■ **Zein adinetakoak dira «Letras & ideas»eko irakurleak?**

Gaztea da irakurlea. Profila honakoa da: gaztea (28-34 bitartekoa), emakumea, euskalduna edo euskaltzalea.

■ **Nola antolatu duzue kolaboratzaile sarea?**

Argitaletxean 200 bat liburu idatzi dira eta bertako idazleak dira kolaboratzaile batzuk. Itzultzaileak eta idazleak ere hurbilaz ditugu. Munduko beste aldizkariekin ere harremanak ditugu eta Internetak ere bide berria ireki digu ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Eroak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatus ahanzt dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gaitzargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Del ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. **INDO** DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

JAKIN
109. zenbakia

Jakin
151 orrialde
1.300 pta.

MUNDUKO EKONOMIA

Mikel Zurbano

UEU
195 orrialde
1.900 pta.

PIRINEOAK IV

Migel Angulo

Elkarlanean
313 orrialde
4.940 pta.

Urteari agur esan zaionez «Jakin»en 109. aleak ere 1998ko urteari errepasoa eman nahi izan dio. Alor asko jorratu dituzte. Batzuk aipatzearen, Mikel Bujandak Nafarroako gertakari nagusiak bildu ditu, Andolin Eguzkitzak urteko literatur gaiak aipatu ditu eta Elixabete Garmendiak eta Xabier Mendiguren Elizegik egoera politiko berriak kulturaren alorrean zabaldu zituen aukera berriak izan dituzte hizpide. Inaki Irazabalbeitiak Euskaltzaindiaren lan erritmoa kritikatu du. Joan Mari Torrealdai urtero legez, 1997an euskaraz argitaratutako liburuen katalogoa egin du ●

Munduko ekonomia» du izenburu Mikel Zurbanoren liburuak. Botereak, disparekotasunak eta egonkortasun-eza kapitalismo globalean; horrela laburbildu dute liburuaren mamia. Udako Euskal Unibertsitateak argitaratutako liburu honetan munduko ekonomian logika kapitalista nola nagusitu den azaltzen da. Sistema bakarra bihurtu da. Baina mundua bakarra eta egonkorra dela ezeztatuko du Zurbanok. Sistema berriak berdintasun-eza, polarizazioa eta disparekotasuna ekarri ditu. Iparra eta Hegoaren arteko distantziek ekonomiara gatazka eta desegonkortasuna dakartzate ●

Migel Anguloren liburu berriak Bielsatik Aranerako mendi ibilaldiak bildu ditu; bide arruntak batetik eta eskalada errazak bestetik. 1.800 eta 3.400 metro bitarteko garaierako ton-torrak prestatu ditu, ibilaldi errazak eta goimendiko mendi erakargarriak uztartu nahiz. Boi, Isabena, Noguera Ribagorçana eta Louron-eko berri jaso ahal izango dugu. Mendi bideak eta eskaladak egoki azalduta irakurri ahalko ditugu eta asko lagun gaitzaketen mendietako mapak eta profilak ere ugari dira. Baina mendira joateko alferrez izanez gero, argazkiak ikusiz goza dezakegu ●

D I S K O A K

HOU PITXU HOU!

Amaia Zubiria

Elkarlanean
2.500 pta.

Elkarlanean argitaletxeak Urte Sasoiaren proiektua abian jarri zuen, hau da, urte sasoi bakoitzeko abesti sorta bat kaleratzeko asmoa. Lehen diskoan Pantxoa eta Peioren ahotsak entzun ahal izan genituen «Oles ta Oles»en. Bigarren lanak «Hou pitxu hou» du izena eta diskoko protagonista nagusia Amaia Zubiria da. 16 abesti dira, tradizioaren usaina dutenak eta udaberriari eskainitakoak. Udaberriko jai

giroa islatzeko asmoz garai honetako festa ugari bildu da musikaren bidez, hala nola, Ihauteriak, Santa Ageda eta Kandelarioak. Amaia Zubiriak hainbat laguntzaile izan du disko hau grabatzeko momentuan. Beste batzuen artean, Luis Camino, Peio Ramirez, Iñaki Garmendia, «Hernani» musika eskolako abesbatza eta Lesakako «Ziobi» taldeak girotu dute Amaia Zubiriaren aho-tsa ●

Argitarapen honen edizioako laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

Elhuyar Kultur Elkarteak paperezko eta uhin bidezko komunikabideetatik telebistara egingo du jauzi datorren hilean. Euskal Telebistan, zientziaren dibulgazioa helburu harturik, berak ekoiztitako saioa eskainiko da otsailaren 20tik aurrera.

ZIENTZIAREN EREMUA LANDUZ

Elhuyar Kultur Elkarteak urteak daramatza zientzia dibulgazioaren eremuan lanean. Kaleratzen dituen liburuez gain, hor daude «Elhuyar Zientzia eta Teknika» hilabetekaria, hainbat irrati-tan egiten dituen kolaborazioak eta Euskadi Irratian bertan duela hiru urtetik hona astero uhineratzen duen «Norteko ferrokar-rrila» programa. Orain baina, horren jarraipen gisa, telebistarako jauzia emango du.

«Pentsatu genuen, zientzia dibulgazioari dagokionez, telebistan ere zerbait proposa genezakela; proiektu bat landu eta aurkeztu egin genuen. ETBri ideia ondo iruditu arren, ez zuen modurik ikusi. Esan ziguten babesle edo laguntzailearen bat bilatuz gero, posible litzatekeela. Orduan, Eusko Teknologik Ikertegien Elkarteari

(EITE) luzatu genion proposamena. EAEko teknologi zentroen berri ematea, zein proiektu lantzen diren eta abar azaltzea zen asmoa. Onartu zuten eta berriro jo genuen ETBra. Hala jaio da egitasmo hau» dio Alfontso Mujika saioaren ekoizleak.

HIRU ATAL. «Teknopolis» izena jasoko du programak eta zientziaren dibulgazioa izango du helburu. Saioa hiru ataletan banatuko dute: Euskal Autonomia Erkidegoko Teknologik Zentroen inguruko errepor-tajeek osatuko dute lehena. «8 teknologi zentro daude EAEn, Gaiker, Robotiker, Inasmet, Ikerlan..., eta horiei buruz jar-dungo dugu, baina ez dugu hauen gaineko publierreportaje bat egin nahi, alegia, hau Inasmet da, hau da ez-dakit-zer-en labo-rategia, eta abar. Helburua ez da hori.

Horietako bakoitzak proiektu bat hautatu du, eta guk proiektu hori azalduko dugu. Inasmeten, adibidez, nazioarteko espazio estazioan egingo duten esperimendu bat aukeratu dute, eta guk hori azalduko du-gu».

Bigarren atalean «Teknopolis» egingo dutenek landutako gai orokorrek izango dute tarte. Gai horiek biodibertsitatea, za-borrak edota fusio nuklearra izan daitezke, guztiak ere zabal jorratuak. Hirugarren atala, beste biak baino laburragoa, astean zehar gertatu diren berri laburrek osatuko dute.

Erreportajeak burutzeko, ETBren ar-tiboko irudiak, euren kabuz grabatuta-koak eta atzeritik eskuratutakoak balia-tuko dituzte. Platoan bertan —Miramonen grabatuko dute— gonbidaturik izatea ere ez dute baztertzen. Lau pertsonako lan taldea izango da asteroko or-duerdiko programa egiteko, eta aurkezle eta zuzendaria Pili Kal-tzada izango da. Euskaraz zein gazteleraz egingo dute saioa.

«Teknopolis» otsailaren 20an ETB1ean eta 21ean ETB2n abia-tuko da. Programaren asmoa zientzia eta teknologiaren mun-dua ikusleari urreratzea da, baina «ez dugu teknologia modu gogo-rrean azaldu nahi eta programa adituentzako egin; ulergarri egin nahi dugu eta erakargarri gerta dadin saiaturiko gara» dio Alfont-so Mujikak.

Hamairu ataletan zehar, EAEn teknologia arloan martxan dauden egitasmoak —ez dira ikerketa teorikoak, zuzenean aplikazioa duten proiektuak bai-zik— ezagutaraziko dituzte eta aurrera begira, programa «asko gustatuz gero, litekeena da segi-tzea» ●

■ Pili Kaltzada izango da «Teknopolis» saioko aurkezle eta zuzendaria.

ALBERTO ELOSEGI

J O S E A N B A R R E I R O

Donostian jaio zen duela 27 urte. «Jaiak»eko aurkezlea izan zen duela gutxi arte. «Lo que faltaba» saioan ere aritu zen denbora batez. Ikasturte honetan berriz, eguraldia aurkezten hasi da ETB2an. Hasieran gogorra egin bazitzaion ere, gero eta gusturago dihardu.

“Oso gutxitan huts egiten dugu”

Erregistro aldaketa nabaria egin duzu ikasturte honetan: «Jaiak» eta «Lo que faltaba» egitetik, eguraldia aurkeztera.

Ikasturte hasieran eguraldia aurkezteko frogara egin nahi nuen galdetu zidaten. ‘Beno, frogara baldin bada, egingo dut’, erantzun nien. Egin nuen, denbora pasatu zen, «Lo que faltaba»n jarraitzeko kontratua sinatu nuen; eta sinatu eta gero esan zidaten ea eguraldia aurkeztea nahi nuen. Ez nekien zer egin, dudatan ibili nintzen, jendeari galdetu nion, hauek beste bide bat irekitzea zela esan zidaten, eta azkenean baietz esan nuen.

■ **Aurreko bi saioak baino serioagoa dirudi honek. Hala ere neurria hartzen ari zatzaizkio, ez?**

Beno, pixkanaka bai. Hasieran oso urduri nengoen eta nabaritzen zen. Orain pixka bat ere, baina hobeto nabil. Aurreko saioekiko oso desberdina da. Bestea bideoak egitea da, ahotsa sartu, irudiak aukeratu, muntatu... horrekin gustura nengoen. Orain berriz, aurkeztea da eta hemen irudiak balio du... Hau egiteko denbora gutxiago behar dut, baina zailagoa da. Hala ere, hemen ere gustura nago.

■ **Hizkera berezia darabilzue eguraldi**

gizonek.

Hemen hasi baino lehen gauza bera iruditzen zitzaidan *precipitación, lluvia, chubasco, chaparrón...* Orain konturatu naiz ez direla gauza bera. Hizkeran gauza pila bat daude bereziak, baina bestela ere asko ikasi dut: adibidez, antizikloi batek ez dakarrela derrigorrez eguraldi ona. Bi astez aritu nintzen entsegatzen Jon Albisu eta Andoni Aizpurrekin (metereologo izan ez arren, asko daki berak ere) eta bien artean pixkanaka erakusten joan zitzaizkidan.

■ **Hizkuntza aldetik nabaritu zenuen aldaketarik?**

Gaztelaraz ondo konpontzen naiz. Orain kontrakoa gertatuko litzaidake. Lehen arraroa iruditzen zitzaidan gaztelaraz aritzea, orain beharbada kontrakoa egitea irudituko litzaidake arraroa.

■ **Maneiatzen dituzuen datuekin zaila izango da ez asmatzea, baina egongo da asmatzen ez duzuen egunik.**

Bai, bai. Hemen hasi baino lehen uste

■ «Hasieran oso urduri nengoen eta nabaritzen zen. Orain pixka bat ere, baina hobeto nabil».

nuen zailago zela asmatzea, gehiagotan huts egiten zutela, baina konturatu naiz oso gutxitan huts egiten dela, astean behin, edo bi astean behin soilik ●

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ **“IPARRALDEA” MAGAZINA HILAREN 6AN HASIKO DA**

«Iparraldea, magazine de Pays Basque» saioa berriro itzuliko da Euskal Telebistaren lehen katera. Iaz, lehen sei hilabete koan izan zen antena eta, Ipar Euskal Herriko pil-pileko gaiak jorratzeaz gain, bertako hainbat herri eman zituen eza gutzera. Ekinaldi berri hau otsailaren 6an abiatuko dute eta ordutik aurrera larunbatero eskainiko da ●

■ **IHAUTERIEN INGURUKO ZUZENEKO EMANALDIK**

Otsaileko bigarren asteburuan ihauterien inguruko zuzeneko bi emanaldi eskainiko ditu Euskal Telebistak lehen katean. Hilaren 13an, larunbatez, Donostiako ihauteriak izango dira protagonista, eta igandean, oster, Tolosakoak. Gipuzkoako bi hirietan burutuko diren ekitaldirik nabarmenenak emango ditu ETBk ●

■ **“SIKOFONIA”K EKINALDI BERRIA ABIATUKO DU**

Udazkenean estreinatu zen «Sikofonia» saioak jarraipena izango du datorren otsailaren 4tik aurrera. Ez du aurreko egitura bera izango, zenbait berrikuntzekin etorriko da. Iraupena ere laburragoa izango da, ordubete iraungo du oraingoak. Eta emisio eguna ere ez da lehenengo izango, orain ostegunetan pantailaratuko da ●

Bertso eguna 1999

**Urtarrilak 30
Donostia**

XX mendeko bi tarte

18:00etan
Victoria Eugenia Antzokian

Afaria
Araeta sagardotegian (Zubieta)

Erreserbak elkartearen bidez

943 31 40 31

Antolatzaileak:

Euskal

Herriko

Bertsozale

Elkartea

Laguntzailea:

ARGIA

M O L O T O F F I R R A T I A

Hernaniko irrati libreak, Molotoffek, aurki berreskuratuko du ahotsa. Udalak udaletxean zuten aretotik botatzea erabaki zuenetik urtebete pasa da, baina egoitza berria atontzen ari dira jada.

AURKI BERRIRO UHINETAN

Hernaniko Molotoff Irratiaren ahotsa ixilaraztea erabaki zutenetik urtebete eskas bete denean, bertako kideak berriro emititzen hasteko azken prestaketetan murgildurik daude. Egoitza berria ari dira atontzen eta martxoan uhinetan izatea espero dute.

Udalarekin harremanak eten eta gero, beti ere berriz uhinetan izateko xedea buruan, bazkide kanpaina abiatu zuten Molotoff Irratiko kideek. Harrera ona izan zuen. «Bakoitzak ahal zuen moduan kolaboratu du. 70 bat pertsonak erantzun dio kanpainari eta oraindik jarraituko dugu. 100dik gora bazkide lortzen saiatuko gara, hau baita gaur egun dugun diru sarrera bakarra. Horren bidez alokairua ordaintzea espero dugu» dio Iñaki Zuza irrati kideak.

Egoitza berria Florida auzunean dago, Sagastialden. 90 metro kuadro inguru ditu eta bertan estudioa, bilera gela, bulego txiki bat eta biltegi bat sartuko dituzte. Azken asteotan lokala txukuntzen, tresnak eta al-

tzariak paratzen... dihardute.

Martxorako emititzen hasi nahi dute eta horretarako epe bat jarri dute: «Korrika Hernanitik pasatzen denerako prest egotea nahi dugu, egun horretan irratsaio berezi bat egin ahal izateko. Hori programazioaren abiapuntua izatea nahi dugu, ordutik aurrera saioekin erregulari hasteko».

FMko 99.0ean mantenduko da Molotoff Irratiaren seinalea. Antena oraindik ez dute jarri egoitza berrian, baina Hernani osora, Ereñozu aldera eta Astigarraga aldera ere hedatuko omen da.

Beste erronka bat ere badute eskuar-

■ Molotoff Irratiak udaletxean zuten egoitza. Orain Florida auzoko lokal batetik emitituko dute.

tean: «Saiatzzen ari gara arratsalde eta gaueko programazioaz gain, goizerako magazin bat ere prestatzen. Gainera, ikusita Egin Irratia ere ez dagoela, hori garrantzitsutzat jotzen dugu» ●

B a g a k

■ IRATI IRRATIAK SEI URTE BETE DITU

Aezkoa, Erroibar eta Auritzen entzun daitekeen Irati Irratiak sei urte bete zituen uhinetan pasa den urtarilaren 22an. Hori dela eta, egun horretan bertan goizeko 10:00etan hasi eta arratsseko 21:00ak arte, saio berezia hedatu zen. Urte hauetan langile izan dituen kazetariak pasa ziren mikrofonoen aitzinetik, baita egun kolaboratzaile diren guztiak ere. Egun irratiaren gobernatzen duten Kar mele Galartza eta Nagore Goiburu izan ziren gidariak eta bertara ekarri zituzten goizero hiru orduko programazioa egiten laguntzen dieten kideak. Entzuleek ere izan zuten bertan eskuhartzeko aukera ●

A u r p e g i a

■ Iñaki de Mujika

Realaren gola irratiz entzuten denean

Donostiako Herri Irratian kiroleko arduraduna da

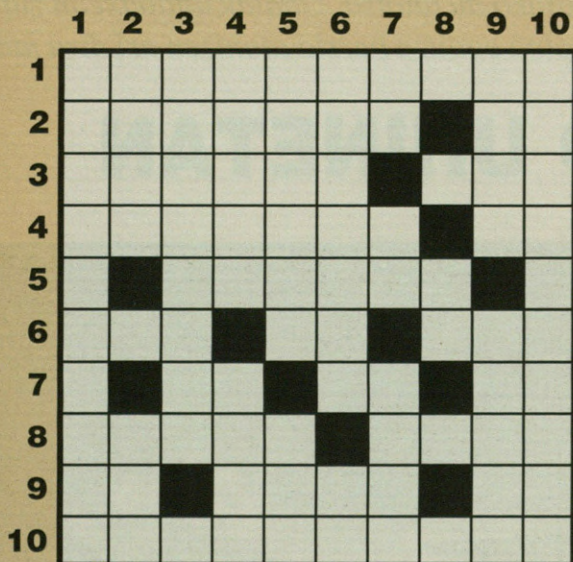

Irundarra da eta 46 urte dauzka. Gipuzkoar irrati entzuleentzat uhinetako ahots ezagunetarikoa izango da seguruenik. Donostiako Herri Irratian kiroleko zuzendaria da duela 11 urtetik, eta jada 16 daramatza bertan. «Deia» eta «Gaur Express» egunkarietan aritu zen irratiaren sartu aurretik eta hauetan ere kirolean.

«Zuzenekoak dut gustuko, egiten dudana bizitzea, egoera animiko bat tran-

smititzea, ahalik eta ondoen egitea, ahalik eta entretenigarrien izatea, eta batez ere asko dramatizatu gabe. Gizarteak ematen du nahikoa kontu urduri jartzeko, guk gainera kirolekin areagotzeko». Eskubaloia jarraitzen hasi zen, Bidasoaren berri ematen. Gero, «Josean Alkorta hil zenetik, futbolera bideratu dut nire lana. Eta, egia esan, Realaren partida guztiekin gozatzen dut» ●

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Likidoak edateko baliatzen den ontzi-mota. 2.- Lurrean egiten den zulo luze meharra. Bromoa. 3.- Mozkin. Herri giputza. 4.- Ez garaiz. Lehen biak. 5.- Bat. Legeak. Iodoa. 6.- Daukat. Suari dario. Burdinola. 7.- Uranioa. ... egin, begiratu. Sodioa. Ez eme. 8.- Iruñeko aireportua. Egun. 9.- Nor, pluralean. Ene. Zamorako autoetan. 10.- Iparraldean, berritsuak.

GOITIK BEHERA

- 1.- Bi hizkuntza menperatzen dituztenak. 2.- Daukate. Betekada. 3.- Diruduna. 50. 4.- Nafarroako herria. Zango-atala. 5.- Ogi egileak. Neuk. 6.- Nik hura eraman nuen, eta hark ni... Jainko egiptoarra. 7.- Tantalioa. Arabako alderdi espainiarra. Infin., agertu. 8.- Kontsonantea. Bokala. Errepikatuz, fruitu-mota. Bokala. Bat. 9.- Igarobidea. Harlauza. 10.- Arabiakoa.

Kikeren Umorea

TOLOSARRA LOUVREN

Tolosako abesbatza honi, Parisen emanaldi berezi bat eskaintzeko aukera sortu zitzaion eta pentsa dezakezen bezala, ez zuen galtzen utzi.

Iritsi dira tolosar guztiak Parisa eta ekipaia hotelean utzi orduko, Louvre ikusi behar duela otu zaio Mikeli.

Sartu da museora eta Tizianoren margolan baten aurrean, ia originala bera baino kalitate handiagokoa izan zitekeen kopia bat margotzen ari den emakume bat ikusi du. Aurrera jarraitu eta Giocondaren kopia bat egiten ari den beste margolari gazte bat ikusi du.

Irteeran, museoko zaintzaile horietako batengana hurbildu eta:

- Aizu, eta margolan berriak amaitzen dituztenean, nora botatzen dituzte zaharrak?

LAPURREN BAT

Eguerdia partea da eta "Goikomendi" baserrian aztoratuta dabil-tza:

- Nork hustu du nire patxaran botila? -galdetu du aitak-.

- Nork jan du nire babarrun platerkada osoa? -galdetu du amak-.

- Nork lapurtu dit "Itoitz"en konpaktoa? -galdetu du alabak-.

"Hemen begiratu, han bilatu" ari direla, auzoko katu beltza pasa da atari aurretik:

- Hips! Kik! Hips! Kik! Purrut! Purrut! Lau teilatu gainean....

Letra Zopa

K	R	J	A	O	A	R	I	A	R	R	A	M	E	I	E
U	A	K	G	I	I	T	U	Z	K	E	A	G	N	R	I
R	S	T	I	T	R	R	I	K	E	A	K	A	R	A	T
T	I	J	Z	Z	R	A	E	T	Z	N	D	E	S	E	I
O	T	O	B	E	S	A	G	A	I	N	B	A	G	K	R
D	N	A	L	A	L	H	K	I	E	O	O	I	J	R	A
A	O	A	X	O	R	A	G	A	T	E	L	A	A	E	E
T	R	S	R	K	T	O	R	E	U	R	E	T	K	A	D
I	F	U	R	A	T	O	L	I	P	U	A	A	R	U	I
U	I	N	A	B	I	R	U	D	R	T	S	Z	R	Z	U

Aurki itzazu letra zopa honetan pilota-jokoarekin zerikusia duten 10 hitz. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

★	E	★	I	★	U	★	B	★	L	★	E
T	R	I	K	I	M	A	I	L	U	A	K
★	A	B	E	R	E	★	Z	O	R	R	I
O	N	I	R	I	T	Z	I	A	★	R	★
★	T	A	★	N	U	★	K	★	G	A	U
★	M	★	E	★	A	Z	★	M	A	★	N
K	A	T	R	A	M	I	L	A	★	N	A
★	I	R	R	I	A	★	E	R	D	E	I
I	Z	E	I	A	★	A	R	R	A	B	A
★	★	N	B	★	B	A	R	A	T	A	R
G	I	B	E	L	A	★	O	N	A	★	A
★	N	I	R	E	T	Z	A	T	★	L	★
P	E	D	R	O	★	I	★	A	R	A	G
★	S	E	I	N	A	L	E	★	A	R	O

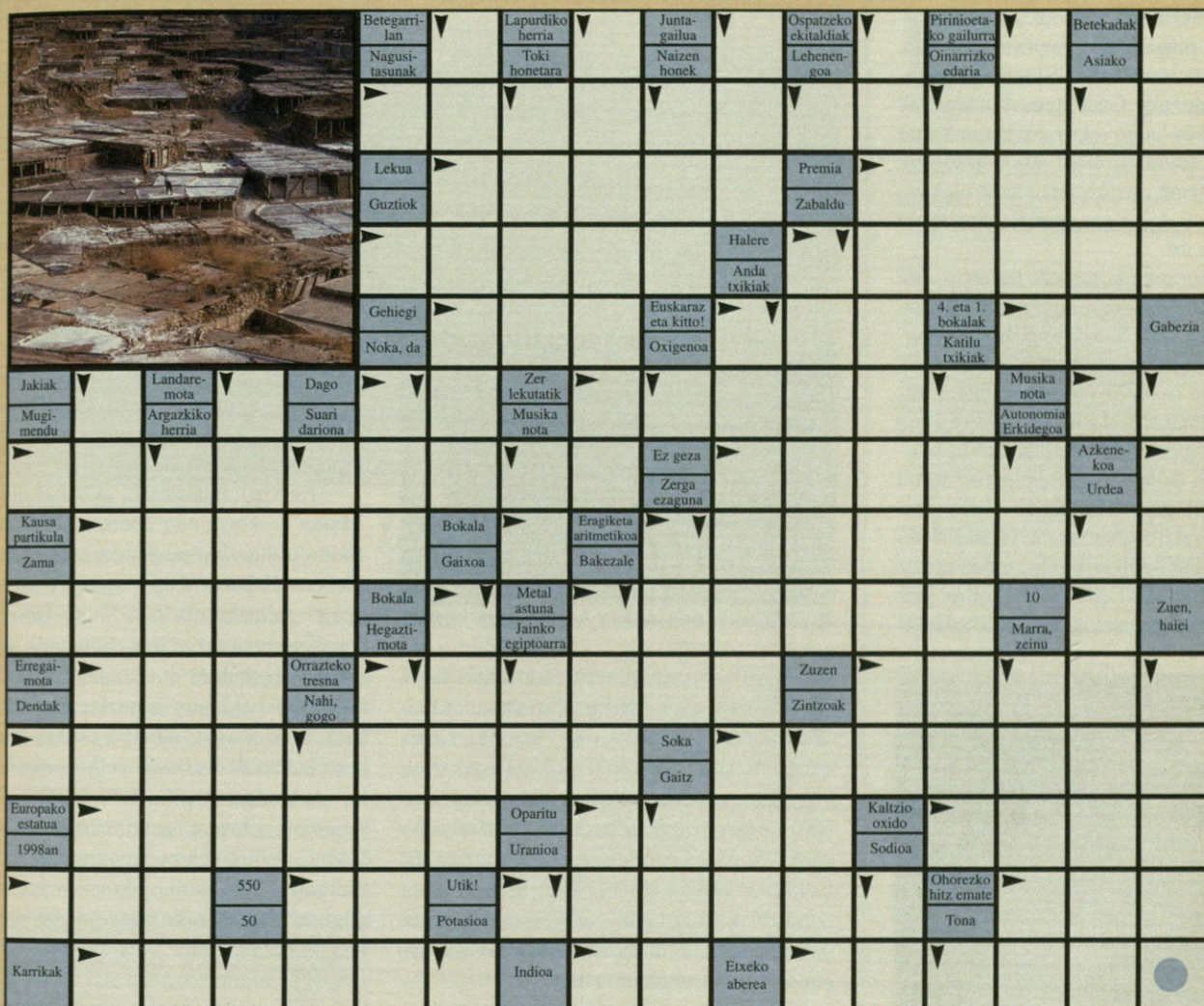
Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Ospitaleak. 2. Seinale. Ma. 3. Pisu. Ergel. 4. Akarua. Are. 5. Ko. Rr. Eria. 6. Itziar. Ok. 7. Ze. Ti. A. As. 8. U. Tenore. O. 9. Nongotarra. 10. Azti. Eneak.

Goitik-behera: 1. Ospakizuna. 2. Seikote. Oz. 3. Pisu. Z. TNT. 4. Inurritegi. 5. Ta. Oraino. 6. Alea. R. Ote. 7. Ler. E. Aran. 8. E. Garo. Ere. 9. Amerika. Ra. 10. Kalea. Soak.

E	N	G	I	Z	E	R	K	I	E	A	K	O	K	A	O
R	A	I	N	I	A	Z	E	T	A	P	I	R	U	T	E
D	T	O	L	A	U	E	I	R	L	N	A	R	E	O	G
I	H	I	K	S	B	D	R	M	R	K	R	I	N	O	H
L	A	D	J	A	U	R	T	I	K	E	T	A	L	I	U
A	R	L	H	R	L	R	O	A	L	B	M	T	A	E	D
R	I	A	K	O	H	L	K	A	U	M	P	A	H	U	R
I	Z	K	E	B	A	E	R	I	A	A	I	S	T	B	E
U	R	O	A	B	A	I	T	O	D	A	G	I	U	E	A
N	A	J	L	Z	R	O	Z	A	T	Z	E	L	A	R	I

Hitz Gezidunak

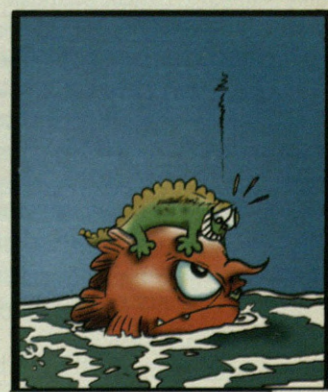

Argazkia: Arabako herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

INKONTINENTZIA ETA SEXU HARREMANAK

Inkontinentziak (edo pixari eutsi ezinak), muga handia suposatzeaz gain, sexu harremanetarako traba ikaragarriak sor ditzake. Gaur egun sexu kontuak garai batean baino askoz ere naturaltasun gehiagoz tratatzen diren arren, gernu-inkontinentziak, maskuriaren kontrolak eta horrek ekar dezakeen guztiak tabu izaten jarraitzen du.

Maskuriaren kontrolak hasieran uste izan dezakeguna baino garrantzi handiagoa dauka sexu harremanetan. Antsieta-teak, lotsak eta ohea bustitzeko beldurrak kastitatera (nahi ez duten kastitatera, ordea) daramatza pertsona ugari. Eta egoera hori adin guztietako pertsona helduen artean gerta daiteke. Gaur egun 200 milioi pertsonatik gora dira mundu osoan maskuri hiperaktiboaren arazoa jasaten dutenak: horietatik 50 milioi herrialde industrializatueta bizi dira eta 2,2 milioi pertsona inguru Espainian. Eta beste azterke-

ta batzuen arabera, sexualki aktiboak diren eta maskuria kontrolatzeko arazoak dituzten emakumeen erdiak, afektatuta daukate beren bizitza sexuala.

Sexu harremanetan maskuria kontrolatu ezinak ekar ditzakeen arazoak era askotakoak dira: pertsona batzuek pixa egiten dute penetrazio sexuala bitartean, beste batzuek gernuak orgasmoarekin batera ihes egingo die, edota dispositibo bereziak edo baita pix-oihalak edo konpresak ere eraman behar izateak traba handia suposa dezake sexu harremanak edukitzeko orduan. Arazoa are larriagoa da, lotsagatik paziente asko medikuarengana joan ere egiten ez direlako. Emakumeek, adibidez, lau urte baino gehiago eman ditzakete asistentzia edo laguntza medikoa eskatu aurretik ●

◆ JABIER AGIRRE

Pitillaseko aintzira

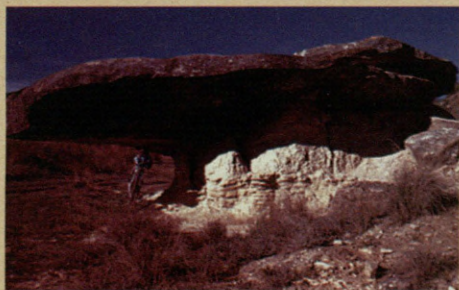
Pitillas herritik Uxueko mendizerrarantz, Ebroko zokoguneko Auñamendi aurrera mendilerroa; klima mediterranearen kontinentaleko landa eta zuhaiskak zeharkatu ditugu, Auñamendien aurrez aurreko ikuspegi ederra topatu arte. Baina, akas udalerrian dagoen aintzira endorreikoa dugu geldituenerik erakargarriena. 1987. urtean erreseba naturalean bihurtutako 255 hektareako eremua, Nafarroako hezetoki nagusia da. Bertan hegazti mota aunitz aurki daiteke, batetik migrazioaldietan hurbiltzen direnak eta bestetik, urtea bertan igarotzen dutenak.

■ La Blanca baselizatik Auñamendi atzean.

Pitillas herria Iruñetik 50 km-tara dago, Erriberitik hurbil; Nafarroa erdialdeko udalerrietariko bat da. Lehenengo berriak XI. mendetik honakoak ditugu. Bat aipatzearren, Sabasan urmaelean Nafarroako erregeak hara joaten ziren ehi-zera, ehizatoki modura baitzuten urmaela. Eraikinen artean, aipatzekoak dira eraikuntza zibileko jauregiak, udaletxea eta eliza. Aste honetako ibilbidea elizaren aurreko enparantzatik abiatzen da.

Elizatik errepidera jaitsiko gara eta bertan frontoitik eskuinerantz hartuko dugu, Santacarako norabidean. Azken etxeetara iristen garenean, ezkerretara hartuko dugu errepidea, Santo Domingo kaletik abiatu eta pistari jarraituko diogu. Tontortxo batean dagoen Santa Anaren baselizara arte segiko dugu. Eraikin hau harrigarria gerta dakiguke, bertan XVI. mendeko eraikinaren aztar-nak ikus genitzakeelako, horien artean hilerri zaharra agerian da. Pistatik aurrera,

■ Mostrakas sakaneko ur higadurak.

hainbat eskorta, bertako abereentzat bertako eraikin multzoak, ezagutuko ditugu. Arkitektura tradizionaleko elementu ederak dira; arkuak dituzte eta egoitza desberdinetan daude banatuta.

(1,4 km). Eskuinetik jo behar dugu "La Matea" eskorta edo abere etxera arte, hainbide gurutze bat aurkituko dugu (3,6 km). Ezkerretik hartuz begibistan den mendixkara igo gaitezke eta han Santo Domingoko baseliza bisitatu. Gain honetatik aintzirara osoaren hedadura eta Uxueko mendilerroa arras ongi begiztatu daitezke. Eraikin honen badu bere xarma, herriko estilokoa izan arren, harri bakarrez osatutako leiho zahar bat dauka ate ondoan, apika Erromaniko aurreko garaikoa. Lurrean antzinako eraikin batek horma, leihoa baino zaharragoa oraindik ulergarria leku estrategikoa izanik eta hurbil dagoen Santacarako aztarnategi erromatarren kontuan izanik. Aurreko bidegurutzean itzuli eta eskuineko pista utzi, zuzen jarraitu mendizerrarantz. Malda ez da gogorra, gainera mendate bakarra da, berez aldapa lasa igotzeko modukoa dugu.

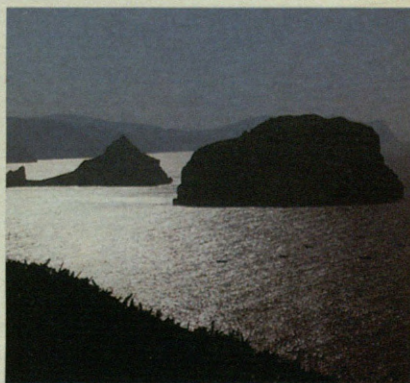
(9,9 km). Aurrean dugun hezia eta pista utzi eta ezkerretik, baztertzen den lurrezko bidea jarraitu. Hemendik aurrera euria egiten badu lokatza izanen dugu nagusi eta gure bidea zerbait zailduko du, baina pista jarraituz gero ez dago galtzerik. Ibilbidearen atarian honetan zuhaiskak nabarmenduko dira, baita zenbait etxola eta eskorta ere. Horietatik bat Santacara Muru da.

(14,6 km). Uxue Murillo errepidera iritsiko gara eta eskuinetik jarraituz La Blanca erromaniko baselizara helduko gara. Eraikin honen ataria polita da oso, eta gainera askaltokia proposa da, are gehiago bertatik dauden bistak kontuan harturik.

(16,7 km). Eskuinaldera hartuz, errepidetik alde egingo dugu lurrezko pista batean sartuz. Ondoren, urmael bat gaindituko dugu eta arretaz ibili gune honetan, (17,8 km)

Urtarrilaren amaian Bizkaiko Jata mendia-
ren inguruko lurretan
ibiltzeko aukera izan dut. Bakio,
Mungia... hau da hau! Euskal Herrian
beste mundu bat da Uribe aldea, gure
oasia dela esan daiteke. Palmondo bi-
kainak, laranjadiak, zitroin mardulak,
lorenz jositako mimosa basoak... Paradi-
sua.

Inon ikustea zaila den landareak aspaldi etxekotuak daude hemen. Zer dela eta? Eguraldiari galdetu behar. Kontinentetik datorren frantzes-haize izoztutik eta penintsulatik igotzen den neguko hego-haize hotzetik babestua eta mendebal aldera begira Galizatik datorren haize hezeari eta Karibeko korronte epelari aurpegia emanda, bizi dira, gozo asko, Butroe ibaiaren eta, batez ere, Baskio ibaiaren ibarretan. Hau bai dela gure tropikotxo.

Mikroklima eder honekin, kanpotik ekarritako landare arraroak gustura bizi badira, euskarazko izena dutenek ere, bertakook aspaldiagotik ezagutzen ditugunak alegia, ez dute kexu handirik azaltzen. Sinestezina bazirudien ere ur-tarrilaren erdi-erdian sahatza loretan zen paraje haietan.

Bilbotarren udalekua da, batez ere, Uribe alde hau. Negu partean, ordea, bake santuan uzten dute. Onena. Base-
rriren batean hartu ostatu eta San An-
tontxuko azokan, Mungian, azaldu zi-
ren txerrikiak bertako indaba bereziak
eta txakolin berriarekin dastatu. Afrika
edo Ameriketako uharteetan bezain be-
ro baina alde ederreko gozamenean. Bai
horixe ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
(mandio@redestb.es)

MIKEL OZKOIDI

■ Kainabera saila luze atzerantz.

abelbide batean portlandeko ikur batetik eskuinera desbideratu beharra dago-eta. Bada beste aukera bat ere, jarraitu zuzen Vigas mendira arte eta hango erpin geodesikoa bisitatu. Gero berriz itzuli. Hemendik aurrera jaitsiera galanta dugu, kontuz ibili, bidea irregularra da-eta. Bukaeran eraikin batzuk agertzen dira bide gurutze baten ondoan (20,7 km). Handik eskuinera zuzendu.

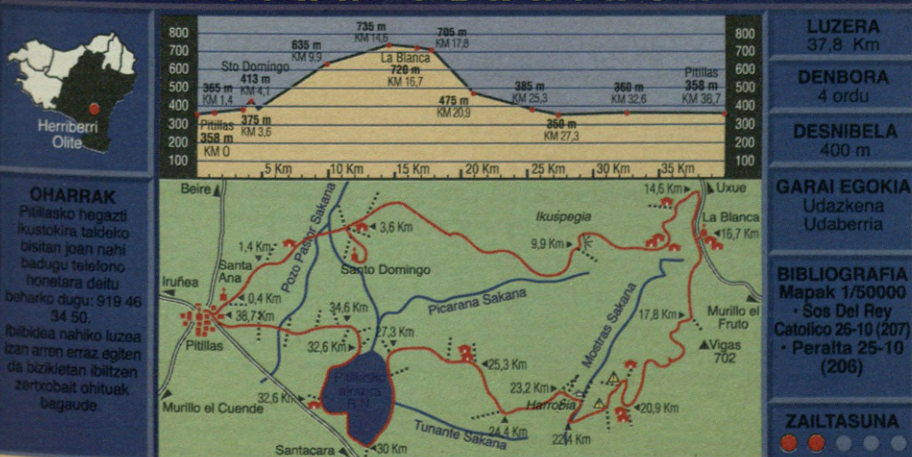
Hurrengo ibilbide zatia ez dago oso argi eta beraz jarraitu aholkuak. (21,2 km). Utzi

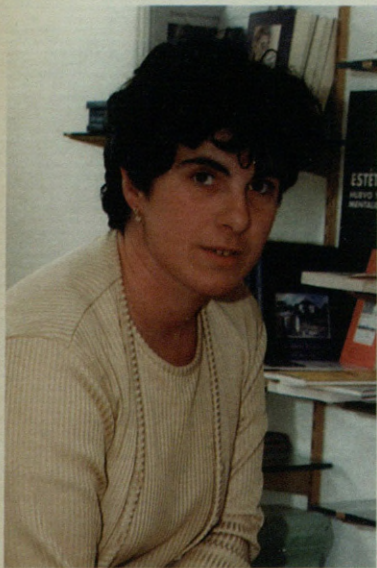

■ Pitillaseko aintziran hegaztien hegaldia.

pista eta ezkerretik sakanerantz jo, geroago beste bidegurutze bat daukagu, hartu ezkerretik baina kontuz metro gutxi barru eskuineko bideari heldu behar zaio-eta. Utzi koitxeentzako eskuineko bidea (21,8 km). Hemendik Mostrakas sakanean barneratuko gara (22,4 km), pixka batean gora segi eta gero laga ezkerretik, handik harrobi baten aztarnak ikusiko ditugu. Zuzen, (23,2 km) zoru hobeagoko pistara arte jarraitu, ezkererantz behera doanean. (24,4 km). Bidebanatzean eskuinetik behera hartu Picaran eskortara arte (25,3 km) eta han ezkerretik, zuzen Erreserba Naturalerarte. Bisita hesiaren inguruko bideetatik eginen dugu presara arte eta hegazti behatokia arte. Bisitatu eta gero heldu bideari eta (34 km) utzi hesia eta ezkerreko pistatik, lehenengo bidegurutzea eskuinera. zuzen Pitillas herrirarte ●

◆ MIKEL OZKOIDI

TERE IRASTORTZA

Izapidean

Izan ala ez izan, omen duk, seme, Shakespearek aditzera emandako dilemarik handiena, heroeak bere bakartatean hausnartutakoa. Heroeak, oraindik ez dakik, indarra bere baitatik bakarrik ateratzen duten gizaki horiek izaten dituk. Denean Jainko bezala, ez bada bere jaiotza eta heriotzak, heroiko bilakatu alde, datatu daitezkeelako, eta beraz, eternal ez direlako.

Baina haurrondoko lehen idatzi honetan ez nauk atso maltzur eta ehiztari ausartetaz ari-tuko; ez heroe eta eroez. Elkar ezagutzen lagunduko digun esperientziak nahiago diat. Ulertu ez duk oraindik ulertuko, bazekiat; baina hi gabe, ziur nauk, ez nindukean egiaz-tapen honetara horren modu betean iritsiko.

GARENAZ mintzatzen hasiko natzaik. Hori duk lehenengo ikasgaia. Bai, bai, baze-kiat, aspaldi honetan inork ez duela «gu»-taz hitzegiteko adorerik. «Gu gara» esanez hasten diren esaldietan, aspaldian, sailkapen hutsal batzuk baizik ez dituk egite: «Gu Donostia-koak gara», «Gu Errealekoak gara...» baina inoren izapidearen urratsak agertuko dituen atributuen garaia joana omen duk. Ideologia eta utopiak, begi aurrean jarritako kanduak besterik ez omen dituk... eta orain, okerre-na duk, ideologia eta utopia haien kiratsak atzen-duta inork ez duela «gutarren» talderik sortu nahi.

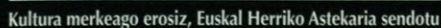
Horren ordeztu, jakizak, itxurakeria berria asmatu izan duk. Besteen beharrik gabe bezala bizi garela adierazi nahi zieagu geure buruei. Batarengana edo besterengana jotzen duenak, enpatiaz, naturaltasunez jokatu beharrean, interesen batengatik egingo balu bezala. Doa-koa, ongizate estatuko edozein zerbitzu beza-la, azkenean, kontraprestazio bat balitz beza-la. Ezertan zordun izaterik nahi ez, ordainik eman behar ez izateko. Horretarako asmatu duk ordezkatzailaren rola, norbere ardurak ere uxatzeko. Horrenbestez, ni naiz, hi haiz... singularrera mugatzen duk, asko jota, norba-nakoak onartzen duen ardura. Horretarako ere gaitasunik ez dik edonork, eta apaiz, psiko-ologo, terapeuta eta besteen kontzientzietan arakatzeko gaitua omen dagoen profesio berri asko sortu duk.

ITXURAKERIA galanta duk guzti hau, seme. Garai honetako itxurakeria zentzuga-bea, inor ez daitezkeelako bere gisara jaio, e-bizi eta ezta hil ere. Bakartateari zerion au-tosufizientzia hori, denboratan, Jainkoaren atributua izan duk, bakarrik. Gizakia bestetzaz bakarrik zitekeen... hartaraino non, gizakiaren ulermen gaitasunetik kanpo kokatu zen izaki bakarti hark, Jainko hark, gizonagatik esan zuen ez zela ona bakarrik bizi zedin. Hik, na-turari esker, ez duk bakarrik jaio beharrik izan, jainko izango ez bahaiz ere.

Itxurakeria galanta duk, bakartatearen mi-to hau, seme. Gizakiek —nagusiki gizonez-koek— bere sormen bideak kulturaren espa-rruan ustiatzera jo duten neurrian, Jainko bi-lakatu nahirik, besteak baino gorago bere bu-rua kokatu nahi horretan, bakartatearen go-razarrea asmatu diate. Hori bai, esan diat, gero gure gizartean, bakartate hori jasanezin egiten duen orotarako pilulak, adituak, abere eta lan-dareak... asmatu behar. Hartaraino non bitxi-tzat ematen den, askoren artean, besteetaz go-goratzea, baina ez bakartatearen aurka, ani-malien kariño eta konpañia bilatzea.

ITXURAKERIA galanta duk, seme. Hi hazten haizenerako jabetuko al zarete zuen hazaldikoak! Ordurako ulertuko al duk, inor ez dela bakarrik jaio. (Otto Rankek zionez, Jainkoak salbu), eta inor ezin dela bakarrik bizi. Segida bati zor gatzazkio eta segidako arrasto hori ezin da besteek gabe egin, bestee-kin eta besteentzat hitzeginez eta biziz... eta hori horrela duk gizakia gizaki denetik... eta horren arrastorik baduk oraindik euskarak. Euskaraz mintza haiteke, nahi izatera, hika eta zuka, hire hizpidean eta izapidean, bestea kontuan hartuz: ulertzen ez dutenak ere kon-tuan hartzekoak baititut gure izapidean, izan ala ez izan erabakitzen hasi aurretik. Eta han-ditzen haizenean sinesten ez badiak, errepa-raiok euskarari (zenbait Jainkoren aurrekoa duk eta!) ●

*“Horrenbestez, ni naiz,
hi haiz... singularrera
mugatzen duk, asko jota,
norbanakoak onartzen
duen ardura.
Horretarako ere
gaitasunik ez dik
edonork, eta apaiz,
psikologo, terapeuta eta
besteen kontzientzietan
arakatzeko gaitua omen
dagoen profesio berri
asko sortu duk”*

Kontu zenhakia

[illegible]

EUSKARA PIZTEN!

Albisteak, musika, kirola eta

informazio guztia

euskaraz jasotzeko ez

dago Euskadi Irratia eta

Euskadi Gaztea piztea

bezalakorik.

Horrexegatik, gero eta

gehiago dira gure ondan

daudenak, irratia bidez

euskara pizten

dugulako.

